

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας
και Οικονομικών
Γενική Γραμματεία ΕΣΠΑ

Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης 2021-2027

3η Έκθεση Παρακολούθησης

Ιούνιος 2026

*Μονάδα Γ: Προγραμματισμού,
Συντονισμού και Παρακολούθησης
της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης
Εξειδίκευσης (ΜΟΝ ΕΣΕΕ) -*

*Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού των
Περιφερειακών
Προγραμμάτων (ΕΥΣΠΕΠ)*

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Περιεχόμενα

3η Έκθεση Παρακολούθησης της ΕΣΕΕ	3
ΣΥΝΟΨΗ ΕΚΘΕΣΗΣ	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
1. Βασικά στοιχεία σχεδιασμού της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης – Σύστημα Διακυβέρνησης	9
1.1 Βασικά στοιχεία σχεδιασμού Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης	9
1.2 Σύστημα Διακυβέρνησης της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης	10
1.3 Εκπλήρωση του αναγκαίου πρόσφορου όρου	14
1.4 Δράσεις ενίσχυσης του οικοσυστήματος Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης	16
2. Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης	19
2.1 Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης (ΔΕΑ) σε εθνικό επίπεδο	19
2.2 Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης σε περιφερειακό επίπεδο	22
3. Υλοποίηση δράσεων Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης σε Εθνικό επίπεδο	26
3.1 Πρόγραμμα «ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ»	26
Πίνακας 1. Υλοποίηση δράσεων της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (ΣΕΕ) στο Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα» (πηγή ΟΠΣ ΕΣΠΑ)	26
3.2 Πρόγραμμα «ΔΙΚΑΙΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ»	35
Πίνακας 2. Υλοποίηση δράσεων της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στο Πρόγραμμα «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση»	35
4. Υλοποίηση δράσεων Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης σε Περιφερειακό επίπεδο	47
Πίνακας 3. Υλοποίηση δράσεων της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στα 13 ΠεΠ, ανά Ειδικό Στόχο (σωρευτικά)	47
Πίνακας 4. Προσκλήσεις που εκδόθηκαν εντός του 2025	47
5. Πρόοδος υλοποίησης των δράσεων του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας που αφορούν τη Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης	50
Πίνακας 6: Προϋπολογισμός ενταγμένων έργων και πληρωμές έως τον Φεβρουάριο 2026	51
Πίνακας 7: Πορεία υλοποίησης ενταγμένων έργων	54
Πίνακας 8: Οι τιμές των δεικτών επίδοσης του ΕΣΑΑ για το 2025	55
6. Δείκτες πλαισίου	56
6.1 Ευρωπαϊκός Πίνακας Αποτελεσμάτων Καινοτομίας (European Innovation Scoreboard - EIS)	56

Διάγραμμα 1: Μεταβολές κανονικοποιημένων τιμών δείκτη καινοτομίας για την Ελλάδα (2018-2025).....	57
Πίνακας 9. Τιμές δεικτών του European Innovation Scoreboard για την Ελλάδα.....	57
Διάγραμμα 2 : Επίδοση Δεικτών για την Ελλάδα το 2025	61
6.2 Βασικά στοιχεία του Regional Innovation Scoreboard.....	62
Πίνακας 10. Η επίδοση των Ελληνικών Περιφερειών συγκριτικά με την ΕΕ το 2025.....	62
Διάγραμμα 3 : Regional Innovation Scoreboard, για τις ελληνικές Περιφέρειες το 2025.....	63
Διάγραμμα 4 : Μεταβολή του ΠΔΚ μεταξύ των ετών 2018 και 2025	64
Διάγραμμα 5 : Εξέλιξη επιδόσεων των Περιφερειών την περίοδο 2018-2025	65
Πίνακας 11. Δείκτες του Regional Innovation Scoreboard για κάθε Περιφέρεια για το έτος 2025 (Πηγή : Regional Innovation Scoreboard dataset)	67
Διάγραμμα 6 : Συγκριτική Απεικόνιση Οικοσυστημάτων Καινοτομίας των Moderate Innovators, Περιφερειών	68
Διάγραμμα 7 : Συγκριτική Απεικόνιση Οικοσυστημάτων Καινοτομίας των Moderate Innovators (-), Περιφερειών	69
Διάγραμμα 8 : Συγκριτική Απεικόνιση Οικοσυστημάτων Καινοτομίας των Emerging Innovators (+), Περιφερειών	70
Διάγραμμα 9 : Συγκριτική Απεικόνιση Οικοσυστημάτων Καινοτομίας των Emerging Innovators, Περιφερειών	71
7. Συμπεράσματα - Προτάσεις	73
Διάγραμμα 10 : Πρόοδος Υλοποίησης της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης έως το τέλος του 2025.....	77

3η Έκθεση Παρακολούθησης της ΕΣΕΕ

ΣΥΝΟΨΗ ΕΚΘΕΣΗΣ

Η Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (ΕΣΕΕ) 2021 - 2027 εγκρίθηκε τον Ιούνιο του 2022¹, είναι εθνική με περιφερειακές εξειδικεύσεις και έχει οκτώ (8) τομείς προτεραιότητας:

- α) Υλικά - Κατασκευές και Βιομηχανία,
- β) Τουρισμός - Πολιτισμός - Δημιουργικές Βιομηχανίες,
- γ) Αγροδιατροφική Αλυσίδα,
- δ) Περιβάλλον - Κυκλική Οικονομία,
- ε) Βιοεπιστήμες – Υγεία και Φάρμακα,
- στ) Μεταφορές & Εφοδιαστική Αλυσίδα,
- ζ) Αειφόρος Ενέργεια,
- η) Ψηφιακές Τεχνολογίες.

Η παρούσα Έκθεση αποτυπώνει την πορεία υλοποίησης της ΕΣΕΕ εστιάζοντας στο έτος 2025, αναδεικνύοντας τις βασικές της συνιστώσες και τον τρόπο με τον οποίο αυτές συμβάλλουν στην εφαρμογή και την αποτελεσματικότητά της. Ειδικότερα, παρουσιάζονται: το πλαίσιο διακυβέρνησης της Στρατηγικής, η εξέλιξη της Διαδικασίας Επιχειρηματικής Ανακάλυψης ως βασικός μηχανισμός συμμετοχικού σχεδιασμού και αποφάσεων, η υλοποίηση της ΕΣΕΕ μέσω των χρηματοδοτούμενων παρεμβάσεων, καθώς και το καινοτομικό προφίλ της χώρας σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

Η παρακολούθηση αποτελεί μία σημαντική λειτουργία του κύκλου σχεδιασμού και υλοποίησης της ΕΣΕΕ κατά την οποία καταγράφεται η πορεία της Στρατηγικής σε όλα τα στάδια μέχρι την ολοκλήρωση των χρηματοδοτούμενων έργων. Τα αποτελέσματα της παρακολούθησης αξιοποιούνται για την αποτίμηση της υλοποίησης της Στρατηγικής, τον εντοπισμό των σχετικών προβλημάτων και των αντίστοιχων αιτιών, καθώς και τον προσδιορισμό των διορθωτικών μέτρων που πρέπει να ληφθούν.

Η υλοποίηση της ΕΣΕΕ υποστηρίζεται από ένα συνεκτικό και πολυεπίπεδο πλαίσιο χρηματοδότησης, το οποίο προκύπτει τόσο από τα Προγράμματα του ΕΣΠΑ 2021-2027 όσο και από το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Με βάση τα αρχικά στοιχεία σχεδιασμού **προβλέφθηκαν πόροι περίπου 2,14 δισ. ευρώ σε όρους Δημόσιας Δαπάνης (ΔΔ).**

Όσον αφορά τις **βασικές εθνικές πηγές χρηματοδότησης** της ΕΣΕΕ:

Σημαντικό μέρος των πόρων προβλέφθηκε ότι θα προέλθει από:

¹ Η ΕΣΕΕ εγκρίθηκε με την Υπουργική Απόφαση υπ' αριθμ. 66021/29-6-2022 (ΦΕΚ 3359/Β'/30-6-2022).

- το Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα», στο πλαίσιο του Ειδικού Στόχου 1.i², με χρηματοδότηση ύψους **742 εκ. ευρώ**, συμπεριλαμβανομένων χρηματοδοτικών εργαλείων ύψους 110 εκ. ευρώ, καθώς και από
- τις αντίστοιχες δράσεις των Περιφερειακών Προγραμμάτων (ΠεΠ) με πόρους **310 εκ. ευρώ**.

Επιπλέον,

- ο Ειδικός Στόχος 1.iv³ του Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα» προβλέφθηκε ότι θα συμβάλλει με **146 εκ. ευρώ** για δράσεις ανάπτυξης δεξιοτήτων που συνδέονται με τις ανάγκες της έξυπνης εξειδίκευσης.

Επίσης, στην εγκεκριμένη ΕΣΕΕ περιγράφεται ότι:

- ο Ειδικός Στόχος «Δίκαιη Μετάβαση» θα συνεισφέρει με **275 εκ. ευρώ** και ότι
- το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας θα διαθέσει **670 εκ. ευρώ**.

Στην πορεία διαπιστώθηκε ότι και άλλοι Ειδικό Στόχοι των προγραμμάτων ΕΣΠΑ έχουν σημαντική συνεισφορά στην ΕΣΕΕ και ειδικότερα ο Ειδικός Στόχος 1.iii «Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (ΜμΕ) και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜμΕ», όπως αναφέρεται και στα προγράμματα του ΕΣΠΑ. Η πρόοδος υλοποίησης της ΕΣΕΕ συνοπτικά παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 10 ενώ στο κύριο σώμα της έκθεσης παρέχονται περισσότερες πληροφορίες.

Με βάση τις ισχύουσες εκδόσεις των Προγραμμάτων έως το τέλος του 2025 σε προγραμματικό επίπεδο, **οι διαθέσιμοι πόροι ξεπερνούν τα 3,8 δις€ (μη συμπεριλαμβανομένου του ΤΑΑ), (Διάγραμμα 10)** Πιο συγκεκριμένα:

- Για τον Ειδικό Στόχο 1.i οι πόροι:
 - από το πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα» ανέρχονται σε 655 εκ. ευρώ ΔΔ και
 - από τα ΠεΠ στα 324,5 εκ. ευρώ.
- Για τον Ειδικό Στόχο 1.iii⁴ προβλέπονται:
 - 1.434 εκ. ευρώ ΔΔ από το Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα» και
 - 475 εκ. ευρώ ΔΔ από τα ΠεΠ (υπενθυμίζεται ότι μόνο ένα μέρος του συγκεκριμένου Ειδικού Στόχου συνεισφέρει στην ΕΣΕΕ).
- Για τον Ειδικό Στόχο 1.iv, ο οποίος συνεισφέρει αποκλειστικά στην ΕΣΕΕ, προγραμματίζονται 127 εκ. ευρώ ΔΔ από το πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα» και
- Στο Πρόγραμμα «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση» είχε γίνει μία εκτίμηση διάθεσης περίπου 800 εκ. ευρώ ΔΔ για δράσεις ΕΣΕΕ.

Ως προς τις Προσκλήσεις:

² Ειδικός Στόχος 1.i: Ανάπτυξη και ενίσχυση των δυνατοτήτων της έρευνας και της καινοτομίας και την αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών

³ Ειδικός Στόχος 1.iv: Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την έξυπνη εξειδίκευση, τη βιομηχανική μετάβαση και την επιχειρηματικότητα

⁴ Ειδικός Στόχος 1.iii Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜΜΕ, μεταξύ άλλων μέσω παραγωγικών επενδύσεων (ΕΤΠΑ)

- Για τον Ειδικό Στόχο 1.i δημοσιεύθηκαν:
 - από το πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα» προσκλήσεις ύψους 616 εκ. ευρώ ΔΔ, Πίνακας 1, και
 - από τα 13 ΠΕΠ προσκλήσεις ύψους 232,5 εκ. ευρώ ΔΔ, Πίνακας 2.
- Για τον Ειδικό Στόχο 1.iii, δημοσιεύθηκαν:
 - από το πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα» προσκλήσεις ύψους 1.340 εκ. ευρώ ΔΔ, Πίνακας 1 και
 - από τα 13 ΠΕΠ προσκλήσεις ύψους 319 εκ. ευρώ ΔΔ, Πίνακας 2
- Ενώ ο Ειδικός Στόχος 1.iv του προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα» δεν είχε ξεκινήσει εντός του 2025.

Σημειώνεται ότι ο αριθμός και το ύψος ΔΔ των προσκλήσεων των Ειδικών Στόχων, εκτός του Ειδικού Στόχου 1.i, δεν δύναται να δώσει μία ακριβή εικόνα για την υλοποίηση της ΕΣΕΕ καθώς πολλές προσκλήσεις είναι μικτές (περιλαμβάνοντας δράσεις ΕΣΕΕ και γενικής επιχειρηματικότητας). Ανάλογη εικόνα παρατηρείται στο Πρόγραμμα «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση» και το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Ως προς την εξέλιξη των δράσεων, ο **προϋπολογισμός των ενταγμένων έργων της ΕΣΕΕ** ανέρχεται στα περίπου 3 δις. Ευρώ (συμπεριλαμβανομένου του ΤΑΑ), ως εξής:

- Στο Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα» ο προϋπολογισμός ανέρχεται σε περίπου 1,6 δις ευρώ. Σημειώνεται ότι στους πόρους αυτούς περιλαμβάνονται, εκτός του Ειδικού Στόχου 1.i (έργα που συνεισφέρουν αποκλειστικά και εξ' ολοκλήρου στην ΕΣΕΕ) και ο Ειδικός Στόχος 1.iii, και άλλοι Ειδικοί Στόχοι π.χ. 1.ii, 4.iv (ΕΚΤ+)⁵, που περιλαμβάνουν έργα που συνεισφέρουν στην ΕΣΕΕ, Πίνακας 1.
- Τα ΠΕΠ παρουσιάζουν ενταγμένα έργα ύψους 357 εκ. ευρώ που προέρχονται κατά κύριο λόγο από τους Ειδικούς Στόχους 1.i και 1.iii, Πίνακας 3.
- Το Πρόγραμμα «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση» έχει ενταγμένα έργα ύψους 471 εκ. ευρώ, Πίνακας 2.
- Το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας έχει ενταγμένα έργα ύψους 621 εκ. ευρώ, Πίνακας 6.

Οι νομικές δεσμεύσεις (ΝΟΔΕ) για τους ειδικούς στόχους 1.i και 1.iii, φθάνουν τα 1.618 εκ. ευρώ, Διάγραμμα 1, με την κύρια συγκέντρωση να εντοπίζεται στον Ειδικό Στόχο 1.iii του Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα». Συγκεκριμένα:

- Στο Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα» για τον Ειδικό Στόχο 1.iii ανέρχονται σε 809 εκ. ευρώ Δ.Δ. και στον Ειδικό Στόχο 1.i σε 292 εκ. ευρώ ΔΔ.
- Στα Περιφερειακά Προγράμματα, οι νομικές δεσμεύσεις διαμορφώνονται σε 100 εκ. ευρώ ΔΔ για τον Ειδικό Στόχο 1.i και 129 εκ. ευρώ για τον Ειδικό Στόχο 1.iii.
- Τέλος, στο Πρόγραμμα «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση» οι νομικές δεσμεύσεις ανέρχονται σε 288 εκ. ευρώ, αποτυπώνοντας επίσης σημαντική πρόοδο.

⁵ **Ειδικός Στόχος 1.ii:** Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, τους ερευνητικούς οργανισμούς και τις δημόσιες αρχές

Ειδικός Στόχος 4.iv: προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών, μέσω ολοκληρωμένων δράσεων που περιλαμβάνουν υπηρεσίες στέγασης και κοινωνικές υπηρεσίες

Οι δαπάνες οι οποίες συνολικά ανέρχονται στα 679 εκατ. € έχουν ως εξής:

- Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα» 176 εκ. ευρώ, από τους Ειδικούς Στόχους 1.i, 1.iii και 4.iv, Πίνακας 1.
- ΠεΠ 67 εκ. ευρώ που προέρχονται κατά κύριο λόγο από τους Ειδικούς Στόχους 1.i και 1.iii, αλλά και 4.i, 4.iv και Τεχνική Βοήθεια, Πίνακας 3
- Πρόγραμμα «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση» 35 εκ. ευρώ, Πίνακας 2 και
- Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας 401 εκ. ευρώ, Πίνακας 6.

Οι καθυστερήσεις στην υλοποίηση οφείλονται στις απαιτητικές προϋποθέσεις/ διαδικασίες που προηγούνται της έκδοσης μιας πρόσκλησης (ενεργοποίηση συστήματος διακυβέρνησης, διοργάνωση της διαδικασίας επιχειρηματικής ανακάλυψης), σημειωτέον δε ότι η αξιολόγηση του 'Ερευνώ- Καινοτομώ', που αποτελεί τον κύριο μοχλό του Ειδικού Στόχου 1.i, δεν είχε ολοκληρωθεί το 2025, καθώς επίσης και στο πλήθος των προτάσεων που υποβάλλονται και αξιολογούνται στον Ειδικό Στόχο 1.iii, ιδιαίτερα στο περιφερειακό επίπεδο.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω θέματα, διαμορφώθηκε οδικός χάρτης δραστηριοτήτων για το 2026, με στόχο να ξεπεραστούν οι δυσκολίες και να επιταχυνθεί η υλοποίηση των σχετικών δράσεων

Το έτος 2025 καταγράφεται σημαντική ενεργοποίηση δράσεων της ΕΣΕΕ (σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο) με την **έκδοση νέων προσκλήσεων προϋπολογισμού 668 εκ. ευρώ**, εκ των οποίων το **38%** προέρχεται από τα Προγράμματα των Περιφερειών, το **31%** από το Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα», και το **31%** από το Πρόγραμμα «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση».

Ειδικότερα, το 2025, σε εθνικό επίπεδο, το **Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα»** δημοσίευσε δύο νέες προσκλήσεις στον Ειδικό Στόχο 1.i προϋπολογισμού **6,6 εκ ευρώ** και μια πρόσκληση στον Ειδικό Στόχο 1.iii προϋπολογισμού **200 εκ ευρώ**. Ενώ το **Πρόγραμμα «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση»** δημοσίευσε δεκαπέντε νέες προσκλήσεις προϋπολογισμού **205 εκ ευρώ** στην Κατηγορία Παρέμβασης 1 «Έρευνα - Καινοτομία - Προηγμένες τεχνολογίες» και στην Κατηγορία Παρέμβασης 2 «Ενεργειακή Μετάβαση - Κλιματική Ουδετερότητα», οι οποίες συνεισφέρουν στη Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης.

Σε περιφερειακό επίπεδο, το 2025, δημοσιεύθηκαν 26 νέες προσκλήσεις όπως φαίνεται στον Πίνακα 4 (στους ΕΣ 1.i, 1.iii και 4.i, προϋπολογισμού **256 εκ ευρώ** ΔΔ-οι δεκαπέντε από αυτές στον Ειδικό Στόχο 1.iii (203 εκ ευρώ).

Όσον αφορά τη Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης (ΔΕΑ), το 2025 ολοκληρώθηκε η διεξαγωγή ενός εθνικού κύκλου ΔΕΑ από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Καινοτομίας κατά τον οποίο αναγνωρίστηκαν οι απαιτούμενες τεχνικές δεξιότητες και οι δράσεις για τους οκτώ (8) τομείς της ΕΣΕΕ. Τα αποτελέσματα της ΔΕΑ αυτής παρέχουν μία τεκμηριωμένη βάση για την άμεση ενεργοποίηση των παρεμβάσεων του Ειδικού Στόχου 1.iv ΕΤΠΑ του Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα» οι οποίες θα καλύπτουν και τις ανάγκες των Περιφερειών.

Επίσης, το 2025 ολοκληρώθηκαν οι ενέργειες για την ανάπτυξη και ενίσχυση της δομής διακυβέρνησης της Στρατηγικής στις περιφέρειες, με στόχο τη διασύνδεση της έρευνας με την επιχειρηματικότητα. Το σύνολο των Περιφερειών έχει ενεργό σύστημα διακυβέρνησης, έχει διενεργήσει τουλάχιστον έναν κύκλο επιχειρηματικής ανακάλυψης, έχει δημιουργήσει μια κρίσιμη μάζα φορέων έρευνας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας και έχει εκδώσει προσκλήσεις από τα περιφερειακά προγράμματα.

Οκτώ Περιφέρειες ολοκλήρωσαν εντός του 2025 έναν πλήρη κύκλο ΔΕΑ στους τομείς προτεραιότητας της ΕΣΕΕ που τις αφορούν. Για τις τέσσερις από αυτές ήταν ο δεύτερος κύκλος ΔΕΑ σε τομείς προτεραιότητας που είχαν εξειδικεύσει σε προηγούμενα έτη εμβαθύνοντας τώρα περισσότερο, αλλά και διερευνώντας τις δυνατότητες και το ενδιαφέρον των φορέων του οικοσυστήματος για νέους τομείς.

Το 2025 συνεχίστηκαν και οι ενέργειες ενδυνάμωσης του οικοσυστήματος καινοτομίας, με δράσεις όπως ειδικά εργαστήρια στις περιφερειακές ενότητες, θεματικά τραπέζια, δικτύωση με φορείς άλλων κρατών μελών, συμμετοχή σε ευρωπαϊκά έργα, διενέργεια Hackathons κ.α. Στόχος ήταν η ενημέρωση των φορέων που απαρτίζουν το οικοσύστημα καινοτομίας, η ανάπτυξη καινοτόμων εφαρμογών σε τομείς της στρατηγικής, η δημιουργία διαπεριφερειακών συνεργασιών, η διείσδυση σε ευρωπαϊκές αλυσίδες αξίας, κ.α.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρακολούθηση της ΕΣΕΕ 2021-2027 περιλαμβάνει την καταγραφή των σχετικών δράσεων των Προγραμμάτων «Ανταγωνιστικότητα 2021-2027», «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση» και των Περιφερειακών Προγραμμάτων, τα δεδομένα του συστήματος παρακολούθησης του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, όλων των δεικτών του European Innovation Scoreboard (εθνικό επίπεδο) και του Regional Innovation Scoreboard (περιφερειακό επίπεδο), καθώς και της Διαδικασίας Επιχειρηματικής Ανακάλυψης (ΔΕΑ) σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

Η Έκθεση Παρακολούθησης εκπονείται με ευθύνη της Μονάδας Γ' Προγραμματισμού, Συντονισμού και Παρακολούθησης της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (ΜΟΝ-ΕΣΕΕ) της ΕΥΣΠΕΠ σε συνεργασία με τα αρμόδια για την έξυπνη εξειδίκευση όργανα, σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

Το κείμενο διαρθρώνεται σε επτά κεφάλαια:

- Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα βασικά στοιχεία της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης.
- Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται συνοπτικά η μεθοδολογία, οι συμμετέχοντες και τα αποτελέσματα της Διαδικασίας Επιχειρηματικής Ανακάλυψης (ΔΕΑ) σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.
- Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται στοιχεία για την υλοποίηση των δράσεων της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στα τομεακά Προγράμματα «Ανταγωνιστικότητα 2021-2027» και «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση».
- Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται συγκεντρωτικά στοιχεία για την υλοποίηση των δράσεων της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στα 13 Περιφερειακά Προγράμματα.
- Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται στοιχεία της προόδου υλοποίησης των δράσεων του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας που αφορούν τη Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης.
- Στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι τιμές των δεικτών του European Innovation Scoreboard για την Ελλάδα και του Περιφερειακού Δείκτη Καινοτομίας (Regional Index) του Regional Innovation Scoreboard για τις 13 Περιφέρειες της χώρας (δείκτες πλαισίου).
- Στο έβδομο κεφάλαιο διατυπώνονται τα κύρια συμπεράσματα και προτάσεις βελτίωσης των διαδικασιών ενεργοποίησης και υλοποίησης των δράσεων της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης.

Τα ανωτέρω κεφάλαια αφορούν στο σύνολο της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (συμπεριλαμβανομένων των περιφερειακών εξειδικεύσεών της) με τα στοιχεία των περιφερειών να αναφέρονται συγκεντρωτικά.

Τα στοιχεία των Περιφερειών, τα οποία καταρτίστηκαν με ευθύνη αυτών, παρατίθενται αυτούσια, με αναλυτικότερες πληροφορίες στο Παράρτημα της παρούσας έκθεσης. Ο αναγνώστης μπορεί εκεί να αντλήσει εμπεριστατωμένη πληροφόρηση σχετικά με τις ΔΕΑ και να αξιολογήσει τον καταλυτικό ρόλο που διαδραματίζει η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης σε περιφερειακό επίπεδο. Η Στρατηγική αποτελεί, άλλωστε, το βασικό συγκριτικό πλεονέκτημα για την ανάπτυξη της τοπικής επιχειρηματικότητας, προσφέροντας μια ολοκληρωμένη εικόνα της δυναμικής και των προοπτικών κάθε γεωγραφικής ενότητας.

1. Βασικά στοιχεία σχεδιασμού της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης – Σύστημα Διακυβέρνησης

1.1 Βασικά στοιχεία σχεδιασμού Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης

Όραμα της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης 2021-2027 αποτελεί η μετάβαση σε ένα **νέο αναπτυξιακό πρότυπο**, κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά βιώσιμο, **στηριζόμενο στη γνώση και στην αξιοποίησή της μέσα από την παραγωγή υψηλής προστιθέμενης αξίας προϊόντων και υπηρεσιών**, με προοπτική ενσωμάτωσης σε διεθνείς αλυσίδες αξίας.

Το όραμα αυτό αναλύεται στους εξής πέντε (5) **Στρατηγικούς Στόχους**:

1. Αύξηση της παραγωγής νέας γνώσης
2. Αποτελεσματική αξιοποίηση και διάχυση νέας γνώσης
3. Τεχνολογικός εκσυγχρονισμός– υιοθέτηση καινοτομιών
4. Ανάπτυξη, δικτύωση & διεθνοποίηση των ελληνικών επιχειρήσεων
5. Αύξηση της εξωστρέφειας - Συμμετοχή σε ερευνητικές, τεχνολογικές και επιχειρηματικές διεθνείς αλυσίδες αξίας.

Η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης την περίοδο 2021-2027 είναι εθνική με περιφερειακές εξειδικεύσεις και εστιάζει στους ακόλουθους οκτώ (8) τομείς προτεραιότητας:

- Υλικά - Κατασκευές και Βιομηχανία
- Τουρισμός - Πολιτισμός - Δημιουργικές Βιομηχανίες
- Αγροδιατροφική Αλυσίδα
- Περιβάλλον - Κυκλική Οικονομία
- Βιοεπιστήμες – Υγεία και Φάρμακα
- Μεταφορές & Εφοδιαστική Αλυσίδα
- Αειφόρος Ενέργεια
- Ψηφιακές Τεχνολογίες.

Οι ανωτέρω προτεραιότητες εξειδικεύονται περαιτέρω κατά τη διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης (ΔΕΑ), στην οποία συμμετέχουν οι φορείς της τετραπλής έλικας (επιχειρήσεις, ερευνητικοί οργανισμοί, δημόσιοι φορείς, φορείς της Κοινωνίας των Πολιτών) και η οποία διενεργείται σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

Η Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (ΕΣΕΕ) εγκρίθηκε με την υπ' αριθμ. Υπουργική Απόφαση 66021/29-6-2022 (ΦΕΚ 3359/Β'/30-6-2022).

Υπεύθυνη για τον συντονισμό και την παρακολούθηση της ΕΣΕΕ είναι η Μονάδα Γ' Προγραμματισμού, Συντονισμού και Παρακολούθησης της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (ΜΟΝ ΕΣΣΕ) σε συνεργασία με τα συναρμόδια Υπουργεία και τις Περιφέρειες.

Η Μονάδα συστάθηκε ως αυτοτελής μονάδα, στο Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων τον Νοέμβριο του 2021. Με την αναδιοργάνωση της Εθνικής Αρχής Συντονισμού (ΕΑΣ) το 2025 η Μονάδα καταργήθηκε και επανασυστήθηκε ως Μονάδα Γ: «Προγραμματισμού, Συντονισμού και Παρακολούθησης της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (ΜΟΝ ΕΣΕΕ)» στην Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού των Περιφερειακών Προγραμμάτων (ΕΥΣΠΕΠ).

Στο πλαίσιο των αλλαγών αυτών η Μονάδα διατήρησε το σύνολο των αρμοδιοτήτων της, οι οποίες αφορούν κατά κύριο λόγο τον προγραμματισμό, τη διαχείριση και τον συντονισμό της υλοποίησης της Στρατηγικής, την παρακολούθηση και εποπτεία της Διαδικασίας Επιχειρηματικής Ανακάλυψης, και την παρακολούθηση της εκπλήρωσης του Αναγκαίου Πρόσφορου Όρου για τη διακυβέρνηση της Στρατηγικής. Ενώ προστέθηκαν και ορισμένες νέες αρμοδιότητες όπως η παρακολούθηση των εξελίξεων στους θεσμούς της Ε.Ε. και σε άλλους Διεθνείς Οργανισμούς σε ό,τι αφορά στα θέματα στρατηγικών έξυπνης εξειδίκευσης.

1.2 Σύστημα Διακυβέρνησης της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης

Η ΕΣΕΕ 2021-2027 περιγράφει τη δομή και οργάνωση των τριών επιπέδων διακυβέρνησης της Στρατηγικής (στρατηγικό/ συντονιστικό/ επίπεδο υλοποίησης).

Στο πλαίσιο αυτό, τον Μάρτιο του 2021 με απόφαση του αρμόδιου Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων επανασυστάθηκε το **Συμβούλιο Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης**⁶ (το προηγούμενο Συμβούλιο είχε λειτουργήσει κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020), εθνικό όργανο στο στρατηγικό επίπεδο της ΕΣΕΕ. Αντικείμενο του Συμβουλίου αποτελούν:

- Η εισήγηση προς τον αρμόδιο Υπουργό για την έγκριση της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (ΕΣΕΕ),
- Η παρακολούθηση και η αποτίμηση της πορείας υλοποίησης της ΕΣΕΕ,
- Η διαβούλευση με εκπροσώπους των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων για την αξιολόγηση προτάσεων σχετικά με την ΕΣΕΕ και η διοργάνωση συναντήσεων όταν αυτό απαιτείται.

Το Συμβούλιο συνεδρίασε για πρώτη φορά στις 28 Ιουνίου 2022 οπότε αποφάσισε ομόφωνα να εισηγηθεί στον αρμόδιο Υπουργό Ανάπτυξης και Επενδύσεων την έγκριση της ΕΣΕΕ 2021-2027. Οι επόμενες συνεδριάσεις πραγματοποιήθηκαν στις 04.05.2023 και 11.06.2025 όπου το Συμβούλιο ενημερώθηκε για την ενεργοποίηση και πρόοδο της ΕΣΕΕ.

Το σύστημα διακυβέρνησης της ΕΣΕΕ συμπληρώθηκε με την ανάληψη των καθηκόντων της **Μονάδας Υποστήριξης Καινοτομίας (Innovation Agency)** στις 30.11.2023 η οποία υπάγεται στη Διεύθυνση Τεχνολογικής Πληροφόρησης του Οργανισμού Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας (ΟΒΙ). Το Innovation Agency παρέχει υπηρεσίες προς ερευνητές, επιχειρήσεις και το ευρύτερο οικοσύστημα καινοτομίας. Η δε λειτουργία του οργανώνεται σε τρεις βασικούς πυλώνες:

- Πυλώνας 1: Ενίσχυση συμμετοχής επιχειρήσεων σε δραστηριότητες Έρευνας, Τεχνολογική Ανάπτυξη και Καινοτομίας (ΕΤΑΚ)
- Πυλώνας 2: Υποστήριξη καινοτομίας και συνεργασιών

6 ΦΕΚ Β' με Αρ. Φύλλου 943/10.03.2021

- **Πυλώνας 3: Ανάπτυξη και ενδυνάμωση του οικοσυστήματος καινοτομίας**

Οι δράσεις του επικεντρώνονται στην ανάπτυξη συνεργασιών, τη διοργάνωση ενημερωτικών εκδηλώσεων και τη δικτύωση.

Το **σύστημα διακυβέρνησης** που έχει θεσπιστεί και λειτουργεί για τον προγραμματισμό, συντονισμό, υλοποίηση, παρακολούθηση και αξιολόγηση της ΕΣΕΕ 2021-2027 αναπτύσσεται σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

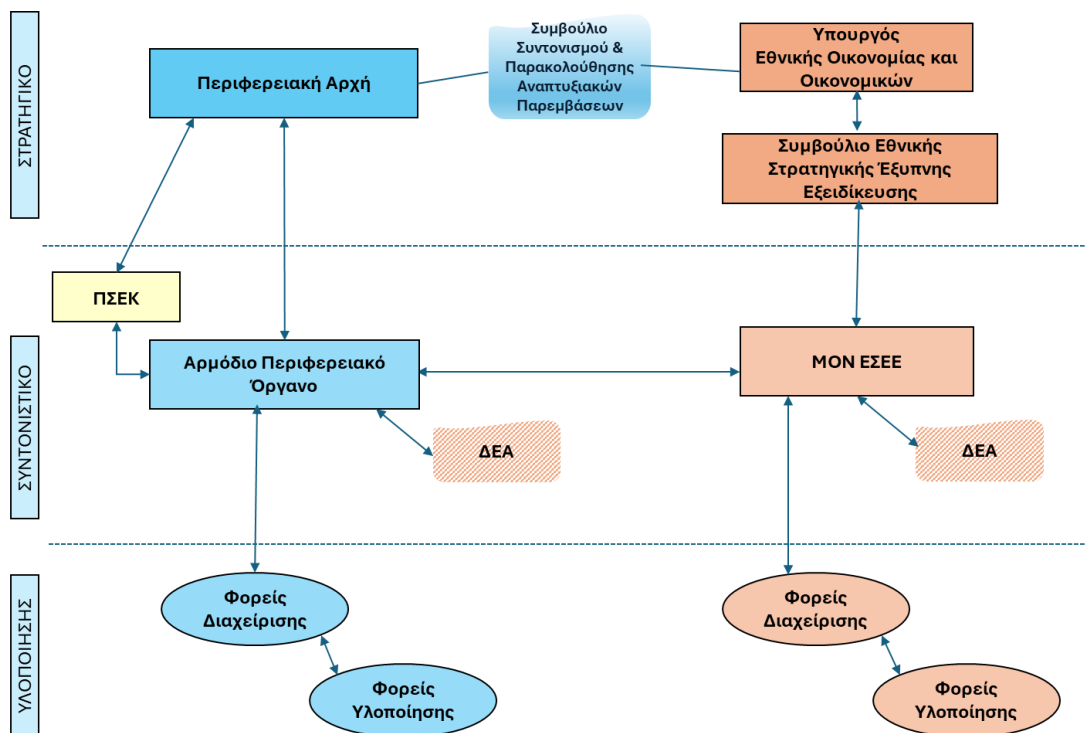
Το **εθνικό επίπεδο** του συστήματος διακυβέρνησης της ΕΣΕΕ είναι διαρθρωμένο ως εξής:

- **Στρατηγικό επίπεδο:** Αποτελείται από το Συμβούλιο Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στο οποίο συμμετέχουν οι αρμόδιοι Γενικοί Γραμματείς, εκπρόσωπος της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας (ΕΝΠΕ) και τρία πρόσωπα εγνωσμένου κύρους από το χώρο της επιχειρηματικότητας, της έρευνας και των νέων τεχνολογιών,
- **Συντονιστικό επίπεδο:** Περιλαμβάνει τη Μονάδα Γ' Προγραμματισμού, Συντονισμού και Παρακολούθησης της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (ΜΟΝ-ΕΣΕΕ), η οποία έχει αρμοδιότητα τον προγραμματισμό, τη διαχείριση και τον συντονισμό της υλοποίησης της ΕΣΕΕ, καθώς και την παρακολούθηση της Διαδικασίας Επιχειρηματικής Ανακάλυψης σε συνεργασία με τον Μηχανισμό Επιχειρηματικής Ανακάλυψης (Πλατφόρμες Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Καινοτομίας, Innovation Agency).
- **Επίπεδο υλοποίησης και διαχείρισης δράσεων:** Περιλαμβάνει τους φορείς διαχείρισης και υλοποίησης των επιμέρους δράσεων και έργων (π.χ. Διαχειριστικές Αρχές, Ενδιάμεσοι Φορείς Διαχείρισης).

Στο **Περιφερειακό επίπεδο** το σύστημα διακυβέρνησης αποτελείται από:

- **Στρατηγικό επίπεδο:** Περιλαμβάνει την Περιφερειακή Αρχή.
- **Συντονιστικό επίπεδο:** Περιλαμβάνει το όργανο που η κάθε Περιφέρεια έχει ορίσει ως αρμόδιο για τη στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης (π.χ. Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης), το Περιφερειακό Συμβούλιο Έρευνας και Καινοτομίας (ΠΣΕΚ) και τον μηχανισμό της διαδικασίας επιχειρηματικής ανακάλυψης.
- **Επίπεδο υλοποίησης και διαχείρισης δράσεων:** Περιλαμβάνει τους φορείς διαχείρισης και υλοποίησης των επιμέρους δράσεων και έργων που δρουν σε περιφερειακό επίπεδο (π.χ. Διαχειριστική Αρχή ΠΕΠ).

Η **σχέση και η συνεργασία μεταξύ των φορέων του συστήματος διακυβέρνησης** απεικονίζεται στο παρακάτω σχήμα:

Όπως φαίνεται στο σχήμα, ο εθνικός κορμός και οι περιφερειακοί κλάδοι του συστήματος διακυβέρνησης της ΕΣΕΕ συνεργάζονται και συλλειτουργούν:

- Το Συμβούλιο Παρακολούθησης και Συντονισμού Αναπτυξιακών Παρεμβάσεων έχει ως αποστολή τον συντονισμό των Ταμείων, καθώς και των συνεργειών και της συμπληρωματικότητάς τους, για την επίτευξη των στόχων των αναπτυξιακών παρεμβάσεων της προγραμματικής περιόδου 2021–2027. Στο πλαίσιο αυτό, το Συμβούλιο, μεταξύ άλλων, παρακολουθεί και θέματα της ΕΣΕΕ.
- Οι Περιφέρειες εκπροσωπούνται στο Συμβούλιο Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης μέσω της ΕΝΠΕ.
- Στο συντονιστικό επίπεδο η ΜΟΝ-ΕΣΣΕ συνεργάζεται με τα Αρμόδια Περιφερειακά Όργανα και τις ΕΥΔ.
- Οι φορείς διαχείρισης και υλοποίησης των επιμέρους δράσεων και έργων, μέσω των οποίων υλοποιείται η ΕΣΕΕ, εφαρμόζουν κοινό θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο και συστήματα διαχείρισης και ελέγχου.

Στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφονται τα αρμόδια για τη Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης περιφερειακά όργανα:

Περιφέρεια	Αρμόδιο Περιφερειακό Όργανο	Περιφερειακό Συμβούλιο Έρευνας και Καινοτομίας (ΠΣΕΚ)
Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης	Υπ' αρ. Οικ. 371280/5162/ 12-12-22 Απόφαση Περιφερειάρχη ΑΜΘ (ΦΕΚ 1173/ΥΟΔΔ/16-12-22)
Αττική	Κέντρο Καινοτομίας Περιφέρειας Αττικής (ΚΕ.Κ.Π.Α.)	Υπ' αρ. 769627/17.09.2021 Απόφαση Περιφερειάρχη Αττικής (ΑΔΑ: 65ΓΗ7Λ7-ΚΦΒ)
Βόρειο Αιγαίο	Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου	Υπ'αρ.1/02-12-21 Απόφαση Περιφερειάρχη Βορείου Αιγαίου (ΦΕΚ 1066/ΥΟΔΔ/10-12-21)
Δυτική Ελλάδα	Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Δυτικής Ελλάδας	Υπ. αρ. ΠΔΕ/ΔΑΠ/ 246234/2408 (ΥΟΔΔ 959/ 30-07-2025) Απόφαση Περιφερειάρχη Δυτικής Ελλάδας
Δυτική Μακεδονία	Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης Δυτικής Μακεδονίας – Δομή Στήριξης Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης Δυτικής Μακεδονίας	Υπ' αρ. 99/22/23-05-22 Απόφαση Περιφερειακού Συμβουλίου (ΑΔΑ: Ψ1087ΛΨ-ΦΙΛ)
Έπειρος	Γραφείο Έρευνας και Καινοτομίας Περιφέρειας Ηπείρου	Υπ' αρ. 12/47/06-07-23 Απόφαση Περιφερειακού Συμβουλίου (ΑΔΑ: 9ΤΝ57Λ9-ΗΜΠ), 119138/902/ 03-08-2023 (ΑΔΑ Ψ6Χ07Λ9-ΣΘ7) Απόφαση Περιφερειάρχη Ηπείρου
Θεσσαλία	Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Περιφέρειας Θεσσαλίας	Υπ' αρ. 115009/05-03-24 Απόφαση Περιφερειακού Συμβουλίου (ΑΔΑ:9ΔΔ47ΛΡ-ΓΥ2)
Ιόνια Νησιά	Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Περιφέρειας Ιονίων Νήσων	Υπ' αρ. Οικ. 29195/ 12301/05-04-23 Απόφαση Περιφερειάρχη Ιονίων Νήσων (ΦΕΚ 348/ΥΟΔΔ/18-04-2023)
Κεντρική Μακεδονία	Αυτοτελής Διεύθυνση Υποστήριξης Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας ΠΚΜ	Υπ. αρ.73/201/26-04-2018 Απόφαση Περιφερειακού Συμβουλίου (ΑΔΑ: 78Ζ47ΛΛ-ΔΦΗ) – Δεν έχει ανανεωθεί)
Κρήτη	Διεύθυνση Ανάπτυξης Περιφερειακής Οικονομίας & Εξωστρέφειας (ΔΑΠΟΕ)	Συγκρότηση ΠΣΕΚ με την Απόφαση του Περιφερειάρχη Κρήτης, ΦΕΚ 1513/ΥΟΔΔ/20-11-2025
Νότιο Αιγαίο	Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΠεΠ «Νότιο Αιγαίο»	Υπ' αρ. 10958/12-11-24 Απόφαση Περιφερειάρχη Νοτίου Αιγαίου (ΦΕΚ 1294/ 19.11.2024)
Πελοπόννησος	ΕΥΔ Προγράμματος «ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ» 2021-2027	Υπ. αρ. 371390/ 26.10.2022 Απόφαση Περιφερειάρχη Πελοποννήσου (ΑΔΑ: ΩΤΗΔ7Λ1-ΝΓΩ)
Στερεά Ελλάδα	Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας	Υπ. αρ.1156330/20-07-2023 (ΑΔΑ: 6Β8Μ7ΛΗ -ΠΘ) Απόφαση Περιφερειάρχη Στερεάς Ελλάδας – ΦΕΚ 716/ΥΟΔΔ/25-07-2023

Το σύνολο των Περιφερειών έχει ορίσει αρμόδιο περιφερειακό όργανο, το οποίο επιτελεί τις αρμοδιότητες που του έχουν ανατεθεί σε σχέση με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της ΕΣΕΕ. Επίσης, έχουν συγκροτηθεί τα Περιφερειακά Συμβούλια Έρευνας και Καινοτομίας (ΠΣΕΚ) και εκκρεμεί η επανασύστασή τους στις Περιφέρειες όπου η θητεία τους έχει λήξει.

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της η ΜΟΝ ΕΣΕΕ συνεργάζεται στενά με τα αρμόδια περιφερειακά όργανα και τους φορείς διαχείρισης (σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο) με στόχο την ομαλή υλοποίηση των δράσεων που άπτονται της Στρατηγικής και τον καλύτερο συντονισμό μεταξύ εθνικού και περιφερειακού επιπέδου. Για το σκοπό αυτό η ΜΟΝ ΕΣΕΕ παρείχε:

- Ενεργή συμμετοχή στη διενέργεια της Διαδικασίας Επιχειρηματικής Ανακάλυψης τόσο σε εθνικό επίπεδο, όσο και σε Περιφερειακό.
- Συνεχή υποστήριξη των αρμοδίων περιφερειακών οργάνων και των διαχειριστικών αρχών των προγραμμάτων σε θέματα έξυπνης εξειδίκευσης και ιδιαίτερα σε θέματα παρακολούθησης.
- Διενέργεια ενημερωτικών συναντήσεων με το σύνολο των φορέων που συμμετέχουν στο σχεδιασμό και υλοποίηση της ΕΣΕΕ.

1.3 Εκπλήρωση του αναγκαίου πρόσφορου όρου

Ο Κανονισμός Κοινών Διατάξεων (ΚΚΔ) 2021/1060, 24.06.2021 για την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027 περιλαμβάνει Αναγκαίους Πρόσφορους Όρους (16 Θεματικούς και 4 Οριζόντιους) οι οποίοι παρέχουν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για την αποτελεσματική και αποδοτική υλοποίηση των ειδικών στόχων. Η δε συνεχής εκπλήρωσή τους συνδέεται με την εισροή των κοινοτικών πόρων στη χώρα.

Πιο συγκεκριμένα, η ορθή διακυβέρνηση της ΕΣΕΕ αποτελεί τον Αναγκαίο Πρόσφορο Όρο 1.1 (Α.Ο. 1.1), η εκπλήρωση του οποίου προϋποθέτει την ικανοποίηση των εξής επτά (7) κριτηρίων:

“Η Στρατηγική ή οι Στρατηγικές Έξυπνης Εξειδίκευσης υποστηρίζονται από:

- 1. Επικαιροποιημένη ανάλυση των προκλήσεων που υφίστανται για τη διάχυση της καινοτομίας και την ψηφιοποίηση*
- 2. Ύπαρξη αρμόδιου περιφερειακού ή εθνικού οργανισμού ή φορέα που είναι υπεύθυνος για τη διαχείριση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης*
- 3. Εργαλεία παρακολούθησης και αξιολόγησης για τη μέτρηση των επιδόσεων ως προς την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής*
- 4. Λειτουργία της συνεργασίας των ενδιαφερομένων μερών (Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης)*
- 5. Αναγκαίες δράσεις για τη βελτίωση των εθνικών ή περιφερειακών συστημάτων έρευνας και καινοτομίας, εφόσον απαιτούνται*
- 6. Κατά περίπτωση, δράσεις για τη στήριξη της βιομηχανικής μετάβασης*
- 7. Μέτρα για την ενίσχυση της συνεργασίας με εταίρους εκτός συγκεκριμένου κράτους μέλους σε τομείς προτεραιότητας που υποστηρίζει η στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης”.*

Η εκπλήρωση του Α.Ο. 1.1 αποτελεί προϋπόθεση για την εκταμίευση των πόρων που αφορούν τους ειδικούς στόχους του ΕΤΠΑ:

- **Ειδικός στόχος 1.i** «Ανάπτυξη και ενίσχυση των ικανοτήτων έρευνας και καινοτομίας και αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών» και
- **Ειδικός στόχος 1.iv** «Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την έξυπνη εξειδίκευση, τη βιομηχανική μετάβαση και την επιχειρηματικότητα».

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην υπ' αριθμ. C (2023) 1893 Final/17.03.21 επιστολή της αναφέρει ότι «η **Επιτροπή συμφωνεί με την Ελλάδα ως προς το ότι εκπληρώνεται ο θεματικός αναγκαίος πρόσφορος όρος “1.1. Ορθή διακυβέρνηση της εθνικής ή περιφερειακής στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης”».**

Επισημαίνεται ότι οι αναγκαίοι πρόσφοροι όροι πρέπει να εκπληρώνονται καθ' όλη τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου. Η ΜΟΝ-ΕΣΕΕ, ως αρμόδιος φορέας για τον Αναγκαίο Πρόσφορο Όρο 1.1 (Α.Ο. 1.1), υποβάλλει έκθεση για τη συνεχή εκπλήρωσή του προς την αρμόδια Μονάδα της Ειδικής Υπηρεσίας Συντονισμού της Εφαρμογής (ΕΥΣΕ), δύο φορές το έτος.

Στη βάση των εκθέσεων της ΜΟΝ ΕΣΕΕ διαπιστώνεται πως οι απαιτήσεις του Α.Ο. 1.1 και η θετική αυτοαξιολόγηση της χώρας όπως εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εξακολουθούν να ισχύουν. Η τελευταία διαδικασία παρακολούθησης και επιβεβαίωσης της διαρκούς εκπλήρωσης του Α.Ο. 1.1 αφορούσε το Β' εξάμηνο του 2025.

1.3.1 Παρακολούθηση της ΕΣΕΕ

Το 3^ο από τα 7 κριτήρια για την εκπλήρωση του Α.Ο. 1.1 αφορά «εργαλεία παρακολούθησης και αξιολόγησης για τη μέτρηση των επιδόσεων ως προς τη επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής».

Η **παρακολούθηση της ΕΣΕΕ** καταγράφει την πορεία υλοποίησης της ΕΣΕΕ συγκεντρώνοντας στοιχεία για τα διαφορετικά στάδια του κύκλου σχεδιασμού και υλοποίησης της Στρατηγικής και τα αποτελέσματα αξιοποιούνται για την αποτίμηση της πορείας υλοποίησης της ΕΣΕΕ, τον εντοπισμό των σχετικών προβλημάτων και των αντίστοιχων αιτιών, καθώς και τον προσδιορισμό των διορθωτικών μέτρων που πρέπει να ληφθούν. Στο πλαίσιο αυτό η ΜΟΝ-ΕΣΕΕ εκπονεί την Ετήσια Έκθεση Παρακολούθησης της ΕΣΕΕ.

Σε κανονιστικό επίπεδο ο Α.Ο. 1.1 συνδέεται/ αφορά τους Ειδικούς Στόχους 1.i και 1.iv⁷. Για το λόγο αυτό, τα έργα που υλοποιούνται στο πλαίσιο των δύο αυτών ειδικών στόχων συνεισφέρουν στο σύνολό τους στη Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης. Στην πορεία αξιοποιήθηκαν δράσεις και άλλων Ειδικών Στόχων οι οποίοι συνεισφέρουν στην Στρατηγική, όπως αναφέρεται παρακάτω.

Ειδικά για τον Ειδικό Στόχο 1.iii του ΕΤΠΑ και τη συνεισφορά του στη Στρατηγική, ισχύουν όσα περιγράφονται στα ενκρίμμενα κείμενα των τομεακών και περιφερειακών προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2021-2027.

Επιπλέον, πολλές Περιφέρειες αξιοποιούν πόρους και από άλλους ειδικούς στόχους του ΕΤΠΑ (π.χ. 1.ii, 5.i)⁸ αλλά και του ΕΚΤ+ (π.χ. 4.i⁹ και 4.iv), όπως εμφανίζεται και στον Πίνακα 4, σε δράσεις που

⁷ Ο Ειδικός Στόχος 1iv χρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα 2021-2027»

⁸ **Ειδικός Στόχος 1.ii:** Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, τους ερευνητικούς οργανισμούς και τις δημόσιες αρχές

Ειδικός Στόχος 5.i: Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές

⁹ **Ειδικός Στόχος 4i:** Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και μέτρα ενεργοποίησης για όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία, συγκεκριμένα, τους νέους, ιδίως μέσω της υλοποίησης των εγγυήσεων για τη νεολαία, τους μακροχρόνια ανέργους και τις μειονεκτούσες ομάδες στην αγορά εργασίας, και για τα οικονομικά αδρανή άτομα, καθώς και μέσω της προώθησης της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας

συνάδουν με τα αποτελέσματα της ΔΕΑ που διενήργησαν, προκειμένου να διαμορφώσουν το κατάλληλο πλέγμα παρεμβάσεων που θα απαντήσει στις προκλήσεις που αναδείχθηκαν στο πλαίσιο της περιφερειακής εξειδίκευσης της Στρατηγικής.

Πέραν των ανωτέρω προγραμμάτων σημαντική εκτιμάται η συμβολή του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΕΣΑΑ) και του Ταμείου Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης ως χρηματοδοτικές πηγές που περιέχουν δράσεις που συνεισφέρουν στην ΕΣΕΕ.

1.3.2 Αξιολόγηση της ΕΣΕΕ

Η αξιολόγηση της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης αποτελεί επίσης δέσμευση της χώρας σχετικά με την ικανοποίηση του Αναγκαίου Πρόσφορου Όρου 1.1 (κριτήριο 3).

Με μέριμνα της ΜΟΝ-ΕΣΕΕ αναμένεται να διενεργηθεί το επόμενο χρονικό διάστημα η **Ενδιάμεση Αξιολόγηση της ΕΣΕΕ 2021- 2027**. Σκοπός της είναι να αποτιμηθεί η υλοποίηση της Στρατηγικής με βάση την αξιολόγηση του αρχικού σχεδιασμού, την αξιολόγηση της εφαρμογής και την ανάλυση των αναμενόμενων επιπτώσεων. Τα ανωτέρω πορίσματα θα τροφοδοτήσουν την επερχόμενη αναθεώρηση της στρατηγικής.

Σημαντική εισροή για τη διαμόρφωση των αξιολογικών ερωτημάτων που θα πρέπει να απαντήσει η ενδιάμεση αξιολόγηση, καλύπτοντας τόσο το εθνικό σκέλος της Στρατηγικής όσο και τις 13 περιφερειακές εξειδικεύσεις της, θα αποτελέσουν τα συμπεράσματα δύο σημαντικών μελετών οι οποίες συνδέονται με την υλοποίηση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης την περίοδο 2014-2020 και τις προκλήσεις που τότε αντιμετώπισε:

- **«Αποτίμηση της Εθνικής Στρατηγικής Ε&Κ για την Έξυπνη Εξειδίκευση (RIS3) 2014-2020»:** Ολοκληρώθηκε τον Μάρτιο του 2023 από την Γενική Γραμματεία Έρευνας και Καινοτομίας (ΓΓΕΚ). Αντικείμενο της μελέτης ήταν η αξιολόγηση της Εθνικής Στρατηγικής Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση 2014 – 2020 (RIS3), ως βασική δραστηριότητα παρακολούθησης της εφαρμογής και διαρκούς επικαιροποίησής της και
- **«Αξιολόγηση Επιπτώσεων των Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) των ΠΕΠ 2014-2020»:** Ολοκληρώθηκε τον Δεκέμβριο του 2023 από την Εθνική Αρχή Συντονισμού. Αντικείμενό της ήταν η αξιολόγηση των επιπτώσεων των Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) των ΠΕΠ 2014-2020 και ειδικότερα να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις από τις δράσεις Έξυπνης Εξειδίκευσης που προβλέπονται στα ΠΕΠ μέσω της συμβολής των συγχρηματοδοτούμενων έργων στην ανάπτυξη καινοτόμου επιχειρηματικότητας, ή/και την εφαρμογή προϊόντων έρευνας/ τεχνολογίας στον επιχειρηματικό ιστό της κάθε Περιφέρειας.

1.4 Δράσεις ενίσχυσης του οικοσυστήματος Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης

Με πρωτοβουλία της ΜΟΝ-ΕΣΕΕ έχει πραγματοποιηθεί σειρά ενεργειών υποστήριξης και ενίσχυσης ικανοτήτων των φορέων του οικοσυστήματος, όπως οι παρακάτω:

- Τον **Απρίλιο του 2023** συστάθηκε και συγκροτήθηκε το **Δίκτυο Συντονισμού Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης**. Σκοπός του είναι η συντονισμένη αντιμετώπιση κοινών θεμάτων και η ενίσχυση της συμπληρωματικότητας μεταξύ εθνικού και περιφερειακού σκέλους της Στρατηγικής. Συμμετέχουν εκπρόσωποι της ΓΓΕΚ, της Γενικής Γραμματείας Βιομηχανίας (ΓΓΒ), των Ειδικών Υπηρεσιών Διαχείρισης Τομεακών και Περιφερειακών Προγραμμάτων, των Επιτελικών Δομών, των Αρμόδιων

Περιφερειακών Οργάνων για τη Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης καθώς και Υπηρεσιών της Εθνικής Αρχής Συντονισμού. Το Δίκτυο έχει συνεδριάσει δύο (2) φορές:

- 1η Συνεδρίαση, 26.04.2023: Στη συνεδρίαση συζητήθηκε η δομή διακυβέρνησης της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, η Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης και το σύστημα παρακολούθησης της Στρατηγικής.
 - 2η Συνεδρίαση, 25.09.2024: Στη διάρκεια της εκδήλωσης παρουσιάσθηκε το νέο παραγωγικό μοντέλο, οι πυλώνες του οικοσυστήματος Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας στη χώρα καθώς και το Παρατηρητήριο Καινοτομίας στην Κρήτη. Ακολούθησε ανταλλαγή απόψεων για θέματα που αφορούν τη ΔΕΑ και την υλοποίηση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.
- Με στόχο την **ενίσχυση ικανοτήτων του ευρύτερου οικοσυστήματος της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης**, η ΜΟΝ ΕΣΕΕ σε συνεργασία με τον Μηχανισμό Τεχνικής Βοήθειας και Ανταλλαγής Πληροφοριών, Technical Assistance and Information Exchange (TAIEX) της ΕΕ, υλοποίησε τις κάτωθι δράσεις:
- Διαδικτυακή διήμερη συνάντηση εργασίας (09 & 10.03.2023) με προσκεκλημένους ομιλητές τον κ. Paulo Santos από την Norte Region στην Πορτογαλία, και τον κ. Luis Goñi από τον οργανισμό SODENA της Navarra Region στη Ισπανία. Πραγματοποιήθηκε μεταφορά τεχνογνωσίας και διεθνούς εμπειρίας σε θέματα που αφορούν τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση, τη διακυβέρνηση, τη διενέργεια ΔΕΑ καθώς και την ανάπτυξη διεθνών συνεργασιών.
 - Διαδικτυακή συνάντηση εργασίας (04.07.2023) με προσκεκλημένους ομιλητές την κα Tatiana Fernandez Sirena από την Περιφέρεια Καταλονίας στην Ισπανία και τον κ. Luc Hulsman εμπειρογνώμονα στην Συμμαχία Βόρειας Ολλανδίας. Η συζήτηση επικεντρώθηκε στα εξής θέματα: α) ανάπτυξη δεξιοτήτων για την Έξυπνη Εξειδίκευση, β) ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων ΔΕΑ στις προσκλήσεις, γ) ανάπτυξη καινοτομίας σε αγροτικές/ ορεινές και νησιωτικές περιοχές και δ) ενεργοποίηση των φορέων για συμμετοχή στις διαδικασίες/ διαβουλεύσεις της Στρατηγικής.
- Στις **30.01.2025** το Joint Research Centre (JRC) της ΕΕ (Μονάδα B7: Innovation Policies and Economic Impact της Διεύθυνσης B - Fair and Sustainable Economy) σε συνεργασία με τη ΜΟΝ-ΕΣΕΕ, διοργάνωσε **webinar με θέμα "Transformative Innovation Policies"**. Στην εκδήλωση συμμετείχαν εκπρόσωποι των φορέων του Δικτύου.
- Τον Ιούνιο του 2024, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής και Αστικής Ανάπτυξης) ανέθεσε σε δύο εμπειρογνώμονες, κ. Alasdair Reid και κ. Κωνσταντίνο Καραμάρκο (AMI Experts), την εκπόνηση του έργου με τίτλο **«Μέτρα για την ενίσχυση της καινοτομικής ικανότητας και της ανταγωνιστικότητας των Ελληνικών Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων»**. Αντικείμενο του έργου ήταν ο σχεδιασμός της μετάβασης του συστήματος «Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις και επιχειρηματικό περιβάλλον» σε ένα νέο πρότυπο εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας υψηλής έντασης γνώσης.

Η **μελέτη ολοκληρώθηκε τον Δεκέμβριο του 2025**. Κατά την εκπόνησή της καταγράφηκαν οι απόψεις συνολικά 52 φορέων από το χώρο της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας. Στο δε προτεινόμενο σχέδιο μετάβασης περιλαμβάνονται δύο μείζονος σημασίας μεταρρυθμίσεις με σκοπό την ενοποίηση του συστήματος καινοτομίας στην Ελλάδα καθώς και έντεκα μέτρα πολιτικής που συνοδεύονται από έναν οδικό χάρτη.

Για τη καλύτερη διάχυση των πληροφοριών και την ενημέρωση των φορέων του οικοσυστήματος της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, διαμορφώθηκε στην ιστοσελίδα του ΕΣΠΑ 2021-2027 διακριτή ενότητα όπου έχει αναρτηθεί όλο το υλικό από τις προαναφερθείσες ενέργειες: <https://www.espa.gr/el/Pages/RIS3.aspx>.

2. Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης

2.1 Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης (ΔΕΑ) σε εθνικό επίπεδο

2.1.1 Εξέλιξη της ΔΕΑ σε εθνικό επίπεδο (έως το 2024)

Η ΔΕΑ σε εθνικό επίπεδο υλοποιήθηκε από τη ΓΓΕΚ την περίοδο 2021–2022 μέσω των Πλατφορμών Καινοτομίας, οι οποίες λειτούργησαν ως ευρεία δομή διαβούλευσης των φορέων της τετραπλής έλικας για την εξειδίκευση των τομέων προτεραιότητας, την ανάλυση τάσεων και τη σύζευξη ζήτησης–προσφοράς στην έρευνα και τεχνολογία. Τα έτη 2023 και 2024 δεν πραγματοποιήθηκε νέος κύκλος ΔΕΑ, ωστόσο τα αποτελέσματα των προηγούμενων κύκλων συνέχισαν να καθοδηγούν το σχεδιασμό, αναδεικνύοντας ανάγκες σε δεξιότητες, δυνατότητες εξωστρέφειας και κατάλληλα εργαλεία πολιτικής.

2.1.2. Εξέλιξη της ΔΕΑ σε εθνικό επίπεδο για το έτος 2025

Συνοπτική παρουσίαση των κύκλων ΔΕΑ σε Εθνικό επίπεδο έτους 2025	
Αριθμός κύκλων ΔΕΑ	Διενεργήθηκε πλήρης κύκλος ΔΕΑ εστιασμένος στις ανάγκες του Ειδικού στόχου 1iv ΕΤΠΑ «Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την έξυπνη εξειδίκευση, τη βιομηχανική μετάβαση και την επιχειρηματικότητα»
Μεθοδολογία	Για την ενεργοποίηση των δράσεων του Ειδικού Στόχου 1.iv, όπως προβλέπεται από τον Κανονισμό (ΕΕ) 2021/1060 (Άρθρο 73.2), η Γενική Γραμματεία Έρευνας και Καινοτομίας κατά το έτος αναφοράς ενεργοποίησε τις θεσμοθετημένες Συμβουλευτικές Ομάδες Εργασίας (ΣΟΕ) στους 8 τομείς της RIS3 ΠΠ 2021-2027 και συγκάλεσε τις αντίστοιχες πλατφόρμες μέσω διαδικτυακής Ημερίδας πληροφόρησης για να επικοινωνήσει τα αποτελέσματα των εν λόγω Συμβουλευτικών Ομάδων Εργασίας (ΣΟΕ). Εφαρμόζοντας την Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης (ΔΕΑ) για την ανάδειξη δεξιοτήτων καινοτομίας, οι ΣΟΕ εκπόνησαν οκτώ (8) Κείμενα Βάσης για τις Δεξιότητες, στο πλαίσιο των οκτώ τομέων της ΕΣΕΕ 2021-2027, έπειτα από επαρκή εξειδίκευση και προτεραιοποίηση των αναγκών σε δεξιότητες. Πιο συγκεκριμένα, έγινε: α) χαρτογράφηση των αναγκών ανάπτυξης δεξιοτήτων που σχετίζονται με την Έξυπνη Εξειδίκευση, τη Βιομηχανική Μετάβαση και την Επιχειρηματικότητα, β) προσδιορισμός ομάδων -στόχου, αναγνώριση των κατάλληλων μορφών δράσεων και η εξειδίκευση των προσκλήσεων του Ειδικού Στόχου 1iv (ΕΤΠΑ). Με την βοήθεια Ανοικτής Διαβούλευσης (η οποία ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο 2025), με διακριτό ερωτηματολόγιο από τους συμμετέχοντες στη διαβούλευση φορείς, οριστικοποιήθηκαν τα Κείμενα Βάσης τα οποία διαβιβάστηκαν από την Γενική Γραμματεία Έρευνας και Καινοτομίας στην ΕΥΔ

Συνοπτική παρουσίαση των κύκλων ΔΕΑ σε Εθνικό επίπεδο έτους 2025	
	«ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ» για να σχεδιάσει τις σχετικές δράσεις, που αφορούν σε δεξιότητες καινοτομίας.
Αποτελέσματα	Ολοκλήρωση της ΔΕΑ των πλατφορμών καινοτομίας της ΓΓΕΚ για την ανάδειξη δεξιοτήτων στους οκτώ τομείς της ΕΣΕΕ 2021-2027 (Το με Α.Π.: 102067/20-12-2025 Έγγραφο της ΓΓΕΚ με θέμα: «Ολοκλήρωση της Διαδικασίας Επιχειρηματικής Ανακάλυψης των πλατφορμών καινοτομίας της ΓΓΕΚ, της διαδικασίας διαβούλευσης που πραγματοποιήθηκε από τις 27 Ιουλίου έως και τις 30 Σεπτεμβρίου, και οριστικοποίηση των Κειμένων Βάσης σχετικά με τις Δεξιότητες Καινοτομίας στους οκτώ τομείς της ΕΣΕΕ 2021-2027, στο πλαίσιο ενεργοποίησης του Ειδικού Στόχου 1.4 του Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα» του ΕΣΠΑ 2021-2027»), με την με Α.Π.: 103151/23-12-2025 αποστολή στην ΕΥΔ του Προγράμματος «ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ»: α) των 8 τελικών Κειμένων Βάσης σχετικά με τις Δεξιότητες Καινοτομίας στους οκτώ τομείς της ΕΣΕΕ 2021-2027, έπειτα και από την διαβούλευση και την τελική εισήγηση των ΣΟΕ της ΓΓΕΚ, καθώς επίσης και β) αρχείο Excel, με την κωδικοποίηση των Δεξιοτήτων Καινοτομίας. (Αποτελέσματα: 8 τελικά Κείμενα Βάσης και 1 αρχείο Excel, με την κωδικοποίηση των Δεξιοτήτων Καινοτομίας)
Συμμετοχή φορέων της 4πλης έλικας	A. Συμμετοχές στο εθνικό επίπεδο (ερωτηματολόγιο ΓΓΕΚ – 21 απαντήσεις) • Βιομηχανική παραγωγή – Υλικά – Κατασκευές: 6 • Έξυπνες Μεταφορές & Εφοδιαστική Αλυσίδα: 5 • Υγεία & Φάρμακα: 4 • Περιβάλλον & Κυκλική Οικονομία: 3 • Αγροδιατροφή: 2 • ΤΠΕ: 1 Σύνολο: 21 B. Πρόσθετες ανατροφοδοτήσεις εθνικού επιπέδου (σχόλια/ παρατηρήσεις – 24 απαντήσεις) • Υλικά – Κατασκευές: 4 • Μεταφορές και Logistics: 5 • Υγεία – Φάρμακα: 6 • Περιβάλλον – Κυκλική Οικονομία: 1 • Αγροδιατροφή: 1 • ΤΠΕ: 4 • Πολιτισμός – Τουρισμός – Δημιουργικές Βιομηχανίες: 3 Σύνολο: 24 Γ. Συμμετοχές στο περιφερειακό επίπεδο (17 απαντήσεις) • Βιομηχανία – Υλικά – Κατασκευές: 2 • Μεταφορές – Logistics: 2

Συνοπτική παρουσίαση των κύκλων ΔΕΑ σε Εθνικό επίπεδο έτους 2025	
	• Υγεία – Φάρμακα: 2 • Περιβάλλον – Κυκλική Οικονομία: 2 • Αγροδιατροφή: 2 • ΤΠΕ: 3 • Πολιτισμός – Τουρισμός – Δημιουργικές Βιομηχανίες: 2 • Αειφόρος Ενέργεια: 2 Σύνολο: 17 Η διαδικασία κινητοποίησε ευρύ φάσμα φορέων της τετραπλής έλικας: επιχειρήσεις, ΑΕΙ, ερευνητικά κέντρα, Δημόσια Διοίκηση, κοινωνικούς εταίρους. Συζητήθηκαν και επιβεβαιώθηκαν οι δεξιότητες ανά τομέα, ενώ παράλληλα προέκυψαν νέες προτάσεις.
Ζητήματα / προβλήματα	Μικρή συμμετοχή των επιχειρήσεων, παρόλο τον χρόνο που δόθηκε κατά την διάρκεια της Διαβούλευσης, καθώς επίσης περιορισμένη συμμετοχή της ΣΟΕ του Τομέα «Αειφόρος Ενέργεια». Εξετάζονται για το μέλλον, εναλλακτικοί τρόποι και εργαλεία διευκόλυνσης της συμμετοχής των επιχειρήσεων.
Προτάσεις επίλυσης προβλημάτων/ βελτιωτικές παρεμβάσεις	Η Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης είναι μία συνεχής διαδικασία, η οποία θα μπορούσε να επαναληφθεί σε ένα επόμενο Κύκλο Διαβουλεύσεων και να γίνει επικαιροποίηση των Κειμένων Βάσης, δεδομένων και των θεμάτων που προκύπτουν στις δεξιότητες λόγω STEP.
Προσκλήσεις που διαμορφώθηκαν (βάσει της ΔΕΑ)	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΑΝΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ»: Στη βάση των αποτελεσμάτων της ΔΕΑ, εξειδικεύθηκαν πέντε εναλλακτικές επιλογές πολιτικής ως προς: α) την αναβάθμιση δεξιοτήτων έξυπνης εξειδίκευσης σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις (λαμβάνοντας υπόψη και τις ανάγκες των περιφερειών) και, β) συστημικές δράσεις για την στήριξη φορέων του Συστήματος Διακυβέρνησης της ΕΣΕΕ και της ΔΕΑ. Δείκτης αποτελέσματος: Επιχειρήσεις που εντάσσονται σε προσκλήσεις που προκύπτουν από διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης

2.2 Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης σε περιφερειακό επίπεδο

2.2.1 Εξέλιξη της ΔΕΑ σε περιφερειακό επίπεδο (έως το 2024)

Τα έτη 2021 και 2022 στις περισσότερες Περιφέρειες πραγματοποιήθηκαν προπαρασκευαστικές ενέργειες με στόχο τη δημιουργία και ανάπτυξη του συστήματος διακυβέρνησης των περιφερειακών απολήξεων της ΕΣΕΕ. Εξάιρεση αποτελεί η Περιφέρεια Αττικής, η οποία το φθινόπωρο του 2022 ξεκίνησε εργασίες διενέργειας του πρώτου κύκλου διαδικασίας επιχειρηματικής ανακάλυψης (ΔΕΑ), επιλέγοντας τη μεθοδολογία που εφαρμόστηκε σε εθνικό επίπεδο.

Το 2023 οι περισσότερες Περιφέρειες ΕΣΕΕ διαμόρφωναν δομές και μηχανισμούς υποστήριξης των αρμοδίων για τη Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφερειακών Οργάνων. Η ΔΕΑ εμφάνισε σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των Περιφερειών, με λίγες να βρίσκονται σε ώριμο στάδιο και τις περισσότερες σε φάση εκκίνησης ή προετοιμασίας. Συγκεκριμένα, οι Περιφέρειες Αττικής, Κεντρικής Μακεδονίας, Κρήτης και Βορείου Αιγαίου ολοκλήρωσαν έναν πλήρη κύκλο ΔΕΑ. Τα Ιόνια Νησιά διενήργησαν έναν κύκλο με έμφαση στον βιώσιμο τουρισμό. Περιφέρειες όπως η Δυτική Ελλάδα και η Πελοπόννησος βρίσκονταν σε αρχικό στάδιο, έχοντας ξεκινήσει τη διαδικασία με συγκρότηση θεματικών ομάδων, συνεδριάσεις και προετοιμασία κειμένων χωρίς ολοκλήρωση του κύκλου, ενώ η Δυτική Μακεδονία και η Ήπειρος βρίσκονταν σε πιο πρώιμο στάδιο προετοιμασίας. Τέλος, αρκετές Περιφέρειες δεν υλοποίησαν καθόλου ΔΕΑ το 2023, όπως η Θεσσαλία η Ανατολική Μακεδονία-Θράκη (μόνο σχεδιασμός μεθοδολογίας), η Στερεά Ελλάδα και το Νότιο Αιγαίο. Το 2023 αποτέλεσε κυρίως έτος προετοιμασίας, με περιορισμένη πλήρη εφαρμογή της ΔΕΑ.

Το 2024 υπήρξε έντονη δραστηριότητα με πολλές εξελίξεις στη διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης σε περιφερειακό επίπεδο, με πέντε Περιφέρειες να ολοκληρώνουν κύκλους ΔΕΑ, όπως **Πελοπόννησος, Θεσσαλία, Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, Δυτική Ελλάδα και Ήπειρος** στους τομείς προτεραιότητας της ΕΣΕΕ που τις αφορούν.

2.2.2. Εξέλιξη της ΔΕΑ σε περιφερειακό επίπεδο για το έτος 2025

Στον πίνακα που ακολουθεί συνοψίζονται τα βασικά στοιχεία της ΔΕΑ που διενεργήθηκε σε περιφερειακό επίπεδο το 2025.

Συνοπτική παρουσίαση των κύκλων ΔΕΑ σε Περιφερειακό επίπεδο έτους 2025	
Αριθμός κύκλων ΔΕΑ	Οκτώ Περιφέρειες (Στερεά Ελλάδα, Κεντρική Μακεδονία, Ανατολική Μακεδονία Θράκη, Ιόνια Νησιά, Βόρειο Αιγαίο, Δυτική Μακεδονία, Νότιο Αιγαίο και Ήπειρος) ολοκλήρωσαν εντός του 2025 έναν πλήρη κύκλο ΔΕΑ στους τομείς προτεραιότητας της ΕΣΕΕ που τις αφορούν.
Μεθοδολογία	Η μεθοδολογία που ακολούθησαν οι τέσσερις πρώτες περιφέρειες βασίστηκε κυρίως στη μεθοδολογία που εφαρμόστηκε στις Πλατφόρμες Καινοτομίας της ΓΓΕΚ σε εθνικό επίπεδο (θεματικές ομάδες εργασίας, διαμόρφωση κειμένου βάσης, διαβούλευση, οριστικοποίηση προτεραιοτήτων). Οι υπόλοιπες τέσσερις περιφέρειες επέλεξαν εξατομικευμένους τρόπους διενέργειας ΔΕΑ για την ανάδειξη των προτεραιοτήτων (π.χ. στοχευμένη διαβούλευση, εργαστήρια συν-σχεδιασμού).

Συνοπτική παρουσίαση των κύκλων ΔΕΑ σε Περιφερειακό επίπεδο έτους 2025	
	καινοτόμων ιδεών, ανοιχτή διαβούλευση), σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες των περιφερειών.
Αποτελέσματα	Τομείς Προτεραιότητας Οι τομείς του τουρισμού/ πολιτισμού και αγροδιατροφής, αποτέλεσαν επιλογές για τις πέντε εκ των οκτώ Περιφερειών οι οποίες διενήργησαν ΔΕΑ το 2025. Πλέον αυτών, τέσσερις Περιφέρειες επέλεξαν τον τομέα «Βιοεπιστήμες - Υγεία και Φάρμακα», τρεις τον τομέα «Αειφόρος Ενέργεια» και «Περιβάλλον – Κυκλική Οικονομία».
	Αναγκαίες Δεξιότητες Οι Περιφέρειες που ενσωμάτωσαν στη ΔΕΑ το πεδίο των δεξιοτήτων, κατέγραψαν τόσο οριζόντιες ανάγκες (π.χ. κατάρτιση σε ψηφιακές και πράσινες δεξιότητες, κατάρτιση στη διαχείριση καινοτομίας), όσο και ειδικές για τον κάθε τομέα (π.χ. ανάλυση βιοϊατρικών και γενωμικών δεδομένων, εφαρμογή σύγχρονων τεχνικών παραγωγής και ελέγχου, συμμόρφωση με κανονιστικά πρότυπα και πιστοποιήσεις).
	Δυνατότητες Εξωστρέφειας Καταγράφονται προϋποθέσεις απαραίτητες για την ενίσχυση των επιχειρήσεων και των προϊόντων τους ώστε να μπορούν να συμμετάσχουν σε διεθνείς αλυσίδες αξίας. Παραδείγματα υποστηρικτικών ενεργειών είναι η αξιοποίηση διεθνών συνεργειών, επιχειρηματικές αποστολές, πλατφόρμες marketing, διασυννοριακές συνεργασίες, απόκτηση διεθνών πιστοποιήσεων ποιότητας και branding, συμμετοχή σε ευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα.
	Είδος Δράσεων/ Εργαλεία Πολιτικής Τυπολογία δράσεων και εργαλεία πολιτικής που αναφέρονται από τις Περιφέρειες είναι, μεταξύ άλλων, υποδομές έρευνας, έργα ανάπτυξης δεξιοτήτων, συνεργατικά έργα επιχειρήσεων με ερευνητικούς οργανισμούς, έργα έρευνας και καινοτομίας για επιχειρήσεις, πειραματική ανάπτυξη.
Συμμετοχή φορέων της 4πλης έλικας	Ενδεικτικά ο αριθμός εκπροσώπων φορέων που συμμετείχαν στους κύκλους ΔΕΑ (ανά φορέα της τετραπλής έλικας) στο σύνολο των οκτώ Περιφερειών: - Επιχειρήσεις: 208 - Φορείς παροχής γνώσης: 84 - Φορείς Δημοσίου τομέα: 134 - Κοινωνία των πολιτών: 61 Σημειώνεται ότι οι αριθμοί δεν αφορούν μοναδικές συμμετοχές φορέων.

Συνοπτική παρουσίαση των κύκλων ΔΕΑ σε Περιφερειακό επίπεδο έτους 2025	
	Δείκτης εκροής: Συμμετοχές θεσμικών φορέων σε διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης
Προσκλήσεις που διαμορφώθηκαν (βάσει της ΔΕΑ) στο σύνολο των περιφερειών	Οι κυριότερες προσκλήσεις που διαμορφώθηκαν με βάση τις ΔΕΑ είναι οι εξής : <u>Ειδικός στόχος 1.i</u> Κατά το έτος 2025, δημοσιεύθηκαν οι εξής προσκλήσεις : • Ερευνώ στην Ήπειρο • Ενίσχυση ανοιχτών ερευνητικών υποδομών τοπικού χαρακτήρα στην Ήπειρο • Έρευνα και καινοτομία στη Δυτική Ελλάδα «Παραγωγή νέων / βελτιωμένων προϊόντων, υπηρεσιών και διεργασιών σύμφωνα με την ΕΣΕΕ και την εξειδίκευση της σε περιφερειακό επίπεδο μέσω της ενίσχυσης επιχειρήσεων και της συνεργασίας τους με ερευνητικούς φορείς στη Δυτική Ελλάδα • Συμπράξεις Επιχειρήσεων της Περιφέρειας Θεσσαλίας με Ερευνητικούς φορείς • Δημόσιες Ερευνητικές υποδομές στο Βόρειο Αιγαίο • Ενίσχυση επιχειρήσεων της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης για έρευνα και καινοτομία • Αποκατάσταση - Επισκευή και αλλαγή χρήσης κτιρίων συγκροτήματος πρώην Λυσοιατρείου/Απολυμαντηρίου και δημιουργία Κέντρου Στήριξης της Επιχειρηματικότητας και της Καινοτομίας στην Περιφέρεια Αττικής <u>Ειδικός στόχος 1.iii</u> Η ενεργοποίηση του Ειδικού στόχου 1.iii ήταν πιο σημαντική το 2025, σχετικές προσκλήσεις εκδοθήκαν σε επτά περιφέρειες: • Επιχειρώ – Καινοτομώ στην Ήπειρο. • Αναπτύσσομαι έξυπνα στην Περιφέρεια Θεσσαλίας. • Επιχειρώ έξυπνα στην Περιφέρεια Θεσσαλίας. • Ενίσχυση παραγωγικών επενδύσεων για την προσαρμογή/ εκσυγχρονισμό και ανάκαμψη- Περιφέρεια Αττικής. • Ενίσχυση παραγωγικών επενδύσεων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου από νέες και υπό σύσταση ΜμΕ. • Ενίσχυση παραγωγικών επενδύσεων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου από υφιστάμενες ΜΜΕ. • Ενίσχυση υφιστάμενων επιχειρήσεων της στρατηγικής RIS3 στην Περιφέρεια ΑΜΘ <u>Ειδικός στόχος 4.i:</u>

Συνοπτική παρουσίαση των κύκλων ΔΕΑ σε Περιφερειακό επίπεδο έτους 2025	
	Τρεις περιφέρειες αξιοποίησαν τα αποτελέσματα της ΔΕΑ τους για τη διαμόρφωση υποστηρικτικών δράσεων στο πλαίσιο του ΕΚΤ Δείκτης αποτελέσματος: Επιχειρήσεις που εντάσσονται σε προσκλήσεις που προκύπτουν από διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης
Ζητήματα / προβλήματα	Ζητήματα που αναδείχθηκαν κατά τη διενέργεια της ΔΕΑ το έτος 2025: - Η περιορισμένη συμμετοχή επιχειρήσεων στις ΔΕΑ αρκετών Περιφερειών. - Η διασφάλιση ικανού και ισορροπημένου αριθμού συμμετεχόντων από την τετραπλή έλικα, ιδιαίτερα σε θεματικές που αναφέρονται σε εξειδικευμένους κλάδους. - Μειωμένη συμμετοχή κοινωνικών εταίρων.
Προτάσεις επίλυσης προβλημάτων/ βελτιωτικές παρεμβάσεις	Προτάσεις που κατατέθηκαν αφορούν: - Δημιουργία μόνιμου μηχανισμού υποστήριξης των φορέων του οικοσυστήματος καινοτομίας στις Περιφέρειες. - Συστηματική δικτύωση των Περιφερειών με φορείς που λειτουργούν ως πολλαπλασιαστές (π.χ. Επιμελητήρια). - Η σύνδεση της ΔΕΑ με προδημοσιεύσεις δράσεων για την ενίσχυση της ενεργούς συμμετοχής των επιχειρήσεων. - Δράσεις κατάρτισης επιχειρήσεων σε ζητήματα καινοτομίας.
Παρατηρήσεις, σύγκριση με τα δεδομένα της προηγούμενης έκθεσης, αθροιστικά στοιχεία: Τέσσερις Περιφέρειες -Στερεά Ελλάδα, Δυτική Μακεδονία, Νότιο Αιγαίο και Ιόνια Νησιά, διενήργησαν για πρώτη φορά ένα πλήρη κύκλο ΔΕΑ το 2025 ως επακόλουθο μεθοδικών προπαρασκευαστικών ενεργειών τα προηγούμενα χρόνια. Οι Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, Βορείου Αιγαίου, Ηπείρου διενήργησαν έναν δεύτερο κύκλο ΔΕΑ εντός του 2025, είτε εμβαθύνοντας στους ίδιους τομείς προτεραιότητας, είτε διερευνώντας νέους. Οι ανωτέρω Περιφέρειες βρίσκονται στη διαδικασία διαμόρφωσης προσκλήσεων στη βάση των αποτελεσμάτων της επιχειρηματικής ανακάλυψης που διενήργησαν, με εξαίρεση την Περιφέρεια Ηπείρου, η οποία δημοσίευσε πέντε προσκλήσεις εντός του 2025 στους Ειδικούς Στόχους 1.i, 1.iii και 4.i. Οι ανωτέρω Περιφέρειες δημοσίευσαν προσκλήσεις εντός του 2025, αξιοποιώντας τα αποτελέσματα κύκλων ΔΕΑ που διενήργησαν τα προηγούμενα χρόνια (βλ. ανωτέρω Πίνακα). Οι περιφέρειες Αττικής και Θεσσαλίας έχουν ξεκινήσει εργασίες προετοιμασίας για τη διενέργεια επόμενου κύκλου ΔΕΑ στη βάση των αποτελεσμάτων ανάλυσης των υποβληθέντων και ενταγμένων έργων σε προσκλήσεις που έχουν δημοσιεύσει τόσο τα περιφερειακά προγράμματά τους, όσο και τα τομεακά.	

3. Υλοποίηση δράσεων Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης σε Εθνικό επίπεδο¹⁰

3.1 Πρόγραμμα «ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ»

Πίνακας 1. Υλοποίηση δράσεων της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (ΣΕΕ) στο Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα» (πηγή ΟΠΣ ΕΣΠΑ)

Στον Πίνακα 1 παρουσιάζονται τα στοιχεία για τις εκδοθείσες προσκλήσεις του Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα» με συνεισφορά στην ΕΣΕΕ 2021-2027 (Ιανουάριος 2026)

Ειδικός Στόχος	Έτος	Πρόσκληση	Τομείς προτεραιότητας ¹¹	Π/Υ Πρόσκλησης	Αριθμός έργων που εντάχθηκαν	ΔΔ έργων που εντάχθηκαν	Νομικές Δεσμεύσεις	Πιστοποιηθείσες Δαπάνες
Ε.Σ. 1.ι	2023	Ανάπτυξη καινοτομιών στον τομέα των μπαταριών λιθίου για τον κλάδο της αποθήκευσης ενέργειας	07-ΑΕΝΕ	49.900.000	1	49.900.000	49.900.000	12.475.000
	2024	EQUIFUND II (περιλ. πόρων και του ΕΣ 1.iii ΕΤΠΑ)	01-ΒΥΚΑ, 03-ΑΓΡ, 04 ΠΒΚΟ, 05-ΒΥΦΑ, 07-ΑΕΝΕ, 08-ΨΤΕ (εκτίμηση, βάσει θεματικών πεδίων της Πρόσκλησης του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων προς τους ΕΧΟ)	200.000.000	1	200.000.000	200.000.000	60.000.000
	2024	Διμερής Επιστημονική και Τεχνολογική Συνεργασία Ελλάδας – Κίνας	07-ΑΕΝΕ, 01-ΒΥΚΑ, 05-ΒΥΦΑ, 06-ΜΕΑ, 08-ΨΤΕ, 02-ΤΔΠ	4.000.000				

¹⁰ Στο Παράρτημα παρουσιάζονται αναλυτικότερα στοιχεία για τα ενταγμένα έργα και την υλοποίηση των δράσεων των τομεακών προγραμμάτων του ΕΣΠΑ ανά Περιφέρεια.

¹¹ Οι τομείς προτεραιότητας της ΕΣΕΕ είναι:

- 01-ΒΥΚΑ: Υλικά, Κατασκευές & Βιομηχανία
- 02-ΤΔΠ: Τουρισμός, Πολιτισμός και Δημιουργικές Βιομηχανίες
- 03-ΑΓΡ: Αγροδιατροφική Αλυσίδα
- 04-ΠΒΚΟ: Περιβάλλον και Κυκλική Οικονομία
- 05-ΒΥΦΑ: Βιοεπιστήμες, Υγεία, Φάρμακα
- 06-ΜΕΑ: Μεταφορές & Εφοδιαστική Αλυσίδα
- 07-ΑΕΝΕ: Αειφόρος Ενέργεια
- 08-ΨΤΕ: Ψηφιακές Τεχνολογίες

Ειδικός Στόχος	Έτος	Πρόσκληση	Τομείς προτεραιότητας ¹¹	Π/Υ Πρόσκλησης	Αριθμός έργων που εντάχθηκαν	ΔΔ έργων που εντάχθηκαν	Νομικές Δεσμεύσεις	Πιστοποιηθείσες Δαπάνες
	2024	Διμερής Επιστημονική και Τεχνολογική Συνεργασία Ελλάδας – Κύπρου	03-ΑΓΡ, 05-ΒΥΦΑ, 06-ΜΕΑ, 07-ΑΕΝΕ	2.000.000				
	2024	Διμερής Επιστημονική και Τεχνολογική Συνεργασία Ελλάδας - Γερμανίας	07-ΑΕΝΕ, 01-ΒΥΚΑ	4.000.000	5	1.965.324	621.303	0
	2024	Ανάπτυξη καινοτομιών στον τομέα της Μικροηλεκτρονικής	08-ΨΤΕ	18.770.300	1	1.161.679	1.161.679	0
	2024	Δίκτυα Μονάδων/ Γραφείων Μεταφοράς Τεχνολογίας 2021-2027	Όλοι	25.000.000	6	24.759.751	18.949.654	
	2024	Ερευνώ – Καινοτομώ	Όλοι	300.000.000	35	16.536.854	16.536.854	431.423
	2024	Πράσινο νησί	07-ΑΕΝΕ	6.206.566	1	6.206.566	5.735.066	3.661.925
	2025	Ελληνικό Κέντρο Ικανοτήτων Ημιαγωγών	01-ΒΥΚΑ	3.631.792	1			
	2025	Διμερής Επιστημονική και Τεχνολογική Συνεργασία Ελλάδας – Τουρκίας	01-ΒΥΚΑ, 02-ΤΔΠ, 05-ΒΥΦΑ, 03-ΑΓΡ, 04 ΠΒΚΟ, 07-ΑΕΝΕ	3.000.000				
Υποσύνολο Ε.Σ. 1.i				616.508.658	51	300.530.175	292.904.557	76.568.349
Ε.Σ. 1.ii	2023	Ανάπτυξη Δικτύου των Ευρωπαϊκών Κόμβων Ψηφιακής Καινοτομίας που χρηματοδοτούνται από το Πρόγραμμα «Ψηφιακή Ευρώπη»	08-ΨΤΕ	10.358.075	4	10.344.667	10.156.345	3.360.181
	2023	Ανάπτυξη Δικτύου των Ευρωπαϊκών Κόμβων Ψηφιακής Καινοτομίας που έχουν λάβει Σφραγίδα Αριστείας από το Πρόγραμμα «Ψηφιακή Ευρώπη»	08-ΨΤΕ	13.110.389	3	13.110.389	6.069.211	836.311
Υποσύνολο Ε.Σ. 1.ii				23.468.464	7	23.455.056	16.225.556	4.196.492

Ειδικός Στόχος	Έτος	Πρόσκληση	Τομείς προτεραιότητας ¹¹	Π/Υ Πρόσκλησης	Αριθμός έργων που εντάχθηκαν	ΔΔ έργων που εντάχθηκαν	Νομικές Δεσμεύσεις	Πιστοποιηθείσες Δαπάνες
Ε.Σ. 1.iii	2023	Πράσινος Μετασχηματισμός ΜμΕ	Όλοι	300.000.000	1.425	330.568.848	330.568.848	40.738.921
	2023	Πράσινη Παραγωγική Επένδυση ΜμΕ	Όλοι	400.000.000	6.207	428.776.859	428.776.859	48.652.591
	2023	Ενίσχυση της Ίδρυσης και Λειτουργίας Νέων Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων	Όλοι (εκτός υποτομέα τουρισμού)	190.000.000	1.684	142.473.266	25.850.095	3.405.727
	2023	Ενίσχυση της Ίδρυσης και Λειτουργίας Νέων Μικρομεσαίων Τουριστικών Επιχειρήσεων	02-ΤΔΠ, 04-ΠΒΚΟ, 07-ΑΕΝΕ, 08-ΨΤΕ	250.000.000	1.999	375.901.998	23.331.954	269.887
	2025	Εξωστρέφεια Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων	Όλοι	200.000.000				
Υποσύνολο Ε.Σ. 1.iii				1.340.000.000	11.315	1.277.720.971	808.527.756	93.067.126
Ε.Σ. 4.iv	2023	Εκσυγχρονισμός υπηρεσιών στήριξης Επιχειρήσεων	Όλοι	17.100.000	7	14.370.769	13.237.051	2.205.903
Υποσύνολο Ε.Σ. 4.iv				17.100.000	7	14.370.769	13.237.051	2.205.903
ΣΥΝΟΛΟ				1.997.077.122	11.380	1.616.076.971	1.130.894.920	175.767.982

Πηγή:

Α) Δεδομένα Οικονομικής προόδου: ΟΠΣ ΕΣΠΑ Ιανουάριος 2026 (Αναφορά: 'Προσκλήσεις ανά Προτεραιότητα, Ειδικό Στόχο, Παρέμβαση και Δράση').

Οι προσκλήσεις του Ε.Σ. 1.ι. ΕΤΠΑ αξιοποιούν κριτήρια επιλεξιμότητας S3 (ή συναφείς απαιτήσεις προσκλήσεων). Οι προσκλήσεις του Ε.Σ. 1.iii ΕΤΠΑ Πράσινης μετάβασης, Ίδρυσης ΜΜΕ, Ίδρυσης τουριστικών ΜΜΕ αξιοποιούν βαθμολογούμενα κριτήρια επιλογής πράξεων S3 και με βάση την ανωτέρω αναφορά παρουσιάζονται τα συνολικά οικονομικά μεγέθη των προσκλήσεων αυτών.

Β) Δεδομένα συνεισφοράς στους τομείς της ΕΣΕΕ: με βάση την μεθοδολογία χαρακτηρισμού προσκλήσεων και πράξεων.

Επεξεργασία: Μονάδα Α3/Αξιολόγησης και παρακολούθησης της πορείας του προγράμματος στο πλαίσιο της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης. ΕΥΔ Ανταγωνιστικότητα.

Το Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα¹² 2021-2027 είναι ο μεγαλύτερος συνεισφορέας της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης και περιλαμβάνει δέκα Προτεραιότητες:

1. Ενίσχυση έρευνας και καινοτομίας,
2. Ενίσχυση επιχειρηματικότητας και ανταγωνιστικότητας,
3. Βελτίωση πρόσβασης επιχειρήσεων σε χρηματοδότηση,
4. Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού στο πλαίσιο του αναπτυξιακού μετασχηματισμού,
- 5/6. Τεχνική βοήθεια,
7. Ενίσχυση παραγωγικών επενδύσεων σε στρατηγικές τεχνολογίες για την Ευρώπη – STEP,
8. Ενίσχυση παραγωγικών επενδύσεων για τη στήριξη της άμυνας και της ασφάλειας
9. Προσαρμογή επιχειρήσεων και ανάπτυξη δεξιοτήτων εργαζομένων και επιχειρηματιών σε τεχνολογίες STEP,
10. Προσαρμογή επιχειρήσεων και ανάπτυξη δεξιοτήτων εργαζομένων και επιχειρηματιών για τη στήριξη της άμυνας και της ασφάλειας.

Ο συνολικός προϋπολογισμός του Προγράμματος ανέρχεται σε 3.823.610.087 € (Δημόσια Δαπάνη). Εγκρίθηκε τον Ιούνιο του 2022, ενώ τον Ιούλιο του 2025 εγκρίθηκε η πρώτη αναθεώρηση του, για την ενσωμάτωση της πλατφόρμας STEP (Στόχος Πολιτικής 1) και τον Φεβρουάριο του 2026 εγκρίθηκε η 2^η αναθεώρησή του για τη δημιουργία τριών νέων Προτεραιοτήτων (8-10).

Στο Πρόγραμμα προβλέπεται ότι «**..θα αποτελέσει βασικό εργαλείο εξυπηρέτησης της ΕΣΕΕ μέσω της 1ης Προτεραιότητας...** Οι 8 τομείς της ΕΣΕΕ θα υποστηριχθούν παράλληλα με δράσεις επιχειρηματικής στήριξης της 2ης Προτεραιότητας (με στοχευμένες παρεμβάσεις κατά προτεραιότητα στους τομείς της ΕΣΕΕ)». Με βάση την υφιστάμενη αρχιτεκτονική του καθώς και τις προβλέψεις του Κανονισμού Κοινών Διατάξεων, οι παρεμβάσεις με συνεισφορά στην έξυπνη εξειδίκευση συγκεντρώνονται στις Προτεραιότητες 1 (εξ ολοκλήρου), 2 και 3. Θεματική συμπληρωματικότητα αυτών εντοπίζεται με τις παρεμβάσεις των προτεραιοτήτων 7, 8 και 9.

Για τις ανάγκες παρακολούθησης της συνεισφοράς στην έξυπνη εξειδίκευση, η ΕΥΔ του Προγράμματος (Μονάδα Α.3 Αξιολόγησης και παρακολούθησης της πορείας του προγράμματος στο πλαίσιο της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης) **εφαρμόζει μία μεθοδολογία χαρακτηρισμού των προσκλήσεων/πράξεων ως προς την συνεισφορά τους στην ΕΣΕΕ βασισμένη σε αντικειμενικά δεδομένα**, όπως η εφαρμογή κατάλληλων κριτηρίων επιλογής S3 (3η Επ. Παρακολούθησης). Βάσει αυτής προκύπτει ότι τα ειδικά κριτήρια επιλογής πράξεων S3 που σταδιακά ενέκρινε η Επιτροπή Παρακολούθησης κατά τις συνεδριάσεις και γραπτές διαδικασίες αξιοποιήθηκαν συστηματικά κατά τις διαδικασίες πρόσκλησης υποβολής προτάσεων προκειμένου συνολικά, για τα έτη 2023-2025, δέκα οκτώ (18) εκδοθείσες προσκλήσεις του ΕΤΠΑ, να έχουν συνεισφορά και στους οκτώ Τομείς Προτεραιότητας της ΕΣΕΕ. On-Going αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των κριτηρίων αυτών ως προς την συνεισφορά στην έξυπνη εξειδίκευση προβλέπεται με μέτρα της ΕΥΔ όπως αυτά περιλαμβάνονται συνοπτικά κατωτέρω. Εάν συνυπολογισθούν και οι

¹² <https://21-27.antagonistikotita.gr/nea-programmatistikh-periodos-21-27/>

προσκλήσεις σε σχεδιασμό, προκύπτει ότι 25 προσκλήσεις του ΕΤΠΑ πλέον των 2 δις ευρώ στηρίζουν τις προτεραιότητες της έξυπνης εξειδίκευσης μέσα από το Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα:

- **Το έτος 2023, επτά εκδοθείσες προσκλήσεις του ΕΤΠΑ συνολικού ύψους 1,2 δις. ευρώ** (Π/Υ προσκλήσεων, Δ.Δ.) στήριξαν τις προτεραιότητες της έξυπνης εξειδίκευσης, περιλαμβανομένων και των σημαντικών προσκλήσεων κρατικών ενισχύσεων της Προτεραιότητας 2 (προσκλήσεις για ανάπτυξη καινοτομιών στον τομέα των μπαταριών λιθίου για τον κλάδο της αποθήκευσης ενέργειας, ανάπτυξη δικτύου των Ευρωπαϊκών Κόμβων Ψηφιακής Καινοτομίας, η δέσμη δράσεων Πράσινης μετάβασης ΜΜΕ, προσκλήσεις για την Ενίσχυση της Ίδρυσης και Λειτουργίας Νέων Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων και νέων τουριστικών επιχειρήσεων).
- **Το έτος 2024, οκτώ εκδοθείσες προσκλήσεις του ΕΤΠΑ συνολικού ύψους 560 εκ. ευρώ** στήριξαν τις προτεραιότητες της έξυπνης εξειδίκευσης. Ειδικότερα, εκδόθηκαν συναφείς προσκλήσεις για το Ταμείο Επιχειρηματικών Συμμετοχών - EquiFund II, το «Ερευνώ – Καινοτομώ», προσκλήσεις Διμερούς Επιστημονικής και Τεχνολογικής Συνεργασίας, Ανάπτυξη καινοτομιών στον τομέα της μικροηλεκτρονικής, τα Δίκτυα Μονάδων/ Γραφείων Μεταφοράς Τεχνολογίας.
- **Για το έτος 2025 τρεις εκδοθείσες προσκλήσεις** είχαν συνεισφορά στην ΕΣΕΕ:

Α) Η πρόσκληση “Εξωστρέφεια ΜμΕ”, προϋπολογισμού 200 εκ ευρώ, που στηρίζει άμεσα τον Στρατηγικό Στόχο 4 (Διεθνοποίηση των ελληνικών επιχειρήσεων) και τον Στρατηγικό Στόχο 5 (Αύξηση της εξωστρέφειας) της ΕΣΕΕ 2021-2027. Αφορά σε επενδυτικά σχέδια που στοχεύουν στην αξιοποίηση και ανάπτυξη συγχρόνων τεχνολογιών, στην αναβάθμιση των παραγόμενων προϊόντων ή/ και παρεχόμενων υπηρεσιών και εν γένει δραστηριοτήτων τους με σκοπό τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, την ένταξή τους σε διεθνείς αλυσίδες αξίας και την ενίσχυση της διεθνούς παρουσίας των παραγόμενων προϊόντων τους, μέσω και της συμμετοχής τους σε εμπορικές εκθέσεις που διοργανώνονται εκτός ελληνικής επικράτειας στην ΕΕ και σε τρίτες χώρες. Επισημαίνεται ότι στα κριτήρια επιλογής πράξεων της πρόσκλησης περιλαμβάνεται διακριτό βαθμολογούμενο κριτήριο για την διασφάλιση της συνέπειας με την Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης 2021-2027.

Σημειώνεται ότι η ανωτέρω δράση, καθώς και οι παρεμβάσεις διεθνούς επιστημονικής και τεχνολογικής συνεργασίας (βλ. πίνακα 1 ανωτέρω), συνεισφέρει ευθέως στη συνεχή εκπλήρωση του κριτηρίου 7 του θεματικού αναγκαίου πρόσφορου όρου 1.1 (ορθή διακυβέρνηση της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης) του ΕΣΠΑ 2021-2027.

Β) Η πρόσκληση “Διμερής Επιστημονική και Τεχνολογική Συνεργασία Ελλάδας – Τουρκίας”, προϋπολογισμού 3 εκ. ευρώ. Δικαιούχοι είναι επιχειρήσεις και ερευνητικοί οργανισμοί και τα έργα που θα προταθούν για χρηματοδότηση αφορούν σε βιομηχανική έρευνα και πειραματική ανάπτυξη. Αποσκοπεί στην ενίσχυση της επιστημονικής και τεχνολογικής συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, καθώς και στην ικανοποίηση των αναγκών των επιχειρήσεων και των υπόλοιπων φορέων που δραστηριοποιούνται στο οικοσύστημα της έρευνας και καινοτομίας, καλύπτοντας το μέγιστο δυνατό φάσμα των δυνητικών Δικαιούχων. Οι προσκλήσεις διμερούς επιστημονικής και τεχνολογικής συνεργασίας εκτιμάται ότι θα συνεισφέρουν στην συνεχή εκπλήρωση του αναγκαίου πρόσφορου όρου 1.1 για την ορθή διακυβέρνηση της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης (κριτήριο 7-Μέτρα ενίσχυσης της συνεργασίας με εταίρους εκτός του Κράτους Μέλους σε προτεραιότητες που στηρίζονται από την στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης).

Γ) Η πρόσκληση “Ελληνικό Κέντρο Ικανοτήτων Ημιαγωγών (HCCC) που χρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα «Ψηφιακή Ευρώπη» στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράξης για τα Μικροκυκλώματα”, (3,6 εκ. ευρώ). Απευθύνεται στην ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΑΝΑΔΥΟΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ (ΗΕΤΙΑ), και προωθεί την ανάπτυξη Εθνικού Κέντρου Ικανοτήτων στον τομέα των ημιαγωγών και αφορά τη συμμετοχή της Ελλάδας στο Ευρωπαϊκό δίκτυο, για το οποίο έχει εγκριθεί χρηματοδότηση από το Πρόγραμμα «Ψηφιακή Ευρώπη» στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράξης για τα Μικροκυκλώματα και της Πρωτοβουλίας για τους Ημιαγωγούς, ώστε να είναι δυνατή η χρηματοδότησή του ως έργο συνέργειας σε ποσοστό έως και 100%. Στοχεύει στη χρηματοδότηση σε ποσοστό έως 50% του Ελληνικού Κέντρου Ικανοτήτων Ημιαγωγών με το οποίο συμμετέχει η Ελλάδα στο Ευρωπαϊκό δίκτυο ώστε να καλυφθεί και το υπόλοιπο ποσοστό του επιλέξιμου προϋπολογισμού του από το ΕΤΠΑ σε συνέργεια με το Πρόγραμμα «Ψηφιακή Ευρώπη».

- **Υπό έκδοση** (βάσει του δημοσιευμένου προγραμματισμού προσκλήσεων¹³ κατά την κατάρτιση της παρούσης) **είναι επτά συναφείς προσκλήσεις του ΕΤΠΑ** με συνεισφορά στην ΕΣΕΕ, στο πλαίσιο του ειδικού στόχου 1.i ΕΤΠΑ:

1. Ταμείο Ευρεσιτεχνιών (Patent Fund), 41,4εκ. Ευρώ,
2. Εθνική συγχρηματοδότηση έργων στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής δράσης Teaming «Spreading Excellence & Widening Participation» (έργα COPE-Nano, HERON) 30 εκ ευρώ,
3. Συμμετοχή στις Ευρωπαϊκές Συγχρηματοδοτούμενες Συμπράξεις Έρευνας και Καινοτομίας του Ορίζοντα Ευρώπη 2021-2027, 18 εκ. ευρώ ,
4. Εθνική συγχρηματοδότηση εγκεκριμένων έργων των Ευρωπαϊκών Δράσεων του Horizon Europe (CHIPS JU 2024, EuroHPC 2024, Pilot Line APECS), 12,5 εκ ευρώ,
5. Κέντρα Ικανοτήτων, 20 εκ. ευρώ,
6. Ενίσχυση ερευνητικών υποδομών , 120 εκ. ευρώ,

και στο πλαίσιο του ειδικού στόχου 1.iii ΕΤΠΑ:

7. “Παράγουμε Εδώ”, 50 εκ. ευρώ. Έχει ως στόχο την ενίσχυση της παραγωγικής βάσης της χώρας και της διεθνούς ανταγωνιστικότητας σε τομείς με υψηλό εξωστρεφή προσανατολισμό μέσω της ενδυνάμωσης επιλεγμένων παραγωγικών κλάδων. Πρόκειται για μια στοχευμένη παρέμβαση, η οποία αποσκοπεί αφενός στην ενίσχυση της εγχώριας παραγωγικής βάσης σε καίριους τομείς και αφετέρου στην υποστήριξη και διεύρυνση του εξαγωγικού προσανατολισμού των ελληνικών επιχειρήσεων. Με την αύξηση της τοπικής παραγωγής σε προϊόντα υψηλής διεθνούς ζήτησης και τη βελτίωση των εξαγωγικών επιδόσεων, η δράση αναμένεται να συμβάλει θετικά στην ελληνική οικονομία. Παράλληλα, στοχεύει στην ενίσχυση της κάλυψης της εγχώριας ζήτησης με προϊόντα ελληνικής παραγωγής, ενισχύοντας την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων σε διεθνές επίπεδο.

Ο Πίνακας 1 περιλαμβάνει τα στοιχεία οικονομικής προόδου του Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα 2021-2027» ως προς τις προσκλήσεις με συνεισφορά στην ΕΣΕΕ 2021-2027 και ο Πίνακας 2 την περιφερειακή τους διάσταση. Για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής συνεισφοράς του Προγράμματος στην έξυπνη εξειδίκευση, λαμβάνοντας

¹³ Νοέμβριος 2025, <https://21-27.antagonistikotita.gr/programmatismos-epikeimenon-proskliseon/>

υπόψη τις απαιτήσεις του Καν. ΕΕ 2021/1060, κατά το έτος 2025 η ΕΥΔ του Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα υλοποίησε πέντε (5) μέτρα:

1. Ενέργειες on-going αξιολόγησης της συνεισφοράς του Προγράμματος στην έξυπνη εξειδίκευση στο πλαίσιο του εγκεκριμένου από την Επιτροπή Παρακολούθησης πλάνου αξιολόγησης (2023): Σε συνέχεια εισήγησης της ΕΥΔ, τον Μάρτιο του 2025 εκδόθηκε απόφαση επαναπροκήρυξης του Ανοικτού Ηλεκτρονικού Διαγωνισμού για την εκπόνηση μελέτης με τίτλο: «On-going Αξιολόγηση της συνεισφοράς του προγράμματος Ανταγωνιστικότητα 2021-2027 στην Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης», λαμβάνοντας υπόψη και νέες ανάγκες εκτός της αξιολόγησης συνεισφοράς στην ΕΣΕΕ, όπως η αξιολόγηση των παρεμβάσεων STEP και η διαμόρφωση διδαγμάτων για την περίοδο προγραμματισμού 2028-2034. Αντικείμενο της μελέτης, η οποία εντάσσεται στο πλάνο αξιολόγησης του Προγράμματος, αποτελεί η συνεχής αξιολόγηση της συνεισφοράς του προγράμματος Ανταγωνιστικότητα 2021-2027 στην ΕΣΕΕ κατά την εφαρμογή του, με στόχο να αποτελέσει εισροή στην λήψη αποφάσεων που σχετίζονται με τις δράσεις έξυπνης εξειδίκευσης από την Επιτροπή Παρακολούθησης του Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα, την ΕΥΔ και τη Γενική Γραμματεία Διαχείρισης Προγραμμάτων ΕΤΠΑ, ΤΣ και ΕΚΤ του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών. Ειδικότερα, μέσω της μελέτης θα αντληθούν τα διδάγματα που παρέχονται από την υλοποίηση του Προγράμματος για :

- ενδεχόμενες τροποποιήσεις της λογικής της παρέμβασης του προγράμματος (ως προς τη διάσταση της έξυπνης εξειδίκευσης και την πλατφόρμα STEP),
- ενδεχόμενες τροποποιήσεις της σχετικής μεθοδολογίας επιλογής πράξεων
- εντοπισμό καλών πρακτικών σε επίπεδο δράσεων και
- τη διαχείριση, ενεργοποίηση, εξειδίκευση και περαιτέρω στήριξη παρεμβάσεων S3 και STEP στο υπόλοιπο της προγραμματικής περιόδου 2021-2027.
- την προγραμματική περίοδο των ΕΔΕΤ μετά το 2027, αναφορικά με την υλοποίηση δράσεων έξυπνης εξειδίκευσης.

Στο πλαίσιο προδιαγραφών της μελέτης προβλέπεται να προσεγγισθούν αξιολογητικά ερωτήματα που καλύπτουν θεματικές ενότητες όπως η συνεισφορά στην ΕΣΕΕ και στην ΔΕΑ, η αξιολόγηση των κριτηρίων επιλογής πράξεων S3, ο αντίκτυπος και η σύγκριση με άλλα προγράμματα του Στόχου Πολιτικής 1 της ΕΕ, η συνεισφορά στον αναγκαίο πρόσφορο όρο διακυβέρνησης της ΕΣΕΕ, εις βάθος ανάλυση έργων στρατηγικής σημασίας, συνέργειες με άλλες πηγές εξυπηρέτησης της ΕΕ, περιφερειακή διάσταση, καλές πρακτικές και διδάγματα για την περίοδο των ΕΔΕΤ μετά το 2027.

Το ανωτέρω μέτρο συνεισφέρει καθοριστικά στην συνεχή εκπλήρωση του κριτηρίου 3 (εργαλεία παρακολούθησης και αξιολόγησης για την μέτρηση επιδόσεων και επίτευξης στόχων της στρατηγικής) στο πλαίσιο απαιτήσεων του αναγκαίου πρόσφορου όρου 1.ι Διακυβέρνησης της έξυπνης εξειδίκευσης του ΕΣΠΑ.

2. Πρωτοβουλίες για την αποτελεσματικότερη παρακολούθηση της έξυπνης εξειδίκευσης διαμέσου των πληροφοριακών συστημάτων του ΕΣΠΑ, σε συνεργασία με αρμόδιες υπηρεσίες της Εθνικής Αρχής Συντονισμού. Για τις ανάγκες της συστηματικής παρακολούθησης συνεισφοράς στην ΕΣΕΕ μέσω των πληροφοριακών συστημάτων, η ΕΥΔ του Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα έχει υποβάλλει αίτημα προς τις αρμόδιες υπηρεσίες της Εθνικής Αρχής Συντονισμού για την ενσωμάτωση βασικών παραμέτρων

της ΕΣΕΕ (8 τομείς προτεραιότητας) στα πρότυπα τεχνικά δελτία και στις πρότυπες προσκλήσεις, προκειμένου να καταχωρείται στο ΟΠΣ ΕΣΠΑ η ανωτέρω διάσταση κωδικοποιημένα, καθώς και για την ανάπτυξη σχετικών διαπρογραμματικών αναφορών του συστήματος. Αντίστοιχες πρωτοβουλίες της Μονάδας Α3 της ΕΥΔ για την αποτελεσματικότερη παρακολούθηση συνεισφοράς της έξυπνης εξειδίκευσης είναι σε εξέλιξη, σε συνεργασία με ενδιαμέσους φορείς και δικαιούχους του Προγράμματος, με εστίαση στην αποτελεσματικότερη παρακολούθηση της S3 στα χρηματοδοτικά εργαλεία (προτεραιότητα 3) και στις δράσεις κρατικών ενισχύσεων.

Οι ανωτέρω πρωτοβουλίες συνεισφέρουν στην συνεχή εκπλήρωση του κριτηρίου 3 (εργαλεία παρακολούθησης και αξιολόγησης για την μέτρηση επιδόσεων και επίτευξης στόχων της στρατηγικής) στο πλαίσιο απαιτήσεων του αναγκαίου πρόσφορου όρου 1.1 Διακυβέρνησης της έξυπνης εξειδίκευσης του ΕΣΠΑ.

3. Με βάση τις απαιτήσεις του Καν ΕΕ. 2021/1060 (αρ. 73), η Μονάδα Α3 της ΕΥΔ παρείχε οριζόντια υποστήριξη κατά τη διαδικασία επιλογής πράξεων του Προγράμματος ως προς την ορθή εφαρμογή των κριτηρίων έξυπνης εξειδίκευσης (με γνωμοδοτήσεις προς τις επιτροπές αξιολόγησης προτάσεων και αξιολόγησης ενστάσεων ως προς τις απαιτήσεις για την ΕΣΕΕ, συχνές ερωτήσεις-απαντήσεις, οδηγίες προς αξιολογητές των αιτήσεων σε θέματα S3, κλπ.), με εστίαση στις δράσεις κρατικών ενισχύσεων της Προτεραιότητας 2. Ειδικότερα, έως το τέλος του 2025, η ΕΥΔ/Μονάδα Α.3 έχει διαμορφώσει κείμενα ερωτήσεων – απαντήσεων αναφορικά με την έξυπνη εξειδίκευση για τις προσκλήσεις με σημαντική χρηματοδοτική βαρύτητα στο Πρόγραμμα, και ειδικότερα:

- Ενίσχυση της Ίδρυσης και Λειτουργίας Νέων Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων,
- Ενίσχυση της Ίδρυσης και Λειτουργίας Νέων Μικρομεσαίων Τουριστικών Επιχειρήσεων,
- Εξωστρέφεια Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων,

ενώ συνεργάστηκε με τις επιτροπές αξιολόγησης αιτήσεων κρατικών ενισχύσεων και αξιολόγησης ενστάσεων της ΕΥΔ ως προς την ορθή εφαρμογή των κριτηρίων της έξυπνης εξειδίκευσης, μετά από σχετικά αιτήματα τους.

4. Συνεργασία της ΕΥΔ με τον Οργανισμό Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας για την εξειδίκευση δράσεων στην Προτεραιότητα 1, περιλαμβανομένης στήριξης της λειτουργίας του ως Innovation Agency (όπως προβλέπεται από το εγκεκριμένο Πρόγραμμα και την ΕΣΕΕ 2021-2027) και της συμμετοχής του στην Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης (παραγωγικός τομέας). Συγκεκριμένα, σε συνέχεια της συνεργασίας της ΕΥΔ με τον φορέα, έχουν υποβληθεί δελτία εξειδίκευσης στο πλαίσιο της προτεραιότητας 1 του προγράμματος που αφορούν στην «Δέσμη Δράσεων Υποστήριξης της Καινοτομίας προς υλοποίηση από τη Μονάδα Υποστήριξης Καινοτομίας- Innovation Agency του Οργανισμού Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας».

Οι παρεμβάσεις αυτές συνεισφέρουν στην συνεχή εκπλήρωση του κριτηρίου 4 (λειτουργία της επιχειρηματικής ανακάλυψης) του θεματικού αναγκαίου πρόσφορου όρου 1.1 ορθή διακυβέρνηση της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης.

5. Ολοκλήρωση στο 3ο τρίμηνο του 2025 των ενεργειών ωρίμανσης δράσεων του Ειδικού στόχου 1.4 ΕΤΠΑ «Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την έξυπνη εξειδίκευση, τη βιομηχανική μετάβαση και την επιχειρηματικότητα» (Προτεραιότητα 1). Στο πλαίσιο αυτό στηρίχθηκε

με πόρους τεχνικής βοήθειας¹⁴ από το Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα η Γ.Γ. Έρευνας και Καινοτομίας του Υπ. Ανάπτυξης (σε συνεργασία με την ΜΟΝ ΕΣΕΕ της ΓΓ ΕΣΠΑ και την ΓΓΒ) για την διεξαγωγή ενός εθνικού κύκλου της Διαδικασίας Επιχειρηματικής Ανακάλυψης¹⁵, κατά τον οποίον αναγνωρίστηκαν οι απαιτούμενες τεχνικές δεξιότητες και οι δράσεις για τους τομείς (8) Τομείς της ΕΣΕΕ. Τα αποτελέσματα της ΔΕΑ αυτής παρέχουν μία τεκμηριωμένη βάση για την άμεση ενεργοποίηση των παρεμβάσεων του Ειδικού Στόχου 1.4 ΕΤΠΑ του Προγράμματος και την έκδοση προσκλήσεων, με πέντε εναλλακτικές επιλογές πολιτικής, που αφορούν τόσο στην αναβάθμιση δεξιοτήτων έξυπνης εξειδίκευσης, βιομηχανικής μετάβασης και επιχειρηματικότητας σε ΜμΕ όσο και σε συστημικές δράσεις. Σημειώνεται ότι η αρχιτεκτονική προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2021-2027 δεν περιλαμβάνει σχετικούς πόρους στα Περιφερειακά Προγράμματα και οι δράσεις του ΕΣ.1.4 ΕΤΠΑ, ο οποίος αποτελεί ένα νέο εργαλείο πολιτικής για την περίοδο προγραμματισμού 2021-2027, θα χρηματοδοτούνται αποκλειστικά από το Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα για καλύτερο συντονισμό.

Ειδικότερα, τα εργαλεία που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο του εν λόγω έργου (πχ mapping/ κωδικοποιημένη συσχέτιση δεξιοτήτων με υφιστάμενες προτεραιότητες της ΕΣΕΕ και ομάδες επαγγελματιών, διαδικτυακή πλατφόρμα διαβούλευσης, ερωτηματολόγιο διαβούλευσης προς τους συμμετέχοντες στην ΔΕΑ, κλπ.) αποτέλεσαν εισροή για τη διαμόρφωση των κειμένων βάσης από τις συμβουλευτικές ομάδες εργασίας της ΓΓΕΚ (διαμορφώθηκε ένα κείμενο για κάθε ένα τομέα προτεραιότητας της ΕΣΕΕ) και την ανοικτή διαβούλευση στο πλαίσιο των Πλατφορμών Καινοτομίας¹⁶ της ΓΓΕΚ, που διεξήχθη κατά το δεύτερο 3μηνο του 2025.

Στο πλαίσιο του ανωτέρω εθνικού κύκλου ΔΕΑ αναγνωρίστηκαν :

- περισσότερες από 300 απαιτούμενες τεχνικές δεξιότητες καινοτομίας σε ΜμΕ για τους 8 τομείς της ΕΣΕΕ, διασφαλίζοντας το απαιτούμενο επίπεδο εξειδίκευσης (granularity), καθώς και ήπιες δεξιότητες, με αναλυτική κωδικοποίηση,
- ομάδες επαγγελματιών που συσχετίζονται με τις αναγνωρισθείσες δεξιότητες,
- προτεραιότητες (δράσεις).

και εξειδικεύθηκαν πέντε εναλλακτικές επιλογές πολιτικής (προσκλήσεις) ως προς

α) την αναβάθμιση δεξιοτήτων S3 σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις (λαμβάνοντας υπόψη και τις ανάγκες των περιφερειών) και

β) συστημικές δράσεις για την στήριξη φορέων του Συστήματος Διακυβέρνησης της ΕΣΕΕ και της ΔΕΑ.

Οι ενέργειες αυτές συνεισφέρουν στην συνεχή εκπλήρωση του κριτηρίου 4 (λειτουργία της επιχειρηματικής ανακάλυψης) του θεματικού αναγκαίου πρόσφορου όρου 1.1 ορθή διακυβέρνηση της στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης του ΕΣΠΑ 2021-2027.

¹⁴ Έργο: «Παροχή υπηρεσιών υποστήριξης από εξειδικευμένο Τεχνικό Σύμβουλο για την ανάπτυξη δεξιοτήτων έξυπνης εξειδίκευσης, βιομηχανικής μετάβασης και επιχειρηματικότητας, στο πλαίσιο του προγράμματος Ανταγωνιστικότητα 2021-2027». Ανάδοχος: LDK SED CONSULTANTS, Π/Υ: 69.760 ευρώ πλέον ΦΠΑ.

¹⁵ Βλ. αναλυτικότερα: ΓΓΕΚ, <https://gsri.gov.gr/anoikti-diavoulefsi-gia-tin-exypni-exeidikefsi-diadikasia-epicheirimatikis-anakalypsis-dexiotites-sto-plaisio-tou-eidikou-stochou-1-4-tou-etpa/>

¹⁶ Βλ. αναλυτικότερα: <https://gsri.gov.gr/diadiktyaki-ekdilosi-anoikti-diavoulefsi-gia-tin-exypni-exeidikefsi-diadikasia-epicheirimatikis-anakalypsis-dexiotites-sto-plaisio-tou-eidikou-stochou-1-4-tou-etpa-22-iouliou-2025/>

3.2 Πρόγραμμα «ΔΙΚΑΙΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ»

Πίνακας 2. Υλοποίηση δράσεων της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στο Πρόγραμμα «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση»

Κατηγορία Παρέμβασης	Έτος	Κωδ. ΟΠΣ	Πρόσκληση	Τομείς προτεραιότητας	ΔΔ πρόκλησης (€)	Αριθμός προτάσεων που υποβλήθηκαν	Αιτούμενη ΔΔ προτάσεων που υποβλήθηκαν (€)	Αριθμός έργων που εντάχθηκαν	ΔΔ έργων που εντάχθηκαν (€)	Νομικές Δεσμεύσεις (€)	Πιστοποιηθείσες Δαπάνες (€)
Κ.Π. 1 ¹⁷	2022	242	Δημιουργία Θερμοκοιτίδων & Εκκολαπτηρίων για την ανάπτυξη της καινοτομίας σε τομείς προτεραιότητας της Στρατηγικής Έρευνας Καινοτομίας ΔΑΜ	Όλοι	9.000.000	1	9.000.000	1	8.759.980	8.759.980	0
	2023	243	Ανάπτυξη Συνεργατικών Χώρων Εργασίας (Co-Working Spaces)	Όλοι	1.800.000	1	1.800.000	1	1.800.000	1.736.000	303.710
	2023	244	Σχεδιασμός και Ανάπτυξη στοχευμένων Παρεμβάσεων Κοινωνικής Καινοτομίας & Επιχειρηματικότητας στις περιοχές ΔΑΜ	Όλοι	6.000.000	1	6.000.000	1	6.000.000	5.819.940	0
	2023	909	Κόμβος καινοτομίας για το πράσινο Η2 και την αποθήκευση ενέργειας στη ΔΑΜ	07-AENE	18.000.000	1	19.799.974	1	19.799.974	19.566.602	4.009.746
	2023	1046	Πράσινο κέντρο δεδομένων και υπερυπολογιστή ΔΑΜ	08-ΨΤΕ	20.000.000	1	20.000.000	1	21.990.857	0	0
	2024	7176	Ενίσχυση Υφιστάμενων Πολύ Μικρών και Μικρών Επιχειρήσεων σε περιοχές ΕΣΔΙΜ (de minimis)	Όλοι	30.000.000	488	29.527.757	278	16.880.652	16.880.652	3.728.345
	2024	7177	Ίδρυση Επιχειρήσεων & Ενίσχυση Νέων & Υπό Σύσταση Πολύ Μικρών και Μικρών Επιχειρήσεων σε περιοχές ΕΣΔΙΜ (de minimis)	Όλοι	20.000.000	352	21.061.021	214	12.453.213	8.582.670	1.921.822

¹⁷ Κατηγορία Παρέμβασης 1: Έρευνα – Καινοτομία – Προηγμένες Τεχνολογίες

Κατηγορία Παρέμβασης	Έτος	Κωδ. ΟΠΣ	Πρόσκληση	Τομείς προτεραιότητας	ΔΔ πρόκλησης (€)	Αριθμός προτάσεων που υποβλήθηκαν	Αιτούμενη ΔΔ προτάσεων που υποβλήθηκαν (€)	Αριθμός έργων που εντάχθηκαν	ΔΔ έργων που εντάχθηκαν (€)	Νομικές Δεσμεύσεις (€)	Πιστοποιηθείσες Δαπάνες (€)
	2024	7533	Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων παραγωγικών επενδύσεων Υφιστάμενων μεγάλων επιχειρήσεων που υλοποιούνται στις ηπειρωτικές περιοχές ΕΣΔΙΜ, σύμφωνα με τον Καν. (ΕΕ) 2021/1056 για τη θέσπιση του ΤΔΜ	Όλοι	75.000.000	3	36.926.899	3	36.102.961	36.102.961	4.560.243
	2024	7573	Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων παραγωγικών επενδύσεων νέων και υπό σύσταση μεγάλων επιχειρήσεων που υλοποιούνται στις ηπειρωτικές περιοχές ΕΣΔΙΜ, σύμφωνα με τον Καν. (ΕΕ) 2021/1056 για τη θέσπιση του ΤΔΜ	Όλοι	75.000.000	3	36.275.689	1	7.396.212		
	2024	7574	Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων νέων και υπό σύσταση ΜΜΕ που υλοποιούνται στις ηπειρωτικές περιοχές ΕΣΔΙΜ (ΓΑΚ)	Όλοι	65.000.000	78	192.241.768	36	111.691.372	67.406.392	6.109.678
	2024	7578	Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων υφιστάμενων ΜΜΕ που υλοποιούνται στις ηπειρωτικές περιοχές Όλοι ΕΣΔΙΜ (ΓΑΚ)	Όλοι	65.000.000	52	127.132.867	29	62.203.638	62.203.638	8.428.766
	2024	12275	Θύλακας υποδοχής καινοτόμων δραστηριοτήτων της Ζώνης Καινοτομίας ΔΜ / Τεχνολογικό Πάρκο	Όλοι	11.000.000	1	11.000.000	1	11.000.000	0	0
	2024	14478	Ενίσχυση Υφιστάμενων Πολύ Μικρών και Μικρών Επιχειρήσεων στο Δήμο Μεγαλόπολης του ΕΣΔΙΜ Μεγαλόπολης	Όλοι	3.000.000	18	1.076.645	9	580.756	580.756	0

Κατηγορία Παρέμβασης	Έτος	Κωδ. ΟΠΣ	Πρόσκληση	Τομείς προτεραιότητας	ΔΔ πρόκλησης (€)	Αριθμός προτάσεων που υποβλήθηκαν	Αιτούμενη ΔΔ προτάσεων που υποβλήθηκαν (€)	Αριθμός έργων που εντάχθηκαν	ΔΔ έργων που εντάχθηκαν (€)	Νομικές Δεσμεύσεις (€)	Πιστοποιηθείσες Δαπάνες (€)
	2024	14479	Ίδρυση Επιχειρήσεων & Ενίσχυση Νέων Πολύ Μικρών και Μικρών Επιχειρήσεων στο Δήμο Μεγαλόπολης του ΕΣΔΙΜ Μεγαλόπολης	Όλοι	3.000.000	50	3.269.142	21	1.403.796	279.640	0
	2024	14480	Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων παραγωγικών επενδύσεων υφιστάμενων μεγάλων επιχειρήσεων που υλοποιούνται στο Δήμο Μεγαλόπολης του ΕΣΔΙΜ Μεγαλόπολης, σύμφωνα με τον Καν. (ΕΕ) 2021/1056 για τη θέσπιση του ΤΔΜ	Όλοι	20.000.000	1	19.900.000	1	19.900.000	19.900.000	0
	2024	14482	Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων νέων και υπό σύσταση ΜΜΕ που υλοποιούνται στον Δήμο Μεγαλόπολης του ΕΣΔΙΜ Μεγαλόπολης, σύμφωνα με τον Καν. (ΕΕ) 2021/1056 για τη θέσπιση του ΤΔΜ	Όλοι	10.000.000	44	109.122.139	19	42.553.944	4.689.139	0
	2024	14483	Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων παραγωγικών επενδύσεων νέων και υπό σύσταση μεγάλων επιχειρήσεων που υλοποιούνται στο Δήμο Μεγαλόπολης του ΕΣΔΙΜ Μεγαλόπολης, σύμφωνα με τον Καν. (ΕΕ) 2021/1056 για τη θέσπιση του ΤΔΜ	Όλοι	40.000.000	5	84.903.946	3	53.468.266	15.766.000	6.000.000
	2025	15605	Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων νέων και υπό σύσταση μεγάλων επιχειρήσεων για την προώθηση της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, του	07-AENE	40.000.000	2	25.382.715	2	25.382.715	19.949.235	0

Κατηγορία Παρέμβασης	Έτος	Κωδ. ΟΠΣ	Πρόσκληση	Τομείς προτεραιότητας	ΔΔ πρόκλησης (€)	Αριθμός προτάσεων που υποβλήθηκαν	Αιτούμενη ΔΔ προτάσεων που υποβλήθηκαν (€)	Αριθμός έργων που εντάχθηκαν	ΔΔ έργων που εντάχθηκαν (€)	Νομικές Δεσμεύσεις (€)	Πιστοποιηθείσες Δαπάνες (€)
			ανανεώσιμου υδρογόνου και της συμπαραγωγής υψηλής απόδοσης σε περιοχές ΕΣΔΙΜ Περιφέρειας ΔΜ & Μεγαλόπολης								
	2025	15645	Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων νέων και υπό σύσταση ΜΜΕ για την προώθηση της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, του ανανεώσιμου υδρογόνου και της συμπαραγωγής υψηλής απόδοσης σε περιοχές ΕΣΔΙΜ Περιφέρειας ΔΜ & Μεγαλόπολης	07-AENE	40.000.000	24	102.358.720	0	0	0	0
	2025	15646	Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων υφιστάμενων ΜΜΕ για την προώθηση της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, του ανανεώσιμου υδρογόνου και της συμπαραγωγής υψηλής απόδοσης σε περιοχές ΕΣΔΙΜ Περιφέρειας ΔΜ & Μεγαλόπολης	07-AENE	20.000.000	7	27.509.749	0	0	0	0
	2025	15705	Ενίσχυση της Ίδρυσης Πολύ Μικρών και Μικρών επιχειρήσεων στις νησιωτικές περιοχές του Προγράμματος ΔΑΜ 2021-2027 «Επιχειρώ πράσινα»	Όλοι	30.000.000	331	29.475.656	0	0	0	0
	2025	15706	Ενίσχυση των Υφιστάμενων Πολύ Μικρών και Μικρών επιχειρήσεων στις νησιωτικές περιοχές του Προγράμματος	Όλοι	20.000.000	403	33.674.588	0	0	0	0

Κατηγορία Παρέμβασης	Έτος	Κωδ. ΟΠΣ	Πρόσκληση	Τομείς προτεραιότητας	ΔΔ πρόκλησης (€)	Αριθμός προτάσεων που υποβλήθηκαν	Αιτούμενη ΔΔ προτάσεων που υποβλήθηκαν (€)	Αριθμός έργων που εντάχθηκαν	ΔΔ έργων που εντάχθηκαν (€)	Νομικές Δεσμεύσεις (€)	Πιστοποιηθείσες Δαπάνες (€)
			ΔΑΜ 2021-2027 «Επιχειρώ πράσινα»								
	2025	17265	Αξιοποίηση τεσσάρων κτιριακών εγκαταστάσεων πρώην Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Τρίπολης για την ανάπτυξη πρότυπου πάρκου καινοτομίας και εφαρμοσμένης έρευνας	02- ΤΔΠ	5.300.000	1	5.796.000	0	0	0	0
	2025	17285	Εγκατάσταση και λειτουργία πιλοτικής μονάδας ΣΗΘΥΑ κελιού καυσίμου και ΑΠΕ με χρήση Η2	07-ΑΕΝΕ	7.865.000	1	8.651.500	0	0	0	0
	2025	18765	Ζωντανά Εργαστήρια στις επηρεαζόμενες περιοχές των ΕΣΔΙΜ ΔΜ	Όλοι	7.000.000	2	9.446.400	0	0	0	0
	2025	19525	Ζωντανά Εργαστήρια στις επηρεαζόμενες περιοχές των ΕΣΔΙΜ Μεγαλόπολης	Όλοι	7.000.000	4	7.710.136	0	0	0	0
Υποσύνολο Κ.Π. 1					648.965.000	1.875	979.043.311	622	459.368.336	288.223.604	35.062.310
Κ.Π. 2¹⁸	2023	1626	Στήριξη ενεργειακών κοινοτήτων για την ανάπτυξη δράσεων αυτοπαραγωγής (ενεργειακές κοινότητες)	07-ΑΕΝΕ	41.795.000	3	16.038.585	2	11.775.065	0	0
	2025	19445	Πράσινες και Έξυπνες πόλεις	04-ΠΒΚΟ	28.196.000	2	28.366.005	0	0	0	0
Υποσύνολο Κ.Π. 2					69.991.000	5	44.404.590	2	11.775.065 €	0,00	0,00
ΣΥΝΟΛΟ					718.956.000	1.880	1.023.447.901	624	471.143.401	288.223.604	35.062.310

¹⁸ Κατηγορία Παρέμβασης 2: Ενεργειακή Μετάβαση - Κλιματική Ουδετερότητα

Το Πρόγραμμα «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση 2021-2027» (ΠΔΑΜ) επικεντρώνεται στη στήριξη των εξαρτώμενων από την εξόρυξη και καύση λιγνίτη για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, περιοχών της Δυτικής Μακεδονίας και της Πελοποννήσου και επιπλέον εφαρμόζεται σε νησιωτικές περιοχές εξαρτώμενες από την καύση μαζούτ και ντίζελ. Ως **περιοχές παρέμβασης** καθορίζονται η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, ο Δήμος Μεγαλόπολης και οι όμορες περιοχές, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και η Περιφέρεια Κρήτης. Ο στοχευμένος σχεδιασμός για κάθε μία από αυτές τις περιοχές περιλαμβάνεται στα τρία (3) διακριτά Εδαφικά Σχέδια Δίκαιης Μετάβασης (ΕΣΔΙΜ) που συνοδεύουν το ΠΔΑΜ.

Πιο συγκεκριμένα το ΠΔΑΜ χρηματοδοτεί:

- νέες επιχειρήσεις και επενδύσεις
- δημιουργία θέσεων εργασίας
- επανεκπαίδευση εργαζομένων
- έργα βιώσιμης ανάπτυξης (π.χ. ανανεώσιμες πηγές ενέργειας).

Στη συνέχεια παρουσιάζονται αναλυτικά, σωρευτικά ανά γεωγραφική διάσταση και Κατηγορία Παρέμβασης, οι προσκλήσεις που έχουν εκδοθεί και συσχετίζονται με την Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης.

Για τις ηπειρωτικές περιοχές παρέμβασης (στις περιοχές των ΕΣΔΙΜ Δυτικής Μακεδονίας και Μεγαλόπολης) εκδόθηκαν προσκλήσεις, στο πλαίσιο των οποίων, τα επενδυτικά σχέδια λάμβαναν επιπλέον μοριοδότηση κατά την αξιολόγηση, αν ο ΚΑΔ είναι συναφής με τους τομείς της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης:

Στις 18/1/2024 εκδόθηκαν οι προσκλήσεις:

- «**Ενίσχυση Υφιστάμενων Πολύ Μικρών και Μικρών Επιχειρήσεων σε περιοχές ΕΣΔΙΜ (de minimis)**» με προϋπολογισμό πρόσκλησης 30.000.000€ και 278 εντάξεις συνολικής ΔΔ 16.880.652€ με ΚΑΔ σχετικούς με τους τομείς προτεραιότητας της ΕΣΕΕ.
- «**Ίδρυση Επιχειρήσεων & Ενίσχυση Νέων & Υπό Σύσταση Πολύ Μικρών και Μικρών Επιχειρήσεων σε περιοχές ΕΣΔΙΜ (de minimis)**», με προϋπολογισμό 20.000.000€ και 214 εντάξεις συνολικής ΔΔ 12.453.213€ με ΚΑΔ σχετικούς με τους τομείς προτεραιότητας της ΕΣΕΕ.

Στις 15/2/2024, με αντίστοιχα κριτήρια αξιολόγησης, εκδόθηκαν δύο προσκλήσεις οι οποίες απευθύνονται σε μεγάλες επιχειρήσεις που θα υλοποιήσουν επενδυτικά σχέδια:

- «**Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων παραγωγικών επενδύσεων Υφιστάμενων μεγάλων επιχειρήσεων που υλοποιούνται στις ηπειρωτικές περιοχές ΕΣΔΙΜ, σύμφωνα με τον Καν. (ΕΕ) 2021/1056 για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης**» με προϋπολογισμό 75.000.000€ και 3 εντάξεις συνολικής ΔΔ 36.102.961€ με ΚΑΔ σχετικούς με τους τομείς προτεραιότητας της ΕΣΕΕ.

- **«Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων παραγωγικών επενδύσεων νέων και υπό σύσταση μεγάλων επιχειρήσεων που υλοποιούνται στις ηπειρωτικές περιοχές ΕΣΔΙΜ, σύμφωνα με τον Καν. (ΕΕ) 2021/1056 για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης»**, με προϋπολογισμό 75.000.000€ και 1 ένταξη συνολικής ΔΔ 7.396.212€ με ΚΑΔ σχετικό με τους τομείς προτεραιότητας της ΕΣΕΕ.

Ομοίως, και στις ακόλουθες προσκλήσεις επιχειρηματικότητας τα επενδυτικά σχέδια λαμβάνουν αυξημένη μοριοδότηση όταν έχουν ΚΑΔ σχετικούς με τους τομείς προτεραιότητας της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης:

- **«Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων νέων και υπό σύσταση ΜΜΕ που υλοποιούνται στις ηπειρωτικές περιοχές ΕΣΔΙΜ (ΓΑΚ)»** με προϋπολογισμό 65.000.000€ και 36 εντάξεις συνολικής ΔΔ 111.691.372€ με ΚΑΔ σχετικούς με τη ΕΣΕΕ, και
- **«Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων υφιστάμενων ΜΜΕ που υλοποιούνται στις ηπειρωτικές περιοχές Όλοι ΕΣΔΙΜ (ΓΑΚ)»** με προϋπολογισμό 65.000.000€ και 29 εντάξεις συνολικής ΔΔ 62.203.638€ με ΚΑΔ σχετικούς με τη ΕΣΕΕ.

Εντός του 2025, εκδόθηκαν οι ακόλουθες προσκλήσεις με τίτλο:

- **«Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων νέων και υπό σύσταση μεγάλων επιχειρήσεων για την προώθηση της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, του ανανεώσιμου υδρογόνου και της συμπαραγωγής υψηλής απόδοσης σε περιοχές Εδαφικών Σχεδίων Δίκαιης Μετάβασης Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας & Μεγαλόπολης»** προϋπολογισμού 40.000.000€ και 2 εντάξεις συνολικής ΔΔ 25.382.715€.
- **«Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων νέων και υπό σύσταση μικρομεσαίων επιχειρήσεων για την προώθηση της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, του ανανεώσιμου υδρογόνου και της συμπαραγωγής υψηλής απόδοσης σε περιοχές Εδαφικών Σχεδίων Δίκαιης Μετάβασης Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας & Μεγαλόπολης»** προϋπολογισμού 40.000.000€.
- **«Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων υφιστάμενων μικρομεσαίων επιχειρήσεων για την προώθηση της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, του ανανεώσιμου υδρογόνου και της συμπαραγωγής υψηλής απόδοσης σε περιοχές Εδαφικών Σχεδίων Δίκαιης Μετάβασης Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας & Μεγαλόπολης»** προϋπολογισμού 20.000.000€.

Σημειώνεται ότι οι δύο τελευταίες προσκλήσεις βρίσκονται στο στάδιο της αξιολόγησης.

Τέλος, τον Οκτώβριο του 2025 εκδόθηκε η ακόλουθη πρόσκληση στο πλαίσιο της **Κατηγορίας Παρέμβασης 2 «Ενεργειακή Μετάβαση – Κλιματική Ουδετερότητα»:**

- **«Πράσινες και Έξυπνες πόλεις»** με προϋπολογισμό 28.196.000€. Η πρόσκληση εκδόθηκε στις 17/10/2025 και εντάσσεται στον τομέα προτεραιότητας Περιβάλλον/Κυκλική Οικονομία. Ειδικότερα, αφορά στην δημιουργία πιλοτικά, «έξυπνων» και «πράσινων» πόλεων στους δήμους Μεγαλόπολης και Αμυνταίου και έχει ως στόχο τη χρηματοδότηση δράσεων που θα συμβάλλουν αφενός στη μείωση του

ενεργειακού αποτυπώματος από τις λειτουργίες μιας πόλης, αφού θα επιτρέπει την παραγωγή, αποθήκευση και τον διαμοιρασμό της ανανεώσιμης ενέργειας και αφετέρου στη βελτίωση της καθημερινότητας των κατοίκων της καθιστώντας την πιο ελκυστική ως περιοχή κατοικίας και εργασίας. Ενδεικτικοί Δικαιούχοι της Πρόσκλησης είναι ο Δήμος Αμυνταίου και ο Δήμος Μεγαλόπολης ενώ βρίσκεται σε διαδικασία αξιολόγησης των υποβληθεισών προτάσεων χρηματοδότησης.

Για την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας έχουν εκδοθεί οι κάτωθι προσκλήσεις:

- **«Κόμβος καινοτομίας για το πράσινο H2 και την αποθήκευση ενέργειας στη Δυτική Μακεδονία»**, η οποία εκδόθηκε στις 16/3/2023 με δυνητικό δικαιούχο το Εθνικό Κέντρο Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (ΕΚΕΤΑ). Το έργο έχει προϋπολογισμό 18.000.000€ και αφορά στη δημιουργία Κόμβου Καινοτομίας για το Πράσινο H2 και στην αποθήκευση ενέργειας στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας. Εντάσσεται στον τομέα προτεραιότητας Αειφόρος Ενέργεια, ενώ η πρόταση που υποβλήθηκε από το ΕΚΕΤΑ εντάχθηκε στις 2/6/2023 με συνολικό προϋπολογισμό 19.799.974€.
- **«Πράσινο Κέντρο Δεδομένων και Υπερ-υπολογιστή Δυτικής Μακεδονίας»**, η οποία εκδόθηκε στις 10/4/2023 και ανήκει στον τομέα προτεραιότητας των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών. Απευθυνόταν στο Εθνικό Δίκτυο Υποδομών Τεχνολογίας και Έρευνας Α.Ε. (ΕΔΥΤΕ ΑΕ) και εστιάζει στην αναβάθμιση ψηφιακών υποδομών, εξασφαλίζοντας τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, καθώς και στην αύξηση των χρηστών έξυπνων συστημάτων και τεχνολογιών. Η πρόταση που υποβλήθηκε και εντάχθηκε στις 12/8/2024 μετά από αξιολόγηση, έχει συνολικό προϋπολογισμό 21.990.857€ και δικαιούχους το Εθνικό Δίκτυο Υποδομών Τεχνολογίας και Έρευνας Α.Ε. και το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, δυνάμει προγραμματικής συμφωνίας που έχουν συνάψει οι δύο φορείς.

Επισημαίνεται ότι τα έργα :

- Πράσινο κέντρο δεδομένων και υπερ-υπολογιστή Δυτικής Μακεδονίας και
- Κόμβος καινοτομίας για το πράσινο H2 και την αποθήκευση ενέργειας στη Δυτική Μακεδονία

περιλαμβάνονται στη «Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης» που εκπονήθηκε από τη ΓΓΕΚ (Μάρτιος 2022) κατά την κατάρτιση του Σχεδίου Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης.

- **«Θύλακας υποδοχής καινοτόμων δραστηριοτήτων της Ζώνης Καινοτομίας ΔΜ/ Τεχνολογικό Πάρκο Ζώνη Καινοτομίας»**, η οποία δημοσιεύτηκε στις 7/8/2024 και καλεί ως δυνητικό δικαιούχο το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας. Εντάσσεται οριζόντια σε όλους τους τομείς προτεραιότητας της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, έχει συνολικό προϋπολογισμό 11.000.000€ και ενεργοποιεί τμήμα του 1^{ου} Θύλακα της Ζώνης Καινοτομίας Δυτικής Μακεδονίας (ΖΚΔΜ), που αφορά στη δημιουργία Θύλακα Υποδοχής Καινοτόμων Δραστηριοτήτων. Πρόκειται για ένα περιφερειακό χώρο υποδοχής, εγκατάστασης και λειτουργίας επιχειρήσεων (start ups, spin offs κλπ), φορέων και ινστιτούτων, των οποίων οι δραστηριότητες εξυπηρετούν το σκοπό της ΖΚΔΜ. Στις 4/4/2025 εντάχθηκε η πράξη με δικαιούχο το Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας με προϋπολογισμό ίδιο με αυτό της Πρόσκλησης

και τίτλο: «Θύλακας Υποδοχής Καινοτόμων Δραστηριοτήτων Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας».

- **«Εγκατάσταση και λειτουργία πιλοτικής μονάδας ΣΗΘΥΑ κελιού καυσίμου και ΑΠΕ με χρήση Η2»** με προϋπολογισμό 7.865.000€. Η πρόσκληση εκδόθηκε στις 2/7/2025 και εντάσσεται στον τομέα προτεραιότητας της Αειφόρου Ενέργειας. Ειδικότερα, αφορά σε επιδεικτικό έργο ερευνητικής υποδομής για την παραγωγή και αποθήκευση πράσινου Η2 και ηλεκτρικής ενέργειας, με την κατασκευή πιλοτικής-επιδεικτικής μονάδας ΣΗΘΥΑ κελιού καυσίμου (fuel cell) και ΑΠΕ για την πολύ-επίπεδη έρευνα η οποία θα στηριχθεί στην τροφοδότηση ηλεκτρικών ή και θερμικών φορτίων, σε 24ωρη βάση, των παρακάτω δημοσίων κτιριακών συγκροτημάτων: Μποδοσάκειο Γενικό Νοσοκομείο Πτολεμαΐδας, ΕΚΕΤΑ/ΙΔΕΠ, Παράρτημα Πτολεμαΐδας και Κέντρο Δημέρευσης/Ημερήσιας φροντίδας ατόμων ΑΜΕΑ Δήμου Εορδαίας. Ενδεικτικός Δικαιούχος της Πρόσκλησης είναι το Εθνικό Κέντρο Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (ΕΚΕΤΑ) και βρίσκεται σε διαδικασία αξιολόγησης της υποβληθείσας πρότασης χρηματοδότησης.
- **«Ζωντανά Εργαστήρια στις επηρεαζόμενες περιοχές των ΕΣΔΙΜ Δυτικής Μακεδονίας»** με προϋπολογισμό 7.000.000€. Η πρόσκληση εκδόθηκε στις 17/10/2025 και εντάσσεται σε όλους τους Τομείς Προτεραιότητας της Έξυπνης Εξειδίκευσης. Ειδικότερα, αφορά στην ανάπτυξη ανοιχτών εργαστηρίων επίδειξης, συμμετοχικού σχεδιασμού και ανατροφοδότησης. Τα Living Labs λειτουργούν ως χώροι όπου νέες ιδέες δοκιμάζονται και προσαρμόζονται στις ανάγκες της κοινωνίας. Θα παρέχουν υπηρεσίες έρευνας & ανάπτυξης, δυνατότητες δοκιμής και πιλοτικής εφαρμογής προϊόντων, καθώς και εκπαίδευση, επίδειξη καινοτόμων τεχνολογιών και ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας για τις εξελίξεις σε τομείς όπως οι καθαρές τεχνολογίες, η αγροδιατροφή, η έξυπνη γεωργία, η ψηφιακή αγροτεχνολογία, η δημιουργική οικονομία και οι πολιτιστικές βιομηχανίες. Ενδεικτικοί Δικαιούχοι της Πρόσκλησης είναι Ερευνητικά Κέντρα του Άρθρου 13Α του Ν. 4310/2014, εκτός της περίπτωσης Β, που έχουν έδρα ή/και παράρτημα και δραστηριοποιούνται στις περιοχές ΕΣΔΙΜ Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας (περιοχές παρέμβασης του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης), Δήμοι, ΟΤΑ Α' βαθμού των περιοχών ΕΣΔΙΜ Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα που έχουν έδρα ή/και παράρτημα και δραστηριοποιούνται στις περιοχές ΕΣΔΙΜ Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας (περιοχές παρέμβασης του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης) και η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας. Οι υποβληθείσες προτάσεις βρίσκονται σε διαδικασία αξιολόγησης.

Για τον Δήμο Μεγαλόπολης και τις όμορες περιοχές εκδόθηκαν οι ακόλουθες προσκλήσεις:

Το Νοέμβριο του 2024, με έναρξη υποβολών τον Ιανουάριο του 2025:

- **«Ενίσχυση Υφιστάμενων Πολύ Μικρών και Μικρών Επιχειρήσεων στο Δήμο Μεγαλόπολης του Εδαφικού Σχεδίου Δίκαιης Μετάβασης Μεγαλόπολης»** προϋπολογισμού 3.000.000€ και 9 εντάξεις συνολικής ΔΔ 580.756€ με ΚΑΔ σχετικούς με τη ΕΣΕΕ.
- **«Ίδρυση Επιχειρήσεων & Ενίσχυση Νέων Πολύ Μικρών και Μικρών Επιχειρήσεων στο Δήμο Μεγαλόπολης του Εδαφικού Σχεδίου Δίκαιης Μετάβασης**

Μεγαλόπολης» προϋπολογισμού 3.000.000€€ και 21 εντάξεις συνολικής ΔΔ 1.403.796€ με ΚΑΔ σχετικούς με τη ΕΣΕΕ.

- **«Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων παραγωγικών επενδύσεων υφιστάμενων μεγάλων επιχειρήσεων που υλοποιούνται στο Δήμο Μεγαλόπολης του ΕΣΔΙΜ Μεγαλόπολης, σύμφωνα με τον Καν. (ΕΕ) 2021/1056 για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης»** προϋπολογισμού 20.000.000€ και 1 ένταξη συνολικής ΔΔ 19.900.000€ με ΚΑΔ σχετικό με τη ΕΣΕΕ.
- **«Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων νέων και υπό σύσταση ΜΜΕ που υλοποιούνται στον Δήμο Μεγαλόπολης του ΕΣΔΙΜ Μεγαλόπολης, σύμφωνα με τον Καν. (ΕΕ) 2021/1056 για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης»** προϋπολογισμού 10.000.000€ και 19 εντάξεις συνολικής ΔΔ 42.553.944€ με ΚΑΔ σχετικούς με τη ΕΣΕΕ.
- **«Ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων παραγωγικών επενδύσεων νέων και υπό σύσταση μεγάλων επιχειρήσεων που υλοποιούνται στο Δήμο Μεγαλόπολης του ΕΣΔΙΜ Μεγαλόπολης, σύμφωνα με τον Καν. (ΕΕ) 2021/1056 για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης»** προϋπολογισμού 40.000.000€ και 3 εντάξεις συνολικής ΔΔ 53.468.266€ με ΚΑΔ σχετικούς με τη ΕΣΕΕ.

Το 2025 εκδόθηκαν επίσης:

- **«Αξιοποίηση τεσσάρων κτιριακών εγκαταστάσεων πρώην Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Τρίπολης για την ανάπτυξη πρότυπου πάρκου καινοτομίας και εφαρμοσμένης έρευνας»** με προϋπολογισμό 5.300.000€. Η πρόσκληση εκδόθηκε στις 8/7/2025 και εντάσσεται στον τομέα προτεραιότητας Τουρισμός - Πολιτισμός - Δημιουργικές Βιομηχανίες. Ειδικότερα, αφορά στην ανάπτυξη πρότυπου πάρκου καινοτομίας και εφαρμοσμένης έρευνας στο κτιριακό συγκρότημα του πρώην Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Τρίπολης και προβλέπεται η αξιοποίηση υφιστάμενων κτιρίων. Το έργο θα συμβάλει στην ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας και της καινοτομίας των επιχειρήσεων, μέσω της παροχής εξατομικευμένης υποστήριξης σε θέματα καινοτομίας και επιχειρηματικότητας, της σύνδεσης με νέες τεχνολογίες αιχμής, τη συμβολή της εφαρμοσμένης έρευνας, καθώς και της ενημέρωσης για τα τρέχοντα χρηματοδοτικά σχήματα και εργαλεία. Ενδεικτικός Δικαιούχος της Πρόσκλησης είναι το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου και βρίσκεται σε διαδικασία αξιολόγησης της υποβληθείσας πρότασης χρηματοδότησης.
- **«Ζωντανά Εργαστήρια στις επηρεαζόμενες περιοχές των ΕΣΔΙΜ Μεγαλόπολης»** με προϋπολογισμό 7.000.000€. Η πρόσκληση εκδόθηκε στις 17/10/2025 και εντάσσεται σε όλους τους τομείς προτεραιότητας της Έξυπνης Εξειδίκευσης. Ειδικότερα, αφορά στην ανάπτυξη ανοιχτών εργαστηρίων επίδειξης, συμμετοχικού σχεδιασμού και ανατροφοδότησης. Τα Living Labs λειτουργούν ως χώροι όπου νέες ιδέες δοκιμάζονται και προσαρμόζονται στις ανάγκες της κοινωνίας. Θα παρέχουν υπηρεσίες έρευνας & ανάπτυξης, δυνατότητες δοκιμής και πιλοτικής εφαρμογής προϊόντων, καθώς και εκπαίδευση, επίδειξη καινοτόμων τεχνολογιών και ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας για τις εξελίξεις σε τομείς όπως οι καθαρές τεχνολογίες, η αγροδιατροφή, η έξυπνη γεωργία, η ψηφιακή αγροτεχνολογία, η δημιουργική οικονομία και οι πολιτιστικές βιομηχανίες. Ενδεικτικοί Δικαιούχοι της Πρόσκλησης είναι Ερευνητικά Κέντρα του Άρθρου 13Α του Ν. 4310/2014, εκτός της

περίπτωσης Β, που έχουν έδρα ή/και παράρτημα και δραστηριοποιούνται στις περιοχές ΕΣΔΙΜ Μεγαλόπολης (περιοχές παρέμβασης του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης), Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα που έχουν έδρα ή/και παράρτημα και δραστηριοποιούνται στις περιοχές ΕΣΔΙΜ Μεγαλόπολης (περιοχές παρέμβασης του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης), Δήμοι, ΟΤΑ Α' βαθμού των περιοχών ΕΣΔΙΜ Μεγαλόπολης και η Περιφέρεια Πελοποννήσου. Οι υποβληθείσες προτάσεις βρίσκονται σε διαδικασία αξιολόγησης.

Για τις νησιωτικές περιοχές των Περιφερειών Βορείου Αιγαίου, Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης εκδόθηκαν οι κάτωθι προσκλήσεις:

- **«Ενίσχυση της Ίδρυσης Πολύ Μικρών και Μικρών επιχειρήσεων στις νησιωτικές περιοχές του Προγράμματος ΔΑΜ 2021-2027 «Επιχειρώ πράσινα»** με προϋπολογισμό 30.000.000€ και
- **«Ενίσχυση των Υφιστάμενων Πολύ Μικρών και Μικρών επιχειρήσεων στις νησιωτικές περιοχές του Προγράμματος ΔΑΜ 2021-2027 «Επιχειρώ πράσινα»** με προϋπολογισμό 20.000.000€.

Οι δύο αυτές προσκλήσεις εκδόθηκαν εντός του 2025 και απευθύνονται σε πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις, που θα υλοποιήσουν επενδυτικό σχέδιο στις περιοχές των Εδαφικών Σχεδίων Δίκαιης Μετάβασης (Ε.Σ.ΔΙ.Μ.) Νήσων. Στο πλαίσιο και των δύο αυτών προσκλήσεων, υποβλήθηκαν συνολικά 400 αιτήσεις με συνολική αιτούμενη δημόσια χρηματοδότηση ύψους 34.229.973€ των οποίων οι ΚΑΔ είναι σχετικοί τους Τομείς Προτεραιότητας της ΕΣΕΕ, οι οποίες βρίσκονται στο στάδιο της αξιολόγησης.

Επισημαίνονται επίσης οι τρεις (3) ακόλουθες προσκλήσεις που ως καινοτόμες από τη φύση τους, εμπίπτουν οριζόντια σε όλους τους Τομείς Προτεραιότητας της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, και οι οποίες έχουν ως **δικαιούχο τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Καινοτομίας (ΓΓΕΚ):**

- **«Δημιουργία Θερμοκοιτίδων & Εκκολαπτηρίων για την ανάπτυξη της καινοτομίας σε τομείς προτεραιότητας της Στρατηγικής Έρευνας Καινοτομίας Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης»,** με ημερομηνία έκδοσης 23/12/2022, συνολικό προϋπολογισμό 9.000.000€ και περιοχή εφαρμογής τις Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας, Κρήτης και τον Νομό Αρκαδίας. Η σχετική πράξη εντάχθηκε στις 8/5/2023 και έχει συνολικές νομικές δεσμεύσεις ύψους 8.759.980€.
- **«Ανάπτυξη Συνεργατικών Χώρων Εργασίας (Co-Working Spaces)»** με ημερομηνία έκδοσης 9/1/2023, συνολικό προϋπολογισμό 1.800.000€ και περιοχή εφαρμογής την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας και τη Μεγαλόπολη. Η πράξη εντάχθηκε στις 23/5/2023, έχει συνολικές νομικές δεσμεύσεις ύψους 1.736.000€ και δαπάνες ύψους 303.710€.
- **«Σχεδιασμός και Ανάπτυξη στοχευμένων Παρεμβάσεων Κοινωνικής Καινοτομίας & Επιχειρηματικότητας στις περιοχές ΔΑΜ»** με ημερομηνία έκδοσης 9/1/2023, συνολικό προϋπολογισμό 6.000.000€ και περιοχή εφαρμογής τις περιοχές ΔΑΜ. Η απόφαση

ένταξης της αντίστοιχης πράξης εκδόθηκε στις 5/5/2023 και έχει συνολικές νομικές δεσμεύσεις ύψους 5.819.940€.

Τέλος, αναφέρουμε την έκδοση της κάτωθι πρόσκλησης στο πλαίσιο της Κατηγορίας **Παρέμβασης 2 «Ενεργειακή Μετάβαση – Κλιματική Ουδετερότητα»** με περιοχή εφαρμογής όλες τις περιοχές παρέμβασης του ΠΔΑΜ (Περιφέρειες; Βορείου Αιγαίου, Δυτικής Μακεδονίας, Κρήτης, Νοτίου Αιγαίου και Πελοποννήσου):

- **«Στήριξη ενεργειακών κοινοτήτων για την ανάπτυξη δράσεων αυτοπαραγωγής (ενεργειακές κοινότητες)»**, η οποία εκδόθηκε στις 27/9/2023 στην Κατηγορία Παρέμβασης 2, εντάσσεται στον Τομέα Προτεραιότητας Αειφόρος Ενέργεια και έχει συνολικό προϋπολογισμό 41.795.000€. Αφορά στη στήριξη των ενεργειακών κοινοτήτων για υλοποίηση έργων ενεργειακού ή/και εικονικού ενεργειακού συμψηφισμού και στην προώθηση της διείσδυσης των καθαρών μορφών ενέργειας με αξιοποίηση των ΑΠΕ, για αυτοπαραγωγή. Μέχρι και το τέλος του 2025 υποβλήθηκαν τρεις προτάσεις ή μια εκ των οποίων απορρίφθηκε κατά τον έλεγχο πληρότητας της πρότασης, ενώ οι δύο εντάχθηκαν:
 - με συνολική δημόσια δαπάνη ύψους 5.411.327€ και δικαιούχο την Ενεργειακή Κοινότητα του Δήμου Κοζάνης.
 - Με συνολική δημόσια δαπάνη ύψους 6.363.738€ και δικαιούχο την Ενεργειακή Κοινότητα του Δήμου Βοΐου Κοζάνης.

4. Υλοποίηση δράσεων Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης σε Περιφερειακό επίπεδο

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται συνοπτική παρουσίαση στοιχείων για τις εκδοθείσες προσκλήσεις και την υλοποίηση των δράσεων που αφορούν τη Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για το σύνολο των Περιφερειακών Προγραμμάτων. - Τα αναλυτικά στοιχεία για κάθε Περιφέρεια παρουσιάζονται στο Παράρτημα.

Πίνακας 3. Υλοποίηση δράσεων της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στα 13 ΠεΠ, ανά Ειδικό Στόχο (σωρευτικά)

Ειδικός Στόχος ¹⁹	Αριθμός προσκλήσεων	ΔΔ προσκλήσεων	Αριθμός έργων που εντάχθηκαν	ΔΔ έργων που εντάχθηκαν	Νομικές Δεσμεύσεις	Πιστοποιηθείσες Δαπάνες
ΕΣ 1.i	36	232.514.491	485	187.716.033	99.822.620	43.897.218
ΕΣ 1.iii	24	318.669.587	1.076	131.487.621	128.845.997	18.061.976
ΕΣ 4.i	5	30.900.000	499	30.980.240	32.196.589	2.617.459
ΕΣ 4.iv	1	6.000.000	4	5.933.120	5.064.520	1.929.122
TB	1	550.000	1	518.046	398.194	191.306
ΣΥΝΟΛΟ	67	588.634.078	2.065	356.635.061	266.327.920	66.697.080

Πίνακας 4. Προσκλήσεις που εκδόθηκαν εντός του 2025

Ειδικός Στόχος	Αριθμός προσκλήσεων	ΔΔ προσκλήσεων
ΕΣ 1.i	10	49.520.000
ΕΣ 1.iii	15	203.264.463
ΕΣ 4.i	1	3.500.000
ΣΥΝΟΛΟ	26	256.284.463

¹⁹ Ειδικός Στόχος 1.i: Ανάπτυξη και ενίσχυση των δυνατοτήτων της έρευνας και της καινοτομίας και την αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών

Ειδικός Στόχος 1.iii: Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγικών επενδύσεων

Ειδικός Στόχος 4.i: Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και μέτρα ενεργοποίησης για όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία, συγκεκριμένα, τους νέους, ιδίως μέσω της υλοποίησης των εγγυήσεων για τη νεολαία, τους μακροχρόνια ανέργους και τις μειονεκτούσες ομάδες στην αγορά εργασίας, και για τα οικονομικά αδρανή άτομα, καθώς και μέσω της προώθησης της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας

Ειδικός Στόχος 4.iv: Προώθηση της προσαρμογής εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών στην αλλαγή, της ενεργού και υγιούς γήρανσης, καθώς και ενός υγιεινού και καλά προσαρμοσμένου περιβάλλοντος εργασίας που αντιμετωπίζει τους κινδύνους για την υγεία

Πίνακας 5. Υλοποίηση δράσεων της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης στα 13 ΠεΠ, ανά Περιφέρεια (σωρευτικά)

Περιφέρεια	Αριθμός προσκλήσεων	ΔΔ προσκλήσεων	Αριθμός έργων που εντάχθηκαν	ΔΔ έργων που εντάχθηκαν	Νομικές Δεσμεύσεις	Πιστοποιηθείσες Δαπάνες
Ανατολική Μακεδονία, Θράκη	7	72.080.000	356	28.702.328	30.377.381	6.767.875
Αττική	14	119.901.539	837	114.112.164	110.076.639	30.262.167
Βόρειο Αιγαίο	5	21.046.858	144	29.194.906	24.844.370	0
Δυτική Ελλάδα	2	11.000.000	1	1.654.000	1.454.000	90.249
Δυτική Μακεδονία	4	20.109.586	2	7.179.557	1.006.724	255.778
Ήπειρος	7	40.250.000	2	1.229.267	374.994	97.595
Θεσσαλία	5	56.500.000	46	9.060.520	449.294	0
Ιόνια Νησιά	5	8.400.000	6	4.863.048	4.280.008	1.014.637
Κεντρική Μακεδονία	6	169.169.624	415	121.152.451	69.711.281	16.851.628
Κρήτη	2	10.500.000	7	13.212.546	1.004.400	504.248
Νότιο Αιγαίο	2	2.250.000	163	6.569.041	6.569.041	222.890
Πελοπόννησος	7	56.250.000	85	18.293.468	14.768.022	10.584.933
Στερεά Ελλάδα	1	1.176.471	1	1.411.765	1.411.765	45.080
ΣΥΝΟΛΟ	67	588.634.078	2.065	356.635.061	266.327.919	66.697.080

Πηγή: Εκθέσεις Περιφερειών

Για τις περισσότερες Περιφέρειες, η έντονη δραστηριοποίηση που σημείωσαν το 2025 αφορούσε κυρίως στην ενεργοποίηση του Ειδικού Στόχου 1.iii.

Το 2025 δημοσιεύθηκαν 26 νέες προσκλήσεις σε έντεκα περιφέρειες, ύψους 256,3 εκ ευρώ (Πίνακας 5) και κατανέμονται στους Ειδικούς Στόχους, σε όρους δημόσιας δαπάνης, ως εξής:

- το 21% εντάσσεται στον Ειδικό Στόχο 1.i, και αφορά προγράμματα έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας, συμπράξεις ερευνητικών κέντρων με επιχειρήσεις και ενίσχυση υποδομών Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και Καινοτομίας (ΕΤΑΚ).
- το 79% εντάσσεται στον Ειδικό Στόχο 1.iii, και αφορά δράσεις ενίσχυσης των επιχειρήσεων σε οκτώ περιφέρειες.

Σημειώνεται ότι οι προσκλήσεις του Ειδικού Στόχου 1.iii δεν υποστηρίζουν κατ' αποκλειστικότητα τις προτεραιότητες της ΕΣΕΕ και μπορούν να διακριθούν σε αυτές που έχουν βαθμολογούμενο κριτήριο αξιολόγησης τη σύνδεση με τους τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής εξειδίκευσης και τον καινοτόμο χαρακτήρα της επένδυσης, και σε αυτές που έχουν κριτήριο επιλεξιμότητας τη σύνδεση με τους τομείς προτεραιότητας της περιφερειακής εξειδίκευσης της ΕΣΕΕ και τις περιοχές παρέμβασης που διαμορφώθηκαν από τη ΔΕΑ της Περιφέρειας (π.χ. Περιφέρειες Ηπείρου και Θεσσαλίας).

Από την αρχή της προγραμματικής περιόδου και μέχρι το τέλος του 2025 εκδόθηκαν 67 προσκλήσεις ύψους 588 εκ ευρώ. Στον Ειδικό Στόχο 1.i καταγράφεται το 40% της δημόσιας δαπάνης και στον Ειδικό Στόχο 1.iii το 53% σε σχέση με το 2024 όπου τα ποσοστά ήταν 50% και 42% αντίστοιχα.

Στο σύνολο των 36 προσκλήσεων του Ειδικού Στόχου 1.i (Πίνακας 4), η διαθέσιμη δημόσια δαπάνη κατανέμεται μεταξύ των δύο κατηγοριών περιφερειών ως εξής: 84% στις λιγότερο ανεπτυγμένες Περιφέρειες και 16% στις Περιφέρειες σε μετάβαση. Στο σύνολο των 43 προσκλήσεων του Ειδικού Στόχου 1.iii η προαναφερόμενη κατανομή είναι 86% και 14% αντίστοιχως.

Η Περιφέρεια με την υψηλότερη δημόσια δαπάνη προσκλήσεων είναι η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (28,7% του συνόλου της δημόσιας δαπάνης των 67 προσκλήσεων – Πίνακας 6), με την Περιφέρεια Αττικής να ακολουθεί (20,3% του συνόλου της δημόσιας δαπάνης).

Σε επίπεδο απορροφήσεων, οι Περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας παρουσιάζουν τις μεγαλύτερες επιδόσεις με ποσοστά 45,3% και 25,2% αντίστοιχα.

Εν κατακλείδι, η δραστηριότητα των Περιφερειών συνεχίζει να είναι σημαντική και φαίνεται από το γεγονός ότι οι προσκλήσεις που δημοσιεύτηκαν το 2025 ανέρχονται στο 43,5%, σε όρους δημόσιας δαπάνης, του συνόλου των προσκλήσεων που έχουν δημοσιευτεί σωρευτικά και αφορούν δράσεις της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης.

Δεδομένου ότι οι περισσότερες Περιφέρειες έχουν εκδώσει προσκλήσεις πρόσφατα, αναμένεται σημαντική αύξηση της υλοποίησης και της απορρόφησης πιστώσεων εντός του επομένου έτους.

5. Πρόοδος υλοποίησης των δράσεων του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας που αφορούν τη Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται συνοπτικά στοιχεία για την υλοποίηση των δράσεων του Πυλώνα 4 (Ιδιωτικές Επενδύσεις και Μετασχηματισμός της Οικονομίας) και ειδικότερα του Άξονα 4.5 (Προώθηση της Έρευνας και Καινοτομίας) του **Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας** (ΕΣΑΑ). Τα στοιχεία που παρουσιάζονται δόθηκαν από την Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού Ταμείου Ανάκαμψης (ΕΥΣΤΑ).

Στο πλαίσιο του Ελληνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, υλοποιούνται τα ακόλουθα μέτρα, που ανήκουν στο σκέλος των **επιχορηγήσεων**:

- ID 16618: **Ενίσχυση βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας,**
- ID 16622: **Horizon 2020 - Χρηματοδότηση της καινοτομίας - Σφραγίδα Αριστείας,**
- ID 16624: **Αναβάθμιση υποδομών ερευνητικών κέντρων εποπτείας ΓΓΕΚ,**
- ID 16654: **TH2ORAX - Εξελίξιμο Ολιστικό Υβριδικό Επιχειρησιακό Αυτόνομο Σύστημα (άμυνα, ασφάλεια, πολιτική προστασία),**
- ID 16971: **Ερευνώ -Δημιουργώ-Καινοτομώ,**
- ID 16706 b): **Βιομηχανικές Πλατφόρμες Δεδομένων για ΜμΕ.**

Στο πλαίσιο των ανωτέρω μέτρων έχουν ενταχθεί και χρηματοδοτούνται συγκεκριμένα έργα. Ο προϋπολογισμός των έργων, η πορεία υλοποίησης καθώς και η πορεία επίτευξης των στόχων τους παρουσιάζεται αναλυτικά στους κατωτέρω πίνακες (Πηγή: ΕΥΣΤΑ).

Αναλυτικότερα, στον Πίνακα 7 παρουσιάζεται ο εγκεκριμένος προϋπολογισμός των έργων και οι συνολικές πληρωμές **έως τον Φεβρουάριο του 2026**. Στον Πίνακα 8 η πορεία υλοποίησης των έργων και στον Πίνακα 9 οι τιμές των δεικτών επίδοσης του ΕΣΑΑ για το 2025.

Πίνακας 6: Προϋπολογισμός ενταγμένων έργων και πληρωμές έως τον Φεβρουάριο 2026

Υπουργείο Χρηματοδότησης	Μέτρο (ID)	Περιγραφή Μέτρου	Έργο (MIS)	Τίτλος Έργου	ΠΔΕ - Συνολικός Π/Υ	Συνολικές Πληρωμές ΠΔΕ
Υπουργείο Ανάπτυξης	16618	Βασική και εφαρμοσμένη έρευνα	5149305	Εμβληματικές δράσεις σε διαθεματικές επιστημονικές περιοχές με ειδικό ενδιαφέρον για την σύνδεση με τον παραγωγικό ιστό	39.875.819	35.930.328
			5154714	Μονάδα ΑΡΧΙΜΗΔΗΣ: Έρευνα στην Τεχνητή Νοημοσύνη, την Επιστήμη Δεδομένων και τους Αλγορίθμους	20.511.500	12.936.426
			5161691	Συμμετοχή στις Κοινές Επιχειρήσεις (ΚΕ) των ευρωπαϊκών συμπράξεων (εταιρικές σχέσεις) για α) την Ευρωπαϊκή Υπολογιστική Υψηλών Επιδόσεων (ΚΕ ΕΥΥΕ/ΕΗΡC JU) και β) τις Βασικές Ψηφιακές Τεχνολογίες (ΚΕ ΒΨΤ/ΚΔΤ JU)	11.506.610	9.102.644
			5163923	Υποέργο 1. Χρηματοδότηση της Βασικής Έρευνας (Οριζόντια υποστήριξη όλων των Επιστημών)	68.281.280	45.158.846
			5179171	Μεταφραστική Έρευνα σε τεχνολογίες βιώσιμων υλικών (σε συνεργασία με το MIT)	6.433.999	6.433.999
			5184864	SUB3: Εφαρμοσμένη έρευνα στην Ιατρική Ακριβείας μέσω ενός οργανισμού ΝΠΙΔ (Ι.Τ.Ε) - «Ελληνικό Δίκτυο Μοριακής Ογκολογίας - ΕΔΙΜΟ»	3.779.667	3.779.667
			5200632	Ανάπτυξη αυτόματων ρομποτικών συστημάτων	4.179.188	4.179.188
			Σύνολο Μέτρο 16618			
	16622	«Σφραγίδα Αριστείας» του προγράμματος «Ορίζων 2020»: χρηματοδότηση κορυφαίων καινοτόμων επιχειρήσεων	5150150	HORIZON 2020 “Seal of Excellence”: financing top innovative companies	18.215.653	14.950.000
	Σύνολο Μέτρου 16622				18.215.653	14.950.000

Υπουργείο Χρηματοδότησης	Μέτρο (ID)	Περιγραφή Μέτρου	Έργο (MIS)	Τίτλος Έργου	ΠΔΕ - Συνολικός Π/Υ	Συνολικές Πληρωμές ΠΔΕ
Υπουργείο Ανάπτυξης	16624	Δημιουργία — επέκταση — αναβάθμιση των υποδομών των ερευνητικών κέντρων υπό την εποπτεία της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Καινοτομίας (ΓΓΕΚ)	5149197	Αγορά κτιρίου για την Ενίσχυση/ αναβάθμιση υφιστάμενων Ερευνητικών Υποδομών του ΕΚΚΕ και ανάπτυξη νέων	6.605.000	6.605.000
			5173820	Αναβάθμιση υφιστάμενου κτιρίου και υποδομών του Ερευνητικού Κέντρου Βιοιατρικών Επιστημών "Αλέξανδρος Φλέμιγκ"	21.148.889	21.148.889
			5173957	Υποέργο 4. Εθνικό Κέντρο Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης ΕΚΕΤΑ 2.0	16.849.741	16.007.254
			5173962	SUB5. Δημιουργία Κέντρου Αριστείας για την ανάπτυξη προηγμένων οργανικών υλικών και καινοτόμων προσεγγίσεων για τη διάγνωση και θεραπεία (θεραγνωστική) του καρκίνου και τις βιοηλεκτρονικές εφαρμογές	14.877.151	14.877.151
			5173969	SUB12. Greek Atomic Energy Commission	5.672.126	4.653.702
			5174115	SUB7. Εθνικό Αστεροσκοπείο Αθηνών	45.671.264	25.639.107
			5174646	1. Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας (ΙΤΕ) - Κέντρο Καινοτομίας και Προχωρημένης Εκπαίδευσης	27.864.310	27.864.310
			5174647	SUB9. Ελληνικό Ινστιτούτο Παστέρ	25.199.760	25.199.760
			5174714	Υποέργο 2: Κατασκευή/Ανακατασκευή κτηριακών εγκαταστάσεων για το Ερευνητικό Κέντρο Αθηνά	17.638.142	17.616.338
			5174782	ΥΠΟΕΡΓΟ8- Ελληνικό Κέντρο Θαλασσιών Ερευνών - ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε.	25.400.198	18.300.861
			5179785	SUB6. Ίδρυμα Ιατροβιολογικών Ερευνών της Ακαδημίας Αθηνών – ΙΙΒΕΑΑ	9.833.413	8.850.070
	Σύνολο Μέτρου 16624				216.759.994	186.762.443
	16654	ΤΗ2ΟRAX: Εξελίξιμο ολιστικό υβριδικό επιχειρησιακό αυτόνομο σύστημα	5180833	ΤΗ²ΟRAX: Εξελίξιμο ολιστικό υβριδικό επιχειρησιακό αυτόνομο σύστημα	61.727.200	61.574.040
	Σύνολο Μέτρου 16654				61.727.200	61.574.040

Υπουργείο Χρηματοδότησης	Μέτρο (ID)	Περιγραφή Μέτρου	Έργο (MIS)	Τίτλος Έργου	ΠΔΕ - Συνολικός Π/Υ	Συνολικές Πληρωμές ΠΔΕ
Υπουργείο Ανάπτυξης	16971	Ερευνώ – Δημιουργώ – Καινοτομώ	5149205	Ερευνώ – Δημιουργώ - Καινοτομώ	24.718.649	19.982.429
	Σύνολο Μέτρου 16971				24.718.649	19.982.429
Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης	16706	Ψηφιακός μετασχηματισμός των ΜΜΕ	5161112	Βιομηχανικές Πλατφόρμες Δεδομένων	145.000.000	
	Σύνολο Μέτρου 16706				145.000.000	
ΣΥΝΟΛΟ					620.989.559	400.790.009

Πίνακας 7: Πορεία υλοποίησης ενταγμένων έργων.

Μέτρο (ID)	Περιγραφή Μέτρου/Εργου	Πορεία υλοποίησης
16618	Ενίσχυση βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας	Για όλα τα υποέργα έχουν εκδοθεί προσκλήσεις και υλοποιούνται τα ερευνητικά έργα σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα (30.05.2026).
16622	Χρηματοδότηση της καινοτομίας - HORIZON 2020	Είναι σε φάση διοικητικής ολοκλήρωσης –13 επενδυτικά σχέδια όλα από ΜμΕ, που χρηματοδοτούνται με πόρους ΤΑΑ ύψους 18.2 εκ. 9 από τις επιχειρήσεις έχουν έδρα την Αττική , 3 τη Δυτική Ελλάδα και από μία την Θεσσαλία , την Κεντρική Μακεδονία και την Κρήτη .
16624	Αναβάθμιση υποδομών ερευνητικών κέντρων εποπτείας ΓΓΕΚ	Τα έργα είναι συμβασιοποιημένα και σε υλοποίηση.
16654	ΤΗ ² ORAX: Εξελίξιμο ολιστικό υβριδικό επιχειρησιακό αυτόνομο σύστημα	Αναμένεται η πιλοτική εφαρμογή του Ολιστικού Υβριδικού Επιχειρησιακού Αυτόνομου Συστήματος έως 30.06.2026.
16971	Ερευνώ – Δημιουργώ - Καινοτομώ	Υλοποιούνται 36 επενδυτικά σχέδια (συμπράξεις μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών ιδρυμάτων / ΑΕΙ) που χρηματοδοτούνται με πόρους ΤΑΑ ύψους 21,6 εκ. Η ολοκλήρωση του οροσήμου εκτιμάται για τις 30/05/2026. Το σύνολο των 36 έργων προχωρούν κανονικά. Έχουν ολοκληρώσει το φυσικό τους αντικείμενο: 15 βρίσκονται σε φάση πιστοποίησης ενώ 21 έχουν πιστοποιηθεί. Στα 36 επενδυτικά σχήματα συμμετέχουν 144 εταίροι εκ των οποίων 68 στην Αττική , 20 στην Κεντρική Μακεδονία , 13 στην Κρήτη , 11 στην Ήπειρο , 6 στη Θεσσαλία , 6 στη Στερεά Ελλάδα , 6 στην Ανατολική Μακεδονία-Θράκη , 5 στη Δυτική Ελλάδα , 3 στο Νότιο Αιγαίο , 1 στη Βόρειο Αιγαίο , 1 στα Ιόνια Νησιά .
16706	Βιομηχανικές Πλατφόρμες Δεδομένων για ΜμΕ (Πρόγραμμα Ανάπτυξη Ψηφιακών Προϊόντων και Υπηρεσιών)	Το έργο είναι σε φάση υλοποίησης. Έχουν υπαχθεί 319 επενδυτικά σχέδια ΜμΕ .

Πίνακας 8: Οι τιμές των δεικτών επίδοσης του ΕΣΑΑ για το 2025.

Τιμές δεικτών					
Δείκτες ΕΣΑΑ		RRFCI08		RRFCI09	
ID	Μέτρο Περιγραφή Μέτρου/Εργου	Ερευνητές που εργάζονται σε υποστηριζόμενες ερευνητικές εγκαταστάσεις (Αντιστοιχεί σε RCO_06)		Υποστηριζόμενες επιχειρήσεις (από τις οποίες: πολύ μικρές, μικρές, μεσαίες, μεγάλες) (Αντιστοιχεί σε RCO_01)	
		A' εξ. 2025	B' εξ. 2025	A' εξ. 2025	B' εξ. 2025
16618	Ενίσχυση βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας	447,38	672,21		
16622	Χρηματοδότηση της καινοτομίας - HORIZON 2020 - Σφραγίδες Αριστείας			2,00	2,00
16624	Αναβάθμιση υποδομών ερευνητικών κέντρων εποπτείας ΓΓΕΚ	25,35	23,30		
16706	Βιομηχανικές Πλατφόρμες Δεδομένων για ΜμΕ			319	319

6. Δείκτες πλαισίου

Ο όρος «**δείκτες πλαισίου**», αναφέρεται σε ένα σύνολο δεικτών η επίτευξη της τιμής των οποίων δεν εξαρτάται αποκλειστικά από την πρόοδο υλοποίησης της Στρατηγικής αλλά και από άλλους παράγοντες.

Στην παρακολούθηση της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης χρησιμοποιούνται ως δείκτες πλαισίου οι δείκτες του European Innovation Scoreboard (EIS) και οι δείκτες του Regional Innovation Scoreboard (RIS).

6.1 Ευρωπαϊκός Πίνακας Αποτελεσμάτων Καινοτομίας (European Innovation Scoreboard - EIS)

Ο Ευρωπαϊκός Πίνακας Αποτελεσμάτων Καινοτομίας 2025 ταξινομεί τα κράτη μέλη σε τέσσερις ομάδες καινοτομίας, με βάση την επίδοσή τους σε τριάντα δύο δείκτες που συνθέτουν τον συνθετικό δείκτη καινοτομίας (Summary Innovation Index - SII). Με βάση το SII το 2025, τα κράτη μέλη κατηγοριοποιούνται σε τέσσερις διαφορετικές ομάδες, δηλαδή τους Πρωτοπόρους Καινοτομίας, τους Ισχυρούς Καινοτόμους, τους Μέτρια Καινοτόμους και τους Αναδυόμενους Καινοτόμους. Πιο συγκεκριμένα:

- Πρωτοπόροι καινοτομίας (Innovation Leaders): η επίδοσή τους είναι πάνω από 125% του μέσου όρου της ΕΕ,
- Ισχυρά καινοτόμοι (Strong Innovators): η επίδοσή τους είναι μεταξύ 100% και 125% του μέσου όρου της ΕΕ,
- Μέτρια καινοτόμοι (Moderate Innovators): η επίδοσή τους είναι μεταξύ 70% και 100% του μέσου όρου της ΕΕ, και
- Αναδυόμενοι καινοτόμοι (Emerging Innovators): η επίδοσή τους είναι κάτω από το 70% του μέσου όρου της ΕΕ.

Οι τριάντα δύο δείκτες, στη βάση των οποίων γίνεται συγκριτική αξιολόγηση των επιδόσεων στην έρευνα και την καινοτομία των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), άλλων ευρωπαϊκών κρατών, καθώς και επιλεγμένων τρίτων χωρών διακρίνονται σε τέσσερις κατηγορίες:

- α) Συνθήκες πλαισίου,
- β) Επενδύσεις,
- γ) Δραστηριότητες Καινοτομίας και
- δ) Αντίκτυπος.

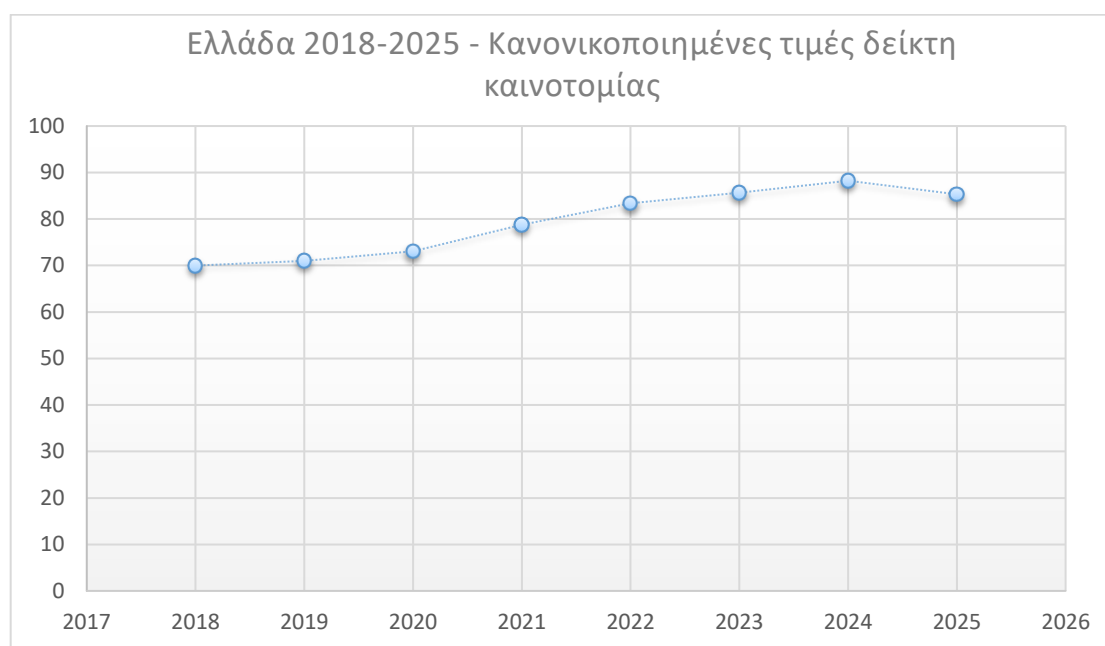
Η Ελλάδα συγκαταλέγεται στην ομάδα των χωρών με μέτριες επιδόσεις καινοτομίας και κατατάσσεται στην 20^η θέση στην ΕΕ27. Η συνολική της επίδοση ανέρχεται στο 75.8% του μ.ο. της ΕΕ για το 2025. Η επίδοσή της είναι μικρότερη από το μ.ο. των χωρών με μέτριες επιδόσεις καινοτομίας (75.8% έναντι 85,9% του μ.ο. της ΕΕ το 2025). Γενικά, η τάση είναι

ανοδική με την επίδοση της χώρας να παρουσιάζει βελτίωση σε σχέση με το 2018 (+15.3), και μικρή πτώση σε σχέση με το 2024 (-2.9).

Στην ομάδα των χωρών που ανήκει η Ελλάδα βρίσκονται οι χώρες: Μάλτα, Σλοβενία, Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Κύπρος, Λιθουανία και Κροατία. Επικεφαλής το 2025 ήταν η Μάλτα και ουραγός η Κροατία, με την Ελλάδα να βρίσκεται -όπως το 2024- στην προτελευταία θέση. Σημειώνεται ότι η Κροατία βελτίωσε τις επιδόσεις της το 2025 ανεβαίνοντας από την ομάδα των χωρών με αναδυόμενες επιδόσεις στις χώρες με μέτριες επιδόσεις καινοτομίας.

Το κάτωθι Διάγραμμα παρουσιάζει τη μεταβολή της επίδοσης της Ελλάδας μεταξύ 2018 και 2025, σε ποσοστιαίες μονάδες εκφρασμένες σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ το 2018.

Διάγραμμα 1: Μεταβολές κανονικοποιημένων τιμών δείκτη καινοτομίας για την Ελλάδα (2018-2025)

Ο παρακάτω Πίνακας δείχνει την επίδοση της χώρας στους δείκτες του Ευρωπαϊκού Πίνακα Αποτελεσμάτων Καινοτομίας σε σχέση με την μέση επίδοση της ΕΕ το 2025 (πρώτη στήλη), την μεταβολή της επίδοσης της χώρας την περίοδο 2018 έως 2025 σε σχέση με την επίδοση της ΕΕ το 2018 (δεύτερη στήλη) και σε σχέση με την επίδοση της ΕΕ το 2025 (τρίτη στήλη του Πίνακα).

Σημειώνεται ότι οι Ευρωπαϊκοί Δείκτες Καινοτομίας αποτυπώνουν συνολικά το επίπεδο και τις επιδόσεις του οικοσυστήματος καινοτομίας. Η Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης αξιοποιεί αυτή τη γνώση περισσότερο για να εντοπίσει ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα μετατρέποντάς την σε στρατηγική επιλογή και δράση.

Η υποχώρηση του δείκτη το 2025 αποτυπώνει βραχυχρόνια επιβράδυνση της σχετικής επίδοσης καινοτομίας και πρέπει να αξιολογηθεί υπό το πρίσμα της αναθεώρησης του μεθοδολογικού πλαισίου, που πραγματοποιήθηκε τέλος του 2024 και αρχές του 2025.

Πίνακας 9. Τιμές δεικτών του European Innovation Scoreboard για την Ελλάδα

Δείκτης	Επίδοση συγκριτικά με το μ.ο της ΕΕ το 2025	Μεταβολή επίδοσης 2018-2025	Μεταβολή επίδοσης 2024-2025
1.1 Ανθρώπινοι πόροι	74,4	10,5	0,0
Νέοι κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος	86,9	23,1	0,0
Πληθυσμός με τριτοβάθμια εκπαίδευση	102,3	2,0	0,0
Πληθυσμός σε δια βίου μάθηση	30,0	0,0	0,0
1.2 Ελκυστικά συστήματα έρευνας	71,0	14,1	4,2
Διεθνείς επιστημονικές συνδημοσιεύσεις	93,2	44,1	7,8
Επιστημονικές δημοσιεύσεις μεταξύ του 10% των πιο συχνά αναφερόμενων	98,2	5,1	5,7
Ξένοι διδακτορικοί φοιτητές ως ποσοστό επί του συνόλου των διδακτορικών φοιτητών	5,2	5,5	-3,0
1.3 Ψηφιοποίηση	46,5	22,7	11,1
Πρόσβαση σε γρήγορο internet	31,5	61,0	34,8
Άτομα με ψηφιακές δεξιότητες πέραν των βασικών	68,7	-7,5	-7,5
2.1 Χρηματοδότηση και υποστήριξη	71,9	36,0	-2,0
Δαπάνες Ε&Α στο δημόσιο τομέα	105,0	30,5	0,0
Επενδύσεις επιχειρηματικού κεφαλαίου	35,3	33,8	-3,0
Άμεση και έμμεση κρατική ενίσχυση για επιχειρηματική Ε&Α	58,1	44,4	-3,8
2.2 Επιχειρηματικές επενδύσεις	74,2	13,3	1,1
Δαπάνες Ε&Α στον επιχειρηματικό τομέα	48,3	23,9	1,5
Δαπάνες για καινοτομία εκτός Ε&Α	112,7	-13,2	-13,4
Δαπάνες καινοτομίας ανά απασχολούμενο	76,1	25,9	13,5
2.3 Επενδύσεις σε τεχνολογίες πληροφορικής	40,0	35,4	8,6
Χρήση υπολογιστικής νέφους σε επιχειρήσεις	43,7	117,9	23,5
Απασχολούμενοι ειδικοί σε ΤΠΕ	36,1	2,9	2,9
3.1 Καινοτόμες ΜμΕ	181,4	64,5	-9,5
ΜμΕ που εισάγουν καινοτομίες προϊόντων	203,7	80,6	-9,7
ΜμΕ που εισάγουν καινοτομίες στις επιχειρησιακές διαδικασίες	163,9	49,0	-9,5
3.2 Διασυνδέσεις	92,8	-7,2	-36,2
Καινοτόμες ΜμΕ που συνεργάζονται με άλλες	103,8	-120,0	-79,3

Ερευνητικές συνδημοσιεύσεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα	154,0	81,4	-4,0
Επαγγελματική κινητικότητα ανθρώπινου δυναμικού σε Ε&Τ	58,3	47,1	-14,7
3.3 Στοιχεία διανοητικής ιδιοκτησίας	52,9	-0,3	-6,5
Αιτήσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας	47,0	1,9	-6,3
Αιτήσεις για εμπορικά σήματα	91,2	12,7	-8,1
Αιτήσεις για καταχώρηση σχεδίων προϊόντος	21,4	-12,7	-5,4
4.1 Αντίκτυπος στην απασχόληση και τις πωλήσεις	137,3	12,0	-25,7
Πωλήσεις καινοτόμων προϊόντων, νέων στην αγορά και νέων στην επιχείρηση	140,8	4,8	-24,2
Απασχόληση σε καινοτόμες επιχειρήσεις	134,1	19,0	-27,2
4.2 Αντίκτυποι εμπορίου	53,9	-2,3	-0,3
Εξαγωγές προϊόντων μέσης και υψηλής τεχνολογίας	19,7	7,1	1,8
Εξαγωγές υπηρεσιών έντασης γνώσης	63,1	3,9	-8,9
Εισαγωγές προϊόντων υψηλής τεχνολογίας από χώρες εκτός ΕΕ	80,6	-17,5	5,5
4.3 Παραγωγικότητα πόρων και εργασίας	67,6	23,7	12,1
Παραγωγικότητα πόρων	84,4	17,8	17,8
Παραγωγικότητα ανά μονάδα εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα	69,9	53,8	17,6
Παραγωγικότητα εργασίας	38,5	1,1	0,5

Πηγή: European Innovation Scoreboard 2025..[Innovation Scoreboard\european innovation scoreboard 2025-KI0125136ENN.pdf](https://ec.europa.eu/innovation-scoreboard/2025-KI0125136ENN.pdf)

Από τα στοιχεία στον Πίνακα 10 φαίνεται ότι η Ελλάδα παρουσιάζει σταθερή βελτίωση και κατατάσσεται στις χώρες με υψηλότερη άνοδο σε σχέση με αυτήν της ΕΕ. Οι μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η χώρα επικεντρώνονται στους δείκτες «Εξαγωγές προϊόντων μέσης και υψηλής τεχνολογίας», «Ξένοι διδακτορικοί φοιτητές ως ποσοστό επί του συνόλου των διδακτορικών φοιτητών», και «Αιτήσεις για καταχώρηση σχεδίων προϊόντος».

Οι υψηλές τιμές στους δείκτες «Δαπάνες για καινοτομία εκτός Ε&Α» και «ΜμΕ που εισάγουν καινοτομίες προϊόντων», και η σχετικά χαμηλή τιμή στο δείκτη «Δαπάνες Ε&Α στον επιχειρηματικό τομέα» δείχνουν την τάση των ελληνικών επιχειρήσεων συχνά να προτιμούν την εισαγωγή καινοτομίας και γνώσης, αντί να επενδύουν σε έρευνα και ανάπτυξη, κάτι που συνάδει και με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η χώρα, όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη παράγραφο.

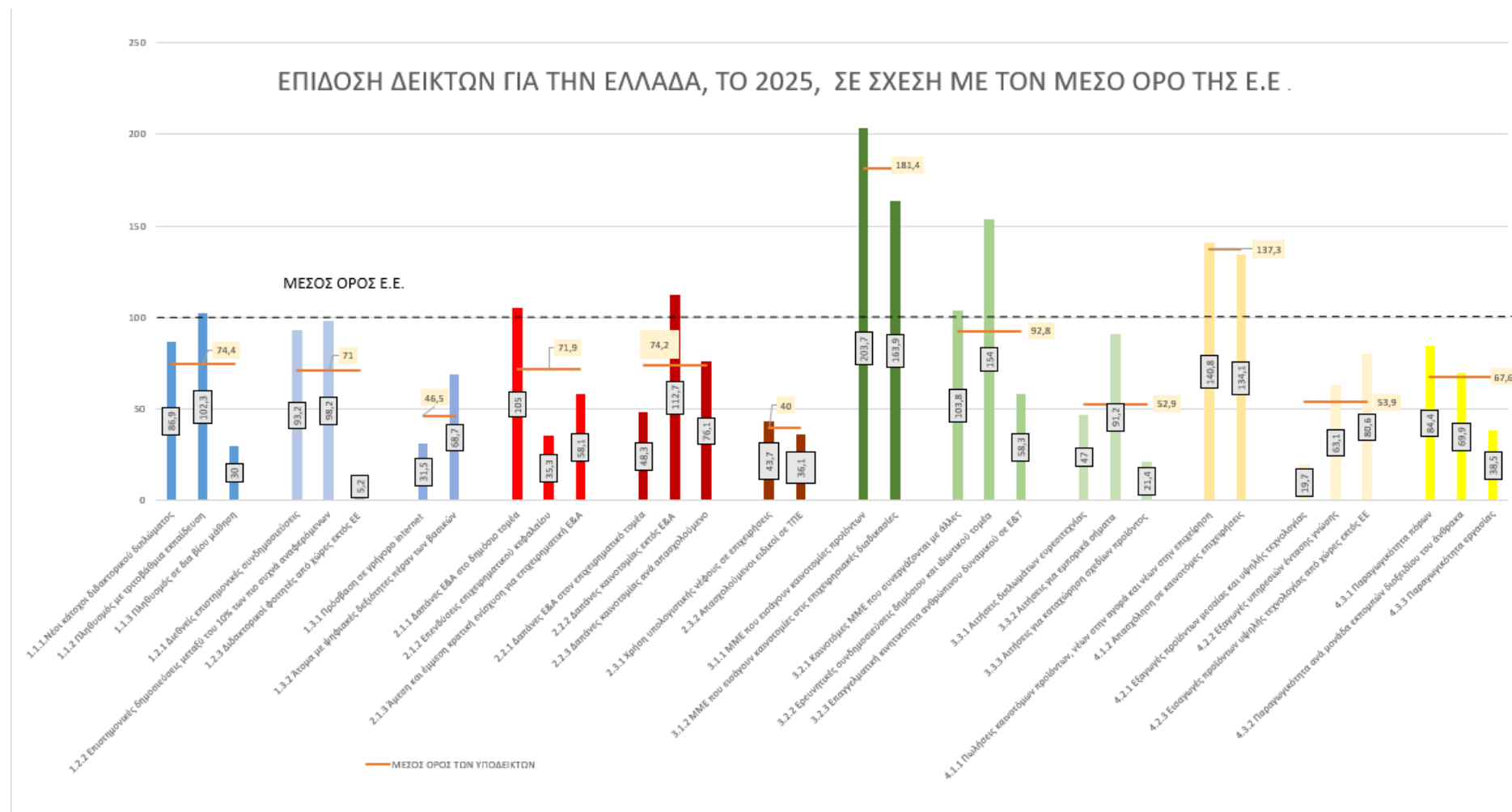
Οι μεγάλες αυξήσεις στις επιδόσεις της χώρας από το 2018 είναι στους δείκτες:

- Χρήση υπολογιστικής νέφους σε επιχειρήσεις
- Ερευνητικές συνδημοσιεύσεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα
- ΜμΕ που εισάγουν καινοτομίες προϊόντων

Οι μεγάλες πτώσεις σε επιδόσεις της χώρας είναι:

- Καινοτόμες ΜμΕ που συνεργάζονται με άλλους
- Εισαγωγές προϊόντων υψηλής τεχνολογίας από χώρες εκτός ΕΕ
- Δαπάνες για καινοτομία εκτός Ε&Α.

Διάγραμμα 2 : Επίδοση Δεικτών για την Ελλάδα το 2025

6.2 Βασικά στοιχεία του Regional Innovation Scoreboard

Στον Πίνακα 10 που ακολουθεί, για κάθε μία Περιφέρεια, παρουσιάζεται:

- α) η τιμή του Περιφερειακού Δείκτη Καινοτομίας (ΠΔΚ), με βάση την επίδοση στους είκοσι τρεις δείκτες ,
- β) η ομάδα επίδοσης στην οποία κατατάσσεται, με βάση τη σύγκριση του ΠΔΚ με το μέσο όρο της ΕΕ το 2025,
- γ) η μεταβολή του ΠΔΚ μεταξύ των ετών 2018 και 2025 σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ το 2018, και
- δ) η μεταβολή του ΠΔΚ μεταξύ των ετών 2024 και 2025 σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ το 2018.

Όσον αφορά την ομάδα επίδοσης, οι περιφέρειες κατατάσσονται σε τέσσερις κατηγορίες σε σχέση με τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

- **Innovation Leaders**, είναι οι περιφέρειες με **σχετική επίδοση μεγαλύτερη του 125%** του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- **Strong Innovators**, είναι οι περιφέρειες με **σχετική επίδοση μεταξύ του 100% και του 125%** του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- **Moderate Innovators**, είναι οι περιφέρειες με **σχετική επίδοση μεταξύ του 70% και του 100%** του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- **Emerging Innovators**, είναι οι περιφέρειες με **σχετική επίδοση μικρότερη του 70%** του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σε κάθε μία από τις τέσσερις ομάδες επίδοσης ορίζονται τρεις υπο-ομάδες: (α) η υποομάδα αιχμής με σύμβολο το (+) (π.χ. **Moderate Innovators +**), στην οποία κατατάσσονται οι Περιφέρειες με επίδοση που αντιστοιχεί στο ανώτερο 1/3 της κλίμακας, (β) η μεσαία υποομάδα, στην οποία κατατάσσονται οι Περιφέρειες με επίδοση που αντιστοιχεί στο μεσαίο 1/3 της κλίμακας και (γ) η χαμηλή υποομάδα με σύμβολο το (-) (π.χ. **Moderate Innovators -**), στην οποία κατατάσσονται οι Περιφέρειες με επίδοση που αντιστοιχεί στο χαμηλότερο 1/3 της κλίμακας²⁰.

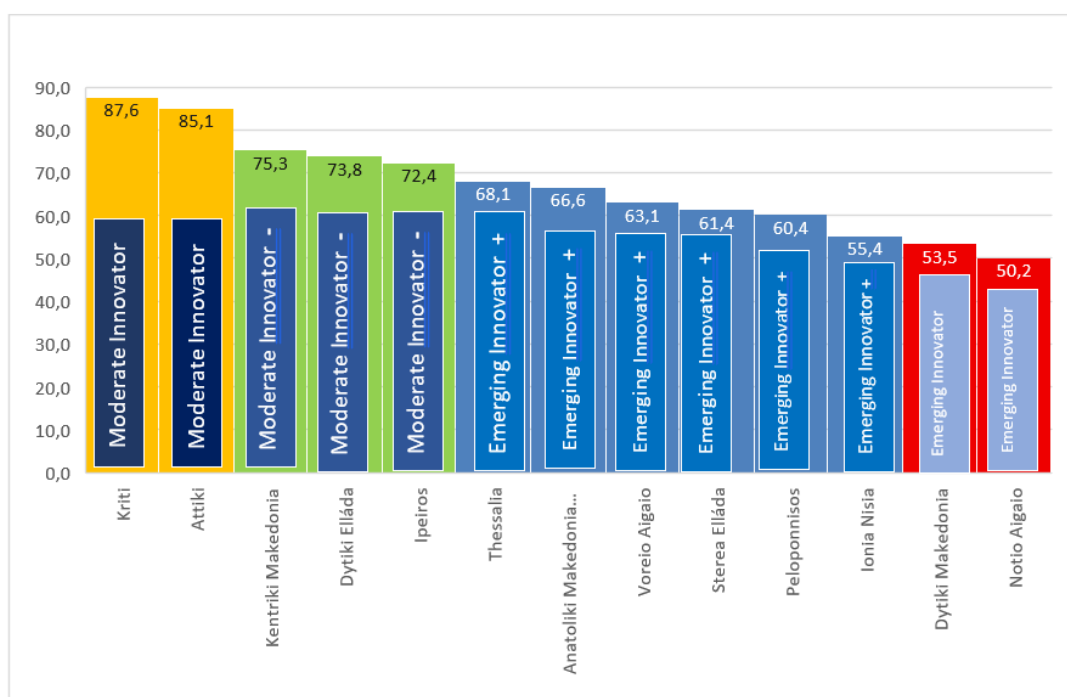
Πίνακας 10. Η επίδοση των Ελληνικών Περιφερειών συγκριτικά με την ΕΕ το 2025

Περιφέρεια	ΠΔΚ	Ομάδα Επίδοσης	Μεταβολή 2018-2025	Μεταβολή 2023-2025
Κρήτη	87,6	Moderate	9,2	13
Αττική	85,1	Moderate	15,9	0,4
Κεντρική Μακεδονία	75,3	Moderate-	11,1	-2,5
Δυτική Ελλάδα	73,8	Moderate-	14,0	0,4
Ήπειρος	72,4	Moderate-	23,8	-5,8

²⁰ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/statistics/performance-indicators/regional-innovation-scoreboard_en#regional-innovation-scoreboard-2025

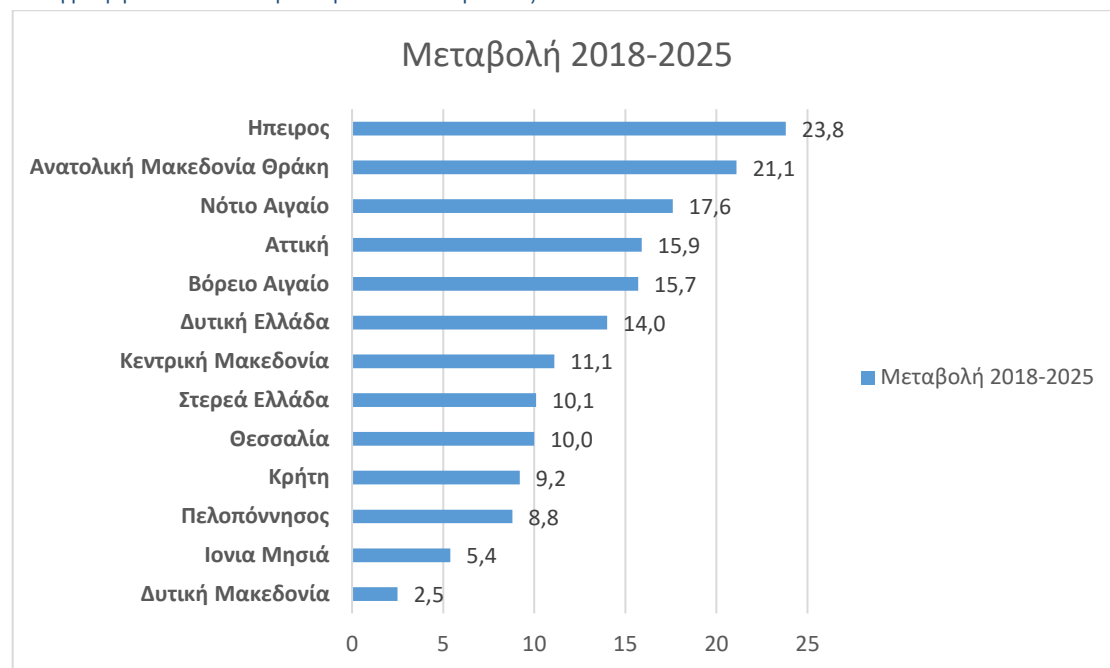
Θεσσαλία	68,1	Emerging+	10,0	-1,9
Ανατολική Μακεδονία Θράκη	66,6	Emerging+	21,1	4,7
Βόρειο Αιγαίο	63,1	Emerging+	15,7	15,5
Στερεά Ελλάδα	61,4	Emerging+	10,1	-5,9
Πελοπόννησος	60,4	Emerging+	8,8	-6,3
Ιόνια Νησιά	55,4	Emerging+	5,4	3,7
Δυτική Μακεδονία	53,5	Emerging	2,5	-12,7
Νότιο Αιγαίο	50,2	Emerging	17,6	1,4

Διάγραμμα 3 : Regional Innovation Scoreboard, για τις ελληνικές Περιφέρειες το 2025

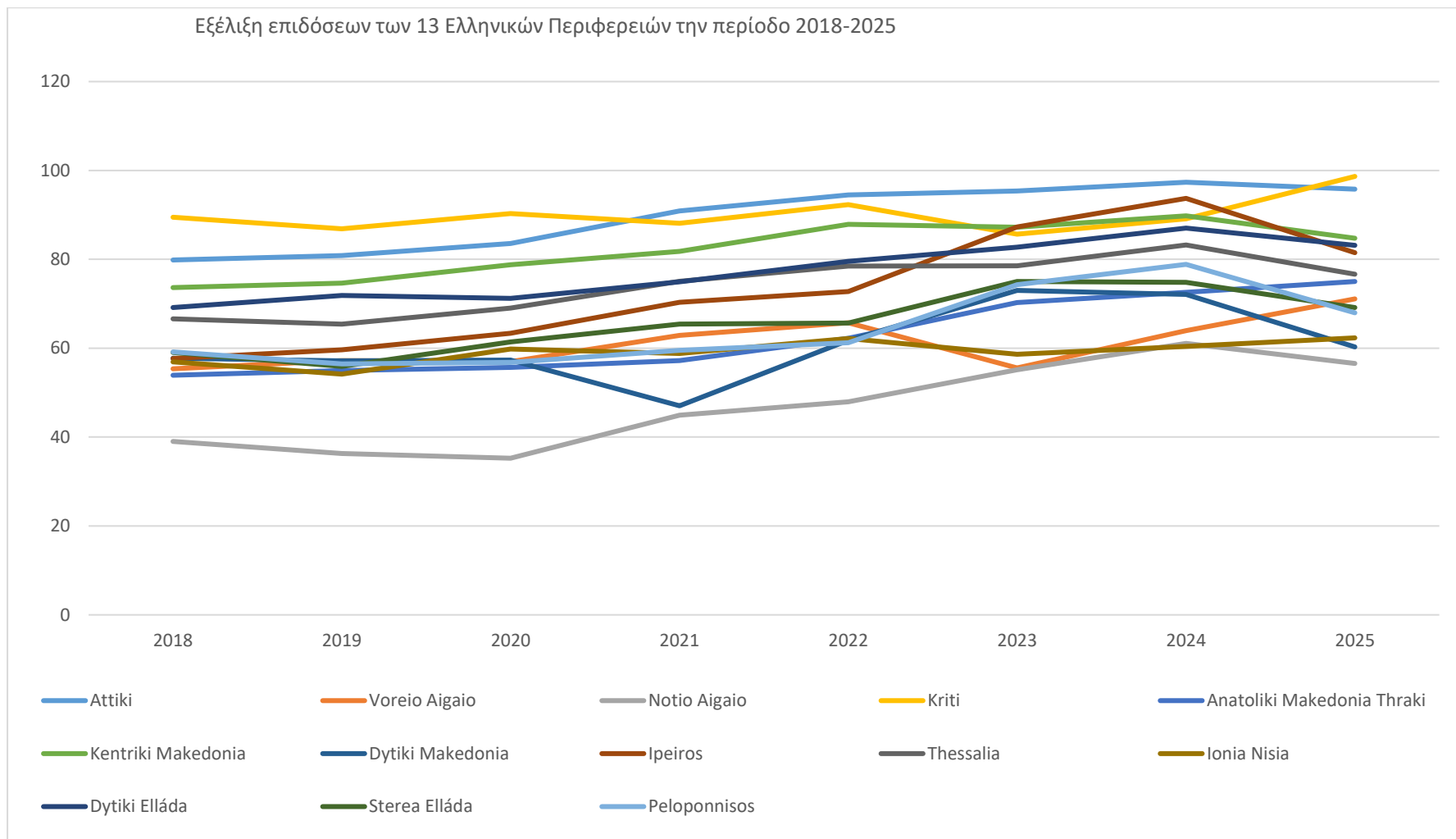

Από τον Πίνακα 10 και το Διάγραμμα 3, προκύπτει ότι πέντε (5) Ελληνικές Περιφέρειες κατατάσσονται στην ομάδα των **Moderate Innovators**, ενώ οι υπόλοιπες οκτώ (8) στην ομάδα **Emerging Innovators**. Οι Περιφέρειες με τις υψηλότερες επιδόσεις είναι η Κρήτη και η Αττική, με την Κεντρική Μακεδονία, Δυτική Ελλάδα και Ήπειρο να ακολουθούν. Οι δε μεγαλύτερες αυξήσεις του ΠΔΚ μεταξύ των ετών 2018 και 2025 σε σύγκριση με την ΕΕ καταγράφονται στις Περιφέρειες Ηπείρου και Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, όπως φαίνεται στα παρακάτω διαγράμματα.

Διάγραμμα 4 : Μεταβολή του ΠΔΚ μεταξύ των ετών 2018 και 2025

Διάγραμμα 5 : Εξέλιξη επιδόσεων των Περιφερειών την περίοδο 2018-2025

Υπενθυμίζεται ότι η μεθοδολογία υπολογισμού του Regional Innovation Scoreboard, αναθεωρήθηκε πρόσφατα το τέλος του 2024, οπότε για το 2025 έχουμε έναν διαφορετικό τρόπο υπολογισμού των επιμέρους δεικτών.

Διαχρονικά, οι Περιφέρειες με τις καλύτερες επιδόσεις είναι η Κρήτη και η Αττική, καθώς και οι δύο έχουν εδραιωμένο δίκτυο πανεπιστημίων, ερευνητικών φορέων και επιχειρήσεων με δυναμικό καινοτομίας. Ακολουθούν οι Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Ελλάδας και Ηπείρου. Περιφέρειες όπως η Δυτική Μακεδονία και το Νότιο Αιγαίο συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν προκλήσεις, όπως η αποβιομηχανοποίηση και η ασθενέστερη ικανότητα Ε&Κ στον ιδιωτικό τομέα.

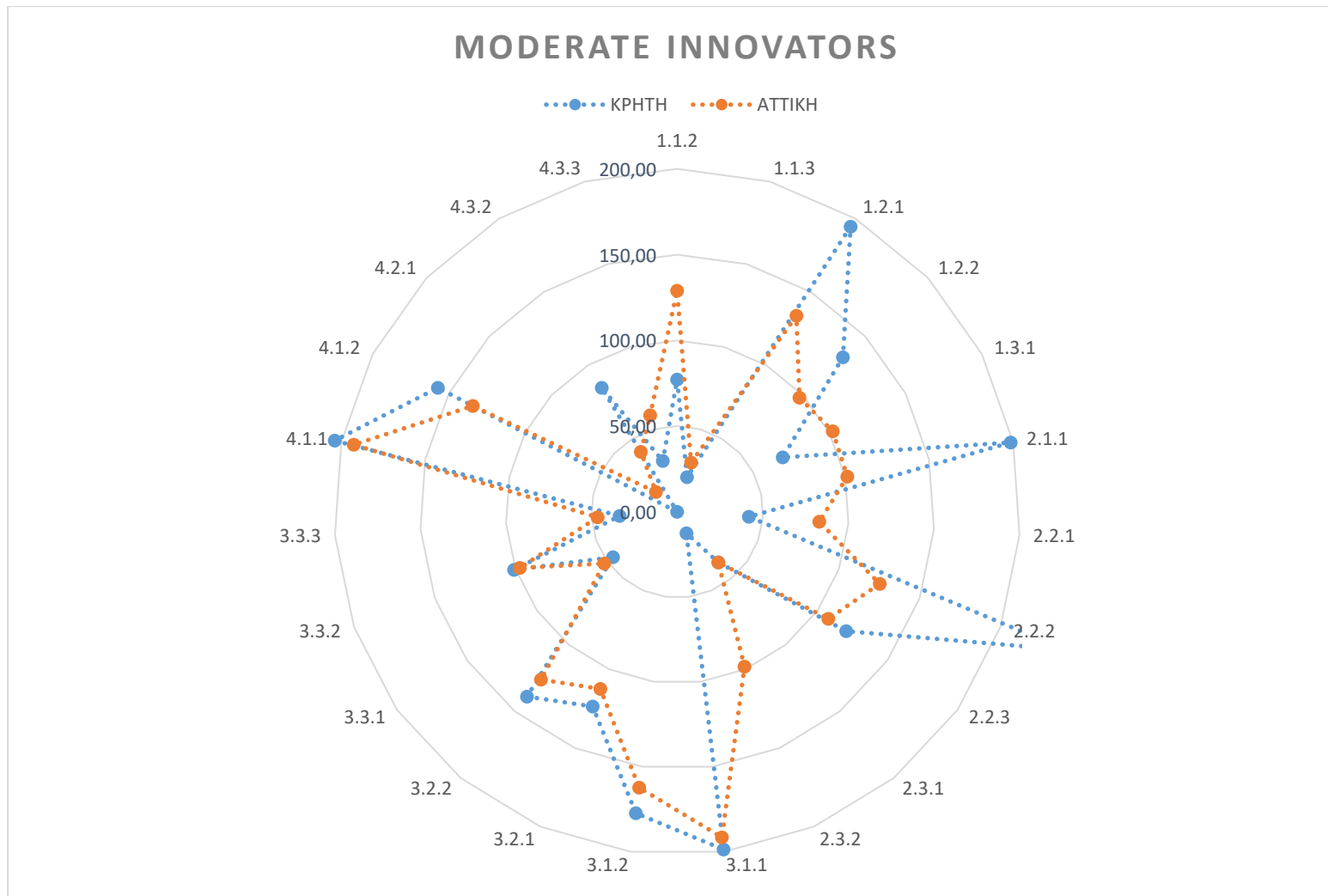
Οι επιδόσεις καινοτομίας αυξήθηκαν σε όλες τις Περιφέρειες από το 2018 έως το 2025. Παρόλο που οι περιφερειακές επιδόσεις παραμένουν ποικίλες, αρκετές Περιφέρειες, όπως το Βόρειο και το Νότιο Αιγαίο, η Ήπειρος, η ΑΜΘ, έχουν δει σημαντική βελτίωση από το 2018. Στον αντίποδα βρίσκονται η Δυτική Μακεδονία και τα Ιόνια νησιά.

Συμπερασματικά, πρόοδος υπάρχει, με την ένταση της έρευνας και καινοτομίας να αυξάνεται σταθερά την τελευταία επταετία, αλλά οι διαφορές στις επιδόσεις των Περιφερειών παραμένουν, με τη χαμηλή διάχυση της καινοτομίας να προκαλεί περιφερειακές ανισότητες και να παραμένει κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

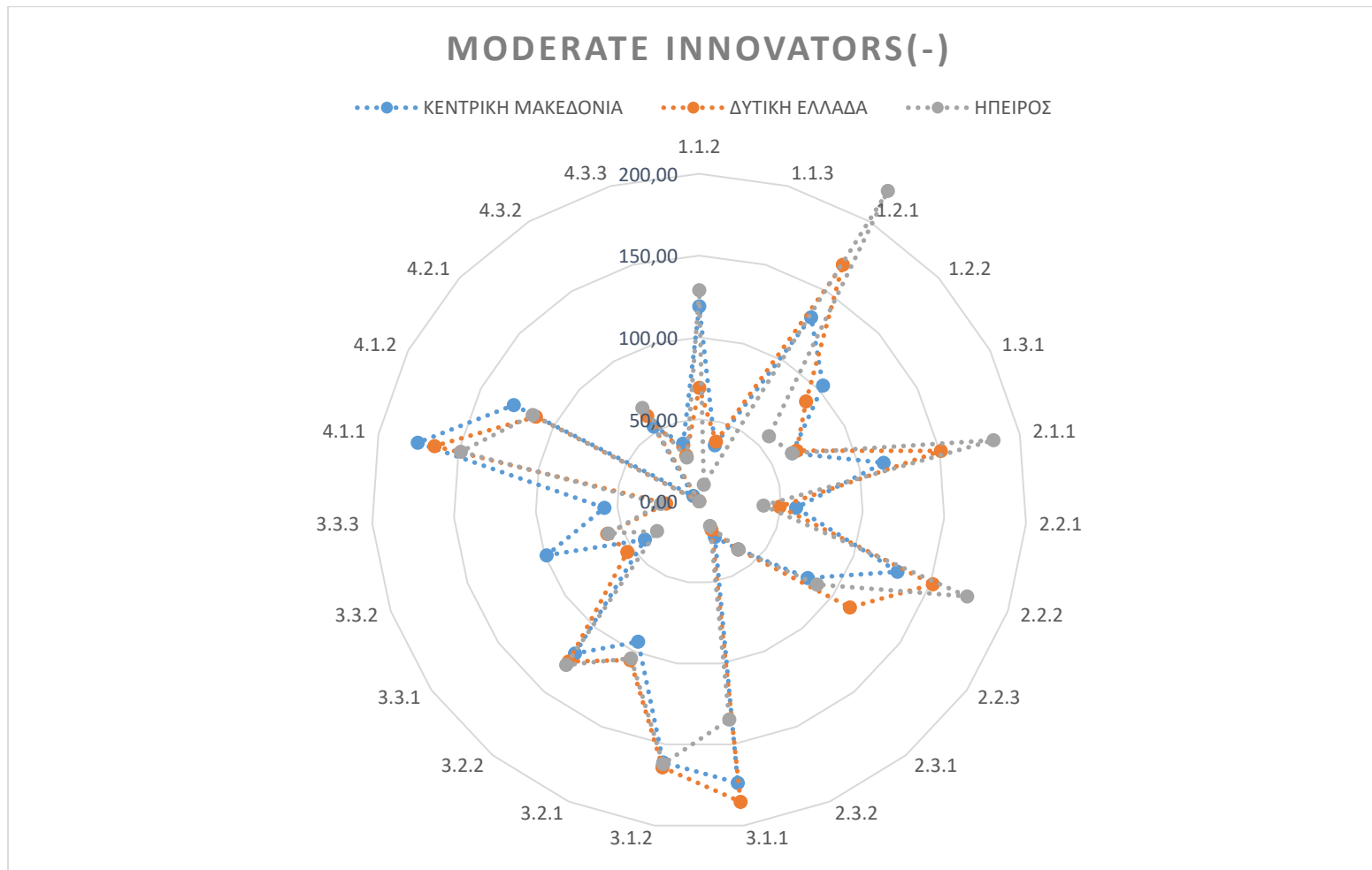
Πίνακας 11. Δείκτες του Regional Innovation Scoreboard για κάθε Περιφέρεια για το έτος 2025 (Πηγή : Regional Innovation Scoreboard dataset)

	ΚΡΗΤΗ	ΑΤΤΙΚΗ	ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΘΡΑΚΗ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΠΕΛΟΠ ΟΝΝΗΣ	ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟ ΝΙΑ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ
1.1.2	77,19	128,90	119,01	69,20	128,90	88,21	66,16	51,71	32,70	105,70	33,46	127,00	33,84
1.1.3	20,97	29,84	35,48	37,90	10,48	21,77	24,19	39,52	6,45	10,48	4,84	20,16	24,19
1.2.1	194,62	133,86	131,40	168,98	221,88	100,83	78,14	124,16	24,93	16,18	26,47	79,14	6,39
1.2.2	132,11	97,56	103,49	89,23	58,27	99,72	101,40	77,59	131,96	93,62	95,39	132,58	32,12
1.3.1	69,22	102,20	63,95	67,07	63,95	67,07	63,95	69,22	67,07	67,07	67,07	63,95	69,22
2.1.1	198,63	101,37	115,07	150,68	183,56	109,59	89,04	123,29	17,81	34,25	46,58	60,27	32,88
2.2.1	41,91	83,02	59,27	49,32	39,42	49,32	52,63	24,66	67,28	53,90	41,91	27,26	8,22
2.2.2	240,28	125,27	128,54	151,34	173,57	196,86	161,57	91,66	90,50	183,36	44,06	146,21	118,09
2.2.3	120,59	107,92	81,17	112,60	88,13	95,89	79,90	62,52	61,59	87,44	22,53	69,07	84,88
2.3.1	38,04	38,04	38,04	38,04	38,04	38,04	38,04	38,04	38,04	38,04	38,04	38,04	38,04
2.3.2	13,65	98,29	23,88	18,91	16,53	4,86	15,12	8,39	3,91	5,02	5,35	18,84	8,39
3.1.1	198,65	191,51	173,66	185,31	134,65	176,04	181,95	198,65	194,84	198,65	198,65	93,52	151,43
3.1.2	177,23	162,32	161,12	164,15	162,00	130,00	170,15	177,23	144,80	142,77	177,23	91,88	145,38
3.2.1	123,74	112,44	93,49	105,88	104,59	94,54	153,20	59,26	67,02	59,96	97,72	56,11	15,35
3.2.2	138,72	125,94	120,06	126,25	128,76	88,93	87,97	81,37	77,85	45,68	51,51	112,87	26,04
3.3.1	45,71	52,10	40,54	53,66	31,54	35,33	17,16	33,74	31,11	17,43	36,00	10,41	19,37
3.3.2	101,02	97,38	98,87	59,50	58,76	65,97	48,03	42,02	32,78	52,81	29,60	29,84	77,84
3.3.3	33,63	46,46	57,95	20,29	23,52	31,94	17,51	0,00	62,97	21,99	18,19	23,71	63,09
4.1.1	203,99	192,67	175,48	165,07	148,54	156,01	149,46	141,72	199,66	127,54	186,51	66,31	170,00
4.1.2	157,15	134,21	127,54	112,25	114,47	118,23	123,74	159,97	129,30	95,45	109,89	63,37	88,76
4.2.1	0,00	16,98	4,85	0,00	0,00	9,58	0,00	0,00	10,19	17,05	0,00	0,00	0,00
4.3.2	84,76	40,95	53,33	60,95	66,67	49,52	65,71	88,57	77,14	90,48	90,48	81,90	82,86
4.3.3	30,91	58,53	36,51	29,05	27,75	33,24	29,58	27,06	41,86	35,46	33,21	41,95	36,54

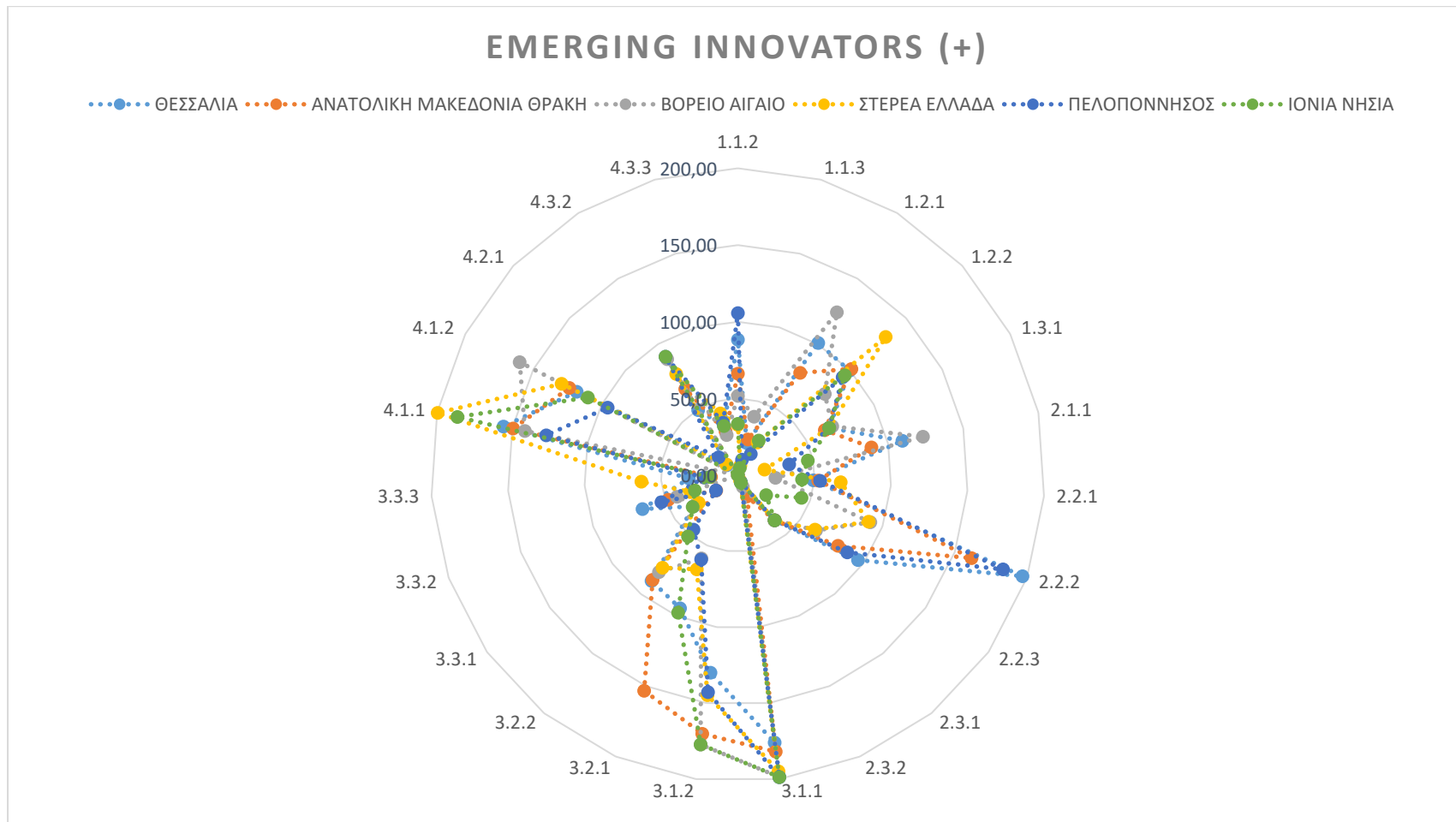
Διάγραμμα 6 : Συγκριτική Απεικόνιση Οικοσυστημάτων Καινοτομίας των Moderate Innovators, Περιφερειών

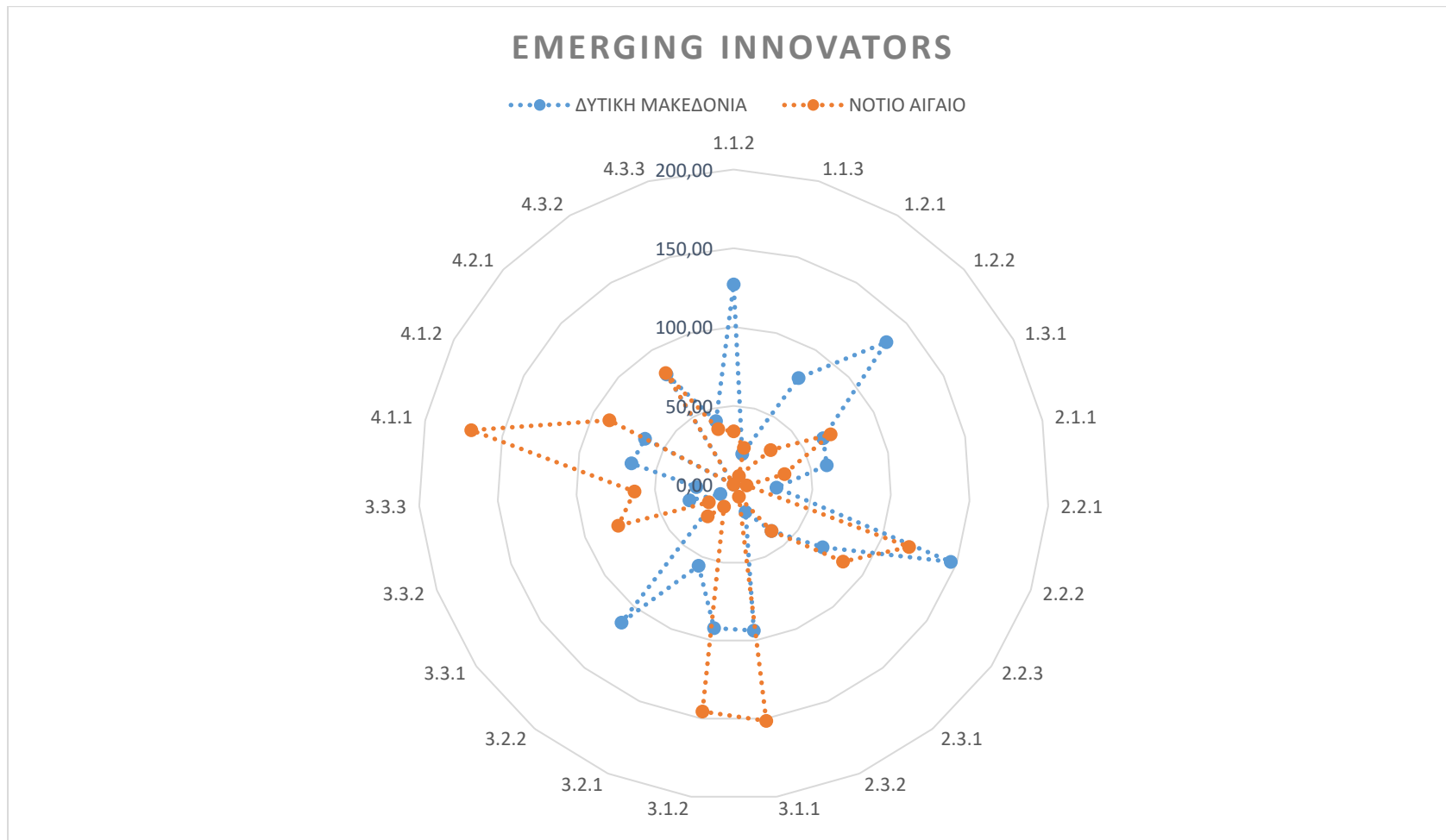
Διάγραμμα 7 : Συγκριτική Απεικόνιση Οικοσυστημάτων Καινοτομίας των Moderate Innovators (-), Περιφερειών

Διάγραμμα 8 : Συγκριτική Απεικόνιση Οικοσυστημάτων Καινοτομίας των Emerging Innovators (+), Περιφερειών

Διάγραμμα 9 : Συγκριτική Απεικόνιση Οικοσυστημάτων Καινοτομίας των Emerging Innovators, Περιφερειών

Η συγκριτική εξέταση των δεικτών καινοτομίας στις ελληνικές Περιφέρειες αναδεικνύει μια ενδιαφέρουσα αλλά και αναμενόμενη πολυπλοκότητα: όπως φαίνεται στα σχετικά διαγράμματα, ακόμη και Περιφέρειες που παρουσιάζουν **παρεμφερή συνολική επίδοση** ή κατατάσσονται στην ίδια κατηγορία καινοτομικής επίδοσης εμφανίζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις στους επιμέρους δείκτες που συνθέτουν το καινοτομικό τους προφίλ.

Οι διαφοροποιήσεις αυτές αντανακλούν τις ιδιαίτερες παραγωγικές δομές, τις διαφορετικές μορφές καινοτομίας που αναπτύσσονται σε κάθε περιοχή και το γεγονός ότι ο συνολικός δείκτης αποτελεί σύνθετο μέγεθος που εξομαλύνει ετερογενείς επιδόσεις.

Σύμφωνα με το Oslo Manual²¹ το οποίο περιλαμβάνει τις μεθοδολογικές προσεγγίσεις του OECD και το Regional Innovation Scoreboard, η καινοτομία είναι εγγενώς πολυδιάστατη και εκδηλώνεται τεχνολογικά, οργανωσιακά, επιχειρηματικά και ψηφιακά, επηρεαζόμενη από τα χαρακτηριστικά του εκάστοτε οικοσυστήματος. Έτσι, Περιφέρειες με **ίδιο συνολικό δείκτη** μπορεί να υπερέχουν σε διαφορετικούς τομείς – όπως το ανθρώπινο κεφάλαιο, συνεργασίες έρευνας-επιχειρήσεων, ψηφιακή ωριμότητα ή επενδύσεις Έρευνας και Ανάπτυξης (Ε&Α) – διαμορφώνοντας διακριτές «καινοτομικές ταυτότητες» παρά το ίδιο επίπεδο συνολικής καινοτομίας. Επιπλέον, οι επιμέρους δείκτες αποτυπώνουν τόσο εισροές όσο και αποτελέσματα, τα οποία διαφέρουν ανάλογα με τη διάρθρωση των επιχειρήσεων, το επίπεδο δεξιοτήτων, τη συνεργατικότητα και την παραγωγική εξειδίκευση κάθε Περιφέρειας. Αυτό καθιστά τις αποκλίσεις όχι μόνο αναμενόμενες αλλά και απολύτως συμβατές με τον τρόπο μέτρησης της καινοτομίας σε περιφερειακό επίπεδο.

Οι επιμέρους δείκτες αποτελούν, επομένως, κρίσιμο εργαλείο τεκμηρίωσης για τη χάραξη πολιτικής. Δεν αποτυπώνουν μόνο το συνολικό επίπεδο επίδοσης, αλλά και τις ειδικές αδυναμίες, τα «χαμένα δυναμικά» και τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά κάθε Περιφέρειας, υποδεικνύοντας με ακρίβεια πού απαιτείται ενίσχυση, συμβάλλοντας στην κατάρτιση περιφερειακής στρατηγικής.

Η μελέτη των επιμέρους δεικτών δεν περιορίζεται στην αποτύπωση και παρακολούθηση της υφιστάμενης κατάστασης, αλλά **μετατρέπεται σε εργαλείο δράσης και στοχευμένης πολιτικής παρέμβασης**. Τα ευρήματα θα αξιοποιηθούν για την ιεράρχηση και τον σχεδιασμό δράσεων στήριξης κατά το επόμενο έτος, με προτεραιότητα στις Περιφέρειες και στα πεδία όπου εντοπίζονται σημαντικές αδυναμίες και αναξιοποίητο δυναμικό. Με τον τρόπο αυτό, τα δεδομένα του Regional Innovation Scoreboard λειτουργούν ως **βάση τεκμηριωμένης λήψης αποφάσεων**, ώστε οι διαθέσιμοι πόροι να κατευθύνονται εκεί όπου μπορούν να έχουν τη μεγαλύτερη αναπτυξιακή και καινοτομική επίδραση και να συμβάλλουν στη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων

21 https://www.oecd.org/en/publications/oslo-manual-2018_9789264304604-en.html

7. Συμπεράσματα - Προτάσεις

Η υλοποίηση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης βρίσκεται σε πλήρη ανάπτυξη, επακόλουθο της ολοκλήρωσης των σύνθετων και απαιτητικών προπαρασκευαστικών δράσεων.

Σε Εθνικό επίπεδο:

- Πέραν του κύκλου Διαδικασίας Επιχειρηματικής Ανακάλυψης που είχε διενεργηθεί στους οκτώ τομείς της ΕΣΕΕ το 2022, το 2025 διενεργήθηκε κύκλος ΔΕΑ εστιασμένος στις ανάγκες του **Ειδικού στόχου 1.iv ΕΤΠΑ** «Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την έξυπνη εξειδίκευση, τη βιομηχανική μετάβαση και την επιχειρηματικότητα», κατά τον οποίον αναγνωρίστηκαν οι απαιτούμενες τεχνικές δεξιότητες και οι δράσεις για τους οκτώ τομείς της ΕΣΕΕ. Αναμένεται η δημοσίευση προσκλήσεων του Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα 2021-2027» στη βάση των αποτελεσμάτων.
- Από την αρχή της περιόδου έχουν δημοσιευτεί προσκλήσεις ύψους δύο **2 δις ευρώ** (σε όρους Δημόσιας Δαπάνης – ΔΔ) από το Πρόγραμμα «**Ανταγωνιστικότητα**» και προγραμματίζεται να εκδοθούν επτά νέες προσκλήσεις με συνεισφορά στην ΕΣΕΕ ύψους **300 εκ ευρώ**.
- Στο Πρόγραμμα «**Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση**» το 2025 υπήρξε μεγάλη αύξηση στον αριθμό των δράσεων που συνεισφέρουν στην Στρατηγική σε σύγκριση με το 2024. Έως το 2025 δημοσιεύτηκαν δράσεις, με συνολική Δ.Δ. **719 εκ ευρώ**.
- Αντίστοιχη πρόοδος εμφανίζουν και οι δράσεις του **Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας** (ΕΣΑΑ) οι οποίες συνεισφέρουν στην Στρατηγική. Στο τέλος του 2025 έχουμε ενταγμένα έργα 621 εκ. ευρώ ΔΔ με πληρωμές 401 εκ. ευρώ ΔΔ.

Σε Περιφερειακό επίπεδο

- Το σύνολο των Περιφερειών έχει ενεργό σύστημα διακυβέρνησης και μηχανισμό υποστήριξης αυτού.
- Όλες οι Περιφέρειες έχουν διενεργήσει τουλάχιστον έναν κύκλο επιχειρηματικής ανακάλυψης.
- Έχει δημιουργηθεί κρίσιμη μάζα φορέων έρευνας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας.
- Όλες οι Περιφέρειες έχουν εκδώσει προσκλήσεις στη βάση των αποτελεσμάτων της ΔΕΑ. Πιο συγκεκριμένα, από την αρχή της περιόδου έχουν δημοσιευτεί προσκλήσεις ύψους **588 εκ€** και εντός του 2026 προγραμματίζεται να εκδοθούν προσκλήσεις με συνεισφορά στην Στρατηγική ύψους **82εκ€**.

Στο Διάγραμμα 10 που ακολουθεί παρουσιάζονται σωρευτικά στοιχεία έως το τέλος του 2025 για την υλοποίηση της Στρατηγικής (πόροι προγραμμάτων έως το τέλος του 2025, Π/Υ ενταγμένων έργων, νομικές δεσμεύσεις και πραγματοποιηθείσες δαπάνες) όσον αφορά τους Ειδικούς Στόχους 1.i, 1.iii και 1.iv του Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα», τους Ειδικούς Στόχους 1.i και 1.iii των Περιφερειακών Προγραμμάτων καθώς και το Πρόγραμμα «Δίκαιη Αναπτυξιακή Μετάβαση». Όπως έχει ήδη αναφερθεί, οι προγραμματισμένες πιστώσεις του Ειδικού Στόχου 1.iii δεν συνεισφέρουν στο σύνολό τους στη Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης.

Η ωρίμανση του οικοσυστήματος και η διατήρηση της ενεργοποίησής του αποτυπώνεται στην ανάπτυξη μιας πιο ολοκληρωμένης προσέγγισης στη Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης, όπως διαφαίνεται σε κάποιες Περιφέρειες που προωθούν ενεργά τη συμμετοχή περιφερειακών φορέων σε πρωτοβουλίες σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όπως το Horizon ή το Interregional Innovation Instrument (I3), τη διενέργεια hackathons, τη δικτύωση με φορείς άλλων κρατών μελών.

Ιδιαίτερα σημαντική για τις προσπάθειες που έχουν κάνει οι ελληνικές περιφέρειες, είναι η αναγνώριση από την ΕΕ τεσσάρων (4) ελληνικών περιφερειών -Κεντρική Μακεδονία, Θεσσαλία, Δυτική Ελλάδα και Κρήτη- ως Περιφερειακές Κοιλάδες Καινοτομίας (Regional Innovation Valleys - RIVs), στο πλαίσιο του [νέου ευρωπαϊκού θεματολογίου καινοτομίας \(NEIA\)](#) (Ιούνιος 2024). Συγκεντρώνοντας ένα ευρύ φάσμα περιφερειών από ολόκληρη την Ευρώπη, τα RIVs αποσκοπούν στην ενίσχυση των περιφερειακών οικοσυστημάτων καινοτομίας, στην ευθυγράμμιση των πολιτικών και επενδύσεις με τις βασικές προτεραιότητες της ΕΕ καθώς και στην ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ λιγότερο και περισσότερο καινοτόμων περιφερειών, στη βάση συμπληρωματικών Στρατηγικών Έξυπνης Εξειδίκευσης.

Ωστόσο, οι ανισότητες μεταξύ των Περιφερειών παραμένουν, ακόμα και σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο και δεν έχει επιτευχθεί η ισόρροπη διάχυση της καινοτομίας, η οποία θα συνέβαλε στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της χώρας. Η συνθήκη αυτή επιβεβαιώνεται και στο Regional Innovation Scoreboard όπου παρατηρείται ότι Περιφέρειες με παρεμφερή συνολική καινοτομική επίδοση διαφοροποιούνται στους επιμέρους δείκτες αντανακλώντας τις διαφορετικές τοπικές παραγωγικές δομές, μορφές καινοτομίας (ή την έλλειψη αυτών) και προκλήσεις που αντιμετωπίζουν.

Για την αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων και τη διασφάλιση μιας ισόρροπης αναπτυξιακής πορείας, εξετάζεται ο ανασχεδιασμός των υφιστάμενων πολιτικών με βάση και τις ιδιαίτερες τοπικές ανάγκες αλλά και τα χαρακτηριστικά κάθε περιοχής. Σκοπός είναι η ενίσχυση των δομών στήριξης, η προώθηση των κατάλληλων συνεργασιών και η παροχή στοχευμένων κινήτρων που θα ξεπερνούν τις επιμέρους αδυναμίες και θα αξιοποιούν τις τοπικές δυνατότητες.

Κοινοί προβληματισμοί τόσο σε εθνικό, όσο και σε περιφερειακό επίπεδο παραμένουν:

- Η περιορισμένη εκδήλωση ενδιαφέροντος των ελληνικών ΜμΕ στην έρευνα και την καινοτομία, γεγονός που οδηγεί στη χαμηλή συμμετοχή τους στη ΔΕΑ και στον περιορισμό της ανάπτυξης συνεργασιών με ερευνητικούς φορείς,
- Οι μεγάλες χρονικές αποστάσεις μεταξύ της ολοκλήρωσης της ΔΕΑ και της έκδοσης των προσκλήσεων,
- Η απουσία συνεργειών λόγω κατακερματισμού των αρμοδιοτήτων μεταξύ των φορέων και
- Η έλλειψη δεξιοτήτων σε εξειδικευμένους τομείς όπως, μεταξύ άλλων, η ψηφιακή και πράσινη μετάβαση.

Η δημιουργία ανοιχτού και μόνιμου διαλόγου με επιχειρήσεις, ερευνητές και την κοινωνία των πολιτών για τον εντοπισμό καινοτόμων λύσεων παραμένει πρόκληση για τη χώρα. Το πλαίσιο εμπιστοσύνης, συνεργασίας και δικτύωσης αναπτύσσεται αργά, ενώ η στήριξη των επιχειρήσεων σε θέματα διαχείρισης της καινοτομίας, υποβολής καινοτόμων προτάσεων σε

προγράμματα του ΕΣΠΑ ή/και σε ευρωπαϊκά εξακολουθεί να είναι απαραίτητη, όπως και η αναβάθμιση των δεξιοτήτων και η επανειδίκευση του ανθρωπίνου δυναμικού.

Η πρακτική που ακολούθησαν κάποιες Περιφέρειες όπως

- η αποτύπωση του περιφερειακού οικοσυστήματος καινοτομίας,
- η καταγραφή των διαφορετικών προτύπων περιφερειακής ανάπτυξης,
- η κατανόηση των διαφορετικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις και
- η χαρτογράφηση και εν τέλει η ενδυνάμωση και κινητοποίηση του οικοσυστήματος,

αποτελεί σημαντικό βήμα για την επίλυση των ανωτέρω προβλημάτων και για την αξιοποίηση του συνολικού δυναμικού καινοτομίας της χώρας.

Η διακυβέρνηση της ΕΣΕΕ, με προεξέχουσα τη ΔΕΑ, έχει το δυναμικό να εξελιχθεί από απλή διαβούλευση σε διάυλο συνεργασίας των φορέων της τετραπλής έλικας και μπορεί να συνδράμει στη διερεύνηση συνεργειών και συμπληρωματικότητας της πρωτοβουλίας STEP με τους τομείς προτεραιότητας της ΕΣΕΕ. Διαφοροποιήσεις είναι αναμενόμενες ανάλογα με το δυναμικό και τις ιδιαιτερότητες των Περιφερειών (π.χ. νησιωτικές περιφέρειες σε σχέση με ηπειρωτικές) καθώς και την ωριμότητα κάθε κλάδου της οικονομίας.

Σημειώνεται τέλος, ότι πολλά από τα θέματα που αναδείχθηκαν στο πλαίσιο της 3^{ης} Έκθεσης Παρακολούθησης της ΕΣΕΕ θα εξεταστούν στην **Ενδιάμεση Αξιολόγηση της Στρατηγικής**, η οποία αναμένεται να προκηρυχθεί εντός του 2026. Η αξιολόγηση θα αποτιμήσει τον αρχικό σχεδιασμό, την πορεία υλοποίησης καθώς και τα αναμενόμενα αποτελέσματα της Στρατηγικής. Θα λειτουργήσει ως βασικό εργαλείο ανατροφοδότησης, επιτρέποντας τον εντοπισμό αδυναμιών, νέων αναγκών και τη συνολική εκτίμηση της ποιότητας της υλοποίησής της. Παράλληλα, θα αξιοποιήσει τα διδάγματα από την έως σήμερα υλοποίηση και θα συμβάλλει τεκμηριωμένα στον επιτυχή ανασχεδιασμό ίσως και μετασχηματισμό της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης.

Στην παρούσα φάση η ΕΥΣΠΕΠ συνεργάζεται με τις υπηρεσίες της Εθνικής Αρχής Συντονισμού (ΕΑΣ) και τα αντίστοιχα Προγράμματα ώστε να βελτιώσει το σύστημα παρακολούθησης της Στρατηγικής και να επιτευχθεί καλύτερη αποτύπωση των στοιχείων υλοποίησης.

Το 2^ο εξάμηνο του 2026 προβλέπεται να **συνεδριάσει το Συμβούλιο Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης** προκειμένου να ενημερωθεί για την πορεία υλοποίησης της Στρατηγικής και της Ενδιάμεσης Αξιολόγησης αυτής και να ληφθούν αποφάσεις σε ανώτερο διοικητικό επίπεδο διασφαλίζοντας την πολιτική βούληση και στήριξη, τον οριζόντιο συντονισμό των εμπλεκόμενων υπηρεσιών αλλά και τη στρατηγική ευθυγράμμιση δημόσιων πολιτικών με τις πραγματικές ανάγκες του οικοσυστήματος καινοτομίας.

Παράλληλα, προγραμματίζεται η συνεδρίαση του **Δικτύου Συντονισμού Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης**, η οποία θα εστιάσει στη λειτουργική και τεχνική θωράκιση της υλοποίησης. Στο πλαίσιο αυτό θα συζητηθούν η επιτάχυνση της υλοποίησης, η βελτίωση του συστήματος παρακολούθησης και η διασφάλιση αποτελεσματικής εφαρμογής σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης.

Εξετάζεται ο σχεδιασμός και η υλοποίηση στοχευμένων εργαστηρίων για τη μεταφορά καλών πρακτικών ειδικά προς τις Περιφέρειες με χαμηλότερη καινοτομική επίδοση.

Προγραμματίζεται ενημερωτική εκδήλωση για το I3 Instrument, με στόχο την πλήρη ενημέρωση του ελληνικού οικοσυστήματος καινοτομίας σχετικά με τις μελλοντικές προσκλήσεις του εργαλείου Interregional Innovation Investments (I3), ενισχύοντας τη συμμετοχή των ελληνικών φορέων σε διαπεριφερειακές αλυσίδες αξίας.

Επιπλέον, παρέχεται διευκόλυνση στη συστηματική δικτύωση και ανάδειξη των φορέων της τετραπλής έλικας της χώρας με αντίστοιχους διεθνείς εταίρους με σκοπό την ανταλλαγή τεχνογνωσίας και την προετοιμασία για ανάπτυξη διαπεριφερειακών συνεργασιών. Η προσπάθεια αυτή πλαισιώνεται από τη συστηματική παρακολούθηση των ευρωπαϊκών εξελίξεων στον τομέα της καινοτομίας, την παρακολούθηση και συμμετοχή στον ΟΟΣΑ, την εμπλοκή στις δράσεις της μακροπεριφερειακής στρατηγικής Αδριατικής – Ιονίου. Μέσα από μία συντονισμένη παρουσία στις διεθνείς εξελίξεις δημιουργούνται οι κατάλληλες ευκαιρίες για τη διεθνή προβολή και ανάδειξη του δυναμικού των ελληνικών ερευνητικών ινστιτούτων, πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, επιχειρήσεων αλλά και δημόσιου τομέα και κοινωνίας των πολιτών

Το ανωτέρω σχέδιο δράσης για το 2026 αποτελεί έναν δυναμικό και ευέλικτο οδικό χάρτη με στόχο τη διαρκή ανατροφοδότηση της στενής συνεργασίας όλων των επιπέδων διακυβέρνησης της έρευνας, καινοτομίας και Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης. Είναι σημαντικό οι εντοπισμένες αδυναμίες να μετατραπούν άμεσα σε διαρθρωτικές πολιτικές με σημαντικό αντίκτυπο στην περιφερειακή ανάπτυξη.

Διάγραμμα 10 : Πρόοδος Υλοποίησης της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης έως το τέλος του 2025

